TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma

i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Sint-Trudokerk Wijchmaal

Deel 1
Voorstel 4 scenario´s

Deel 2
Concluderend model

Deel 3
Raming

TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma
i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Sint-Trudokerk Wijchmaal

Deel 1
Voorstel 4 scenario´s
29.08.2018

Inhoud

Inleiding

1. Opgave, Ambitie en Methodiek
1.1 Opgave 6
1.2 Ambitie 8
1.3 Methodiek 10

2. Analyse van de bestaande kerk
2.1 Beschrijving kerk 14
2.2 Bouwgeschiedenis 20
2.3 Interieur 28
2.4 Architecten 36
2.5 Omgeving 38

3. Analyse van de omgeving
3.1 Wijchmaal 46
3.2 Historische evolutie van de dorpskern, Marktplein en kerksite 48
3.3 Betekenisvolle buitenruimtes in de dorpskern 52
3.4 Publieke functies in de dorpskern 54
3.5 Snelle en trage verbindingen 56

4. Scheppen van een nieuw kader
4.1 Programma en gebruik 62
4.2 Openen Kerk 64
4.3 Indelen Kerk 70
4.4 Decorum 74

5. Voorstel vier scenario´s
5.1 Scenario 1: Flexibele kerk 80
5.2 Scenario 2: Flexibele kerk met vergroot doksaal 100
5.3 Scenario 3: Flexibele kerk met nieuwe zijbeuk 110
5.4 Scenario 4: Flexibele kerk met een nieuw gezicht naar de kerktuin 122
5.5 Samenvatting 136

Colofon

1. Opgave, Ambitie en Methodiek

1.1 Opgave

Het debat over de toekomst van een bepaalde parochiekerk ontstaat vaak pas in een context van urgentie: de kosten voor onderhoud en instandhouding worden te hoog; de pastorale rol is uitgespeeld; de parochiewerking dooft uit, etc. Dit bevestigt de idee van het kerkgebouw als een sacraal object dat enkel een rol speelt omwille van zijn ‘buitenwereldse’ karakter. Wij zien het als doel van deze studie om net dat vooroordeel onderuit te halen; door het kerkgebouw uit de louter religieuze sfeer te halen willen we het (terug) een grotere maatschappelijke betekenis geven. Dit onderzoek vertrekt daarom van de vraag hoe we vandaag een gegeven kerkgebouw, met al zijn architecturale kwaliteiten en gebreken, kunnen herontdekken als een ruimtelijk baken, een sociaal knooppunt of een economische troef.

Wij denken dat drie pijlers fundamenteel zijn voor het slagen van een dergelijk opzet: een verlichte opdrachtgever, een weloverwogen ruimtelijke ingreep en een sterk draagvlak. Hier is dat laatste misschien wel het belangrijkst: zonder breed en lokaal verankerd draagvlak hebben parochiekerken geen toekomst. De transformatie van een parochiekerk is voor ons daarom steeds een project ‘op maat’; in deze context is geen plaats voor generieke concepten. Onze rol als ontwerper zien we als een klankbord dat de vraag van de opdrachtgever kritisch tegen het licht houdt, polijst of tegenspreekt, als een bemiddelaar bij het smeden van coalities en allianties.

Rechts:
Zicht op het Burgemeester Fransplein en de Sint-Trudokerk van Wijchmaal, foto 2017.

1.2 Ambitie

In de Westerse wereld staan de traditionele religies – met het Katholicisme op kop – steeds meer onder druk: doordat de zondagspraktijk erodeert en er onvoldoende bedienaars zijn, worden steeds meer kerken gesloten. Wij willen dit fenomeen als een kans aangrijpen om kerkgebouwen – al dan niet met behoud van hun religieuze functie – opnieuw een rol te laten spelen in de maatschappelijke en culturele uitdagingen van vandaag. Daarnaast is de toekomst van de kerkgebouwen ook een ruimtelijk probleem; schaarste aan middelen en grond dwingen tot verdichting en recycleren van het bestaande. Dat vraagt strategieën waarbij gebouwen – en parochiekerken in het bijzonder – als een vliegwiel dienen om culturele, ruimtelijke of sociale dynamieken plaats en vorm te geven. Architectuur is hier echter niet louter een middel; wij willen deze oefening koppelen aan een reflectie in de diepte over ontwerpen, typologie, expressie en symboliek. Zo willen we een architectonische taal ontwikkelen die niet alleen uitdrukking kan geven aan, maar ook kan bijdragen aan een vernieuwde en zin-volle culturele en collectieve identiteit. Voor ons als ontwerpteam zien we hierbij drie rollen weggelegd: een mediator die de belanghebbenden samenbrengt en op elkaar afstemt; een ontwerpend onderzoeker die onvermoede potenties van een gebouw of plek zoekt en benoemt; en een auteur die een wervend verhaal kan brengen voor een zo breed mogelijke doelgroep.

Rechts:
Zicht op het koor van de Sint-Trudokerk van Wijchmaal, foto 2017.

1.3 Methodiek

In onze benadering van de kerksite en –gebouw hanteren wij een vaste methodiek in verschillende stappen:

1. Dit hoofdstuk kadert de aard van de opdracht en verduidelijkt onze werkwijze.

2+3. In eerste instantie gaan we over tot een **uitgebreide analyse** van het bestaande. We beginnen daarbij met het kerkgebouw en tasten geduldig de relatie ervan af met de omgeving, de buurt, het omliggende dorp of de stad. Onze aandacht gaat daarbij vooral naar historische, ruimtelijke, vormelijke en kunsthistorische aspecten. Zo stellen we een overzicht met kwaliteiten, kansen, verbindingen en uitdagingen voor die de bouwstenen voor de volgende stap vormen.

4. Tijdens het ontwerpend onderzoek proberen wij een **nieuw kader te scheppen** voor de toekomst. We hanteren daarbij meerdere invalshoeken: sommige zijn vast ('openen', 'indelen'); de andere bepalen we in functie van de concrete context. Dat geeft aanleiding tot concrete architecturale ideeën maar net zo goed tot ambities op stedenbouwkundige schaal of van meer conceptuele aard. Zo ontstaan concrete opties voor een verdere toekomst.

5. Uit deze opties ontstaan **vier ontwerpscenario's** die met elkaar in relatie staan; dat kunnen gradaties zijn van eenzelfde basisidee (van elementair tot maximaal) maar net zo goed vier verschillende opties met eenzelfde doel (bv. het activeren van de kern of het maximaliseren van het beschikbare potentieel). Het vierde scenario is het meest verregaande scenario en wil de verbeelding tot het uiterste rekken. Zoals bepaald in de samenwerkingsovereenkomst worden deze scenario's voorgelegd aan de opdrachtgever met de vraag om op elk ervan feedback te geven.

In een volgende fase werken wij het **concluderend model** verder uit. Dit mondt uit in een programmadefinitie, schetsontwerp en raming, waarin de vragen, ambities en mogelijkheden van het gebouw, de opdrachtgever en de ruimere context duidelijk zijn aangegeven. Dit laat de opdrachtgever toe om een geïnformeerde keuze te maken en een ontwerper aan te stellen. Wij presenteren dit werk in een derde vergadering.

1. Opgave, Ambitie en Methodiek

2. Analyse van de bestaande kerk

3. Analyse van de omgeving

4. Scheppen van een nieuw kader

	Optie 1	*Optie 2*	*Optie 3*	*Optie 4*
4.1 Programma en gebruik				
4.2 Openen kerk				
4.3 Indelen kerk				
4.4 Decorum				

5. Voorstel vier scenario´s

Scenario 1 Flexibele kerk	*Scenario 2 Flexibele kerk met vergroot oksaal*	*Scenario 3 Flexibele kerk met nieuwe zijbeuk*	*Scenario 4 Flexibele kerk met een nieuw gezicht naar de kerktuin*

Concluderend model

2. Analyse van de bestaande kerk

2.1 Beschrijving kerk

De Sint-Trudokerk van Wijchmaal werd in 1877 naar het ontwerp van architect F. M. Stapper uit Hasselt opgetrokken. De georiënteerde kerk vervangt een oudere kerk met vermoedelijk 11de-eeuwse oorsprong op dezelfde plaats, die ook was toegewijd aan de Heilige Sint-Trudo.
Het kerkgebouw is een zogenaamde zaalkerk, waarvan de zijbeuken even hoog zijn als de middenbeuk. Het transept heeft een vlakke sluiting en het koor van een rechte travee wordt door een halfronde absis afgesloten. Langs beide zijden wordt het koor door een sacristie geflankeerd. Aan de noordgevel werd een halfronde doopkapel gebouwd en ten zuiden bevat de kerk een rechthoekig zuidportaal met driehoekige frontonbekroning. De vierkante zuidwesttoren met een ronde traptoren aan noordelijke zijde werd in 1939 opgetrokken en verving de oorspronkelijke 15de-eeuwse gotische mergeltoren. De kerktoren telt drie geledingen en heeft een licht ingesnoerde spits met een hoog tentdak en een dakkapel. Langs de zijde van het kerkplein bevat de toren een rondboognis met een beeld van het Heilig Hart. Door de toevoeging van de driehoekige frontons van het zuidportaal, de transeptarmen en oostelijke geveltop van het koor lijkt de bouwstijl een eerder neoclassicistische inslag te vertonen. Het interieur is dan weer overwegend in neoromaanse stijl uitgewerkt.
De muurvlakken van de Sint-Trudokerk zijn van spaarvelden voorzien en afgelijnd met overhoekse muizentanden. De muuropeningen bestaan voor de zijgevels uit rondbogige tweelichten tussen ritmerende steunberen, twee gekoppelde venstertjes in de voorgevel waarboven een oculus, alsook een oculus in het transept. Ze worden geaccentueerd door het gebruik van hardsteen voor meerdere elementen zoals de steigergaten en waterlijsten van de toren, de lekdrempels, lateien, aanzetstenen, hoekblokken en het maaswerk van de ramen. Het geprofileerde lijstwerk werd in zandsteen uitgevoerd.
In 1939 bij de bouw van de nieuwe toren, werd de kerk met één travee vergroot en van een westelijke toegang voorzien via een inspringend portiek of narthex.

Rondom de Sint-Trudokerk werd het ommuurde historische kerkhof heraangelegd met achter de kerk een nieuw en recenter kerkhof. Het bevat meerdere gietijzeren kruisen, een beschilderde calvariegroep en terracottabeelden van Maria en Johannes, alsook een Lourdesgrot met ijzeren hek. Ter hoogte van het zuidportaal is het kerkhof van een bakstenen muur met ijzeren hek voorzien. Tegen de kerkhofmuur werden meerdere 17de-eeuwse hardstenen grafstenen gebouwd. Ten westen van het kerkportaal werd een hardstenen gedenkteken voor beide Wereldoorlogen opgericht met de inscriptie RIP 1940-1945. In het oosten werd een gedenkplaat voor de vliegtuigcrash van de Wellington op 31 mei 1942 opgericht.

De Sint-Trudo-kerk is niet beschermd als monument, maar opgenomen in de sinds 05/10/2009 vastgestelde inventaris onroerend erfgoed. Het orgel werd in 2003 beschermd. (Erfgoed ID80821).[1]

Rechts:
1: De Sint-Trudokerk vanaf het kerkhof in het noorden, foto 2017.
2: De noordelijke doopkapel van de Sint-Trudokerk, foto 2017.
3: De toegang tot de zuidelijke sacristie van de Sint-Trudokerk, foto 2017.
4: Zicht op het koor van de Sint-Trudokerk vanuit het kerkhof in het noorden, foto 2017.

1 Parochiekerk Sint-Trudo, Inventaris Onroerend Erfgoed (online), https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/80821.

1.

2.

3.

4.

Grondplan en snedes bestaande toestand

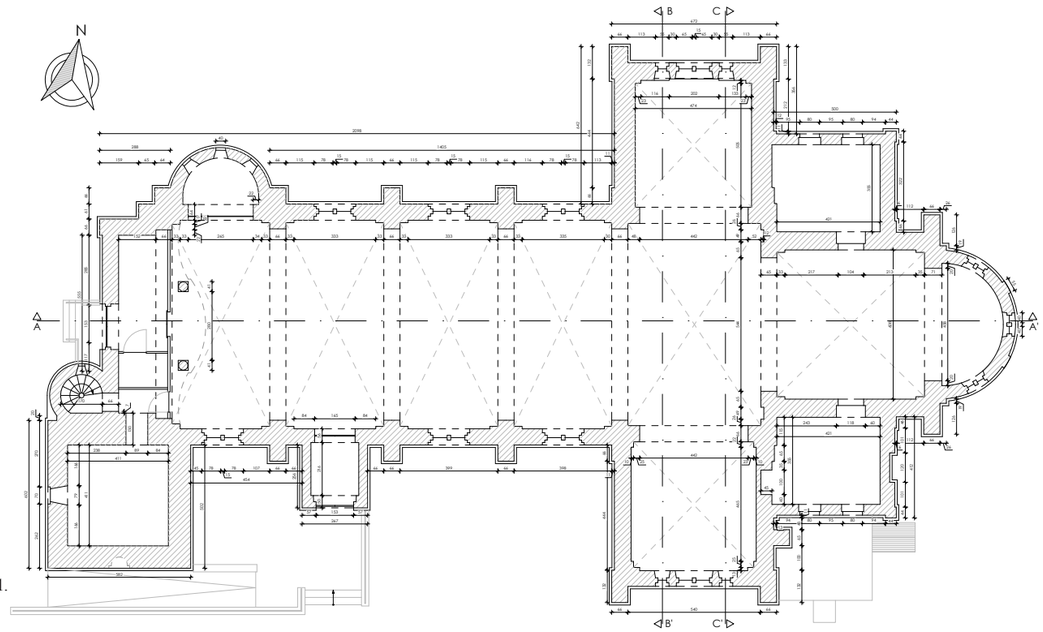

1.

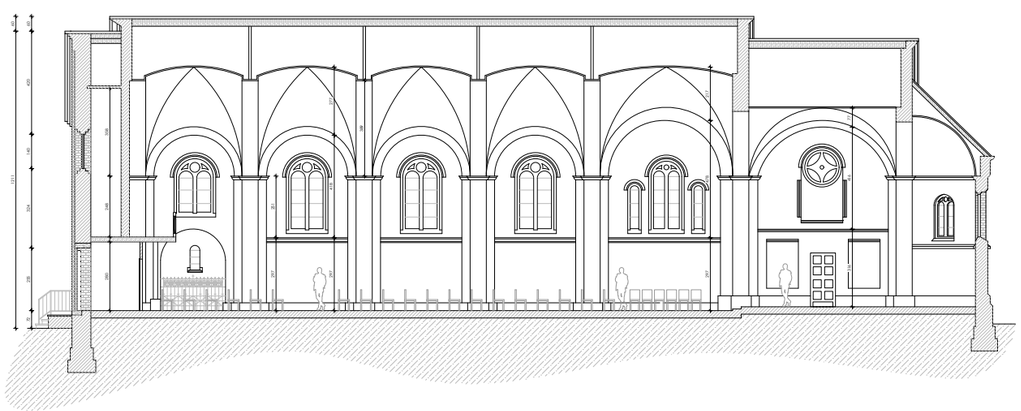

2.

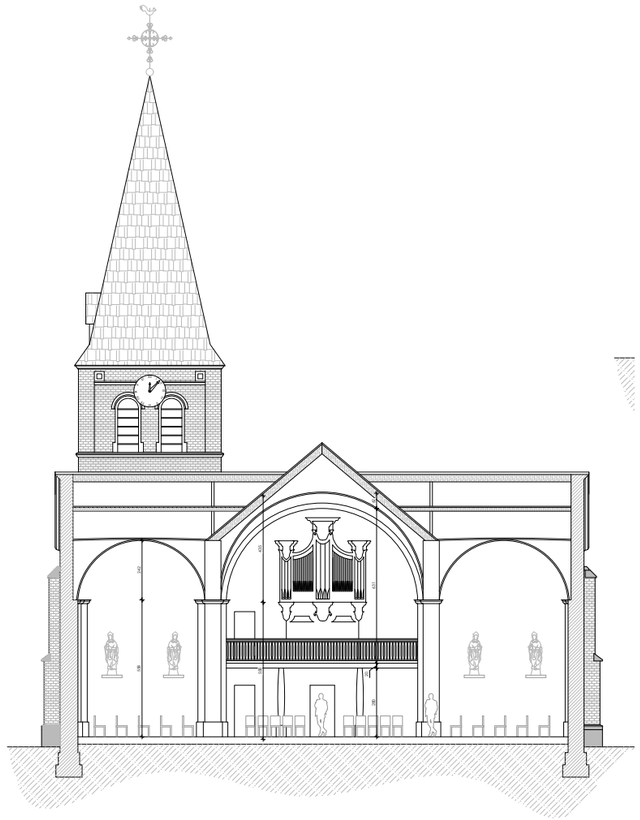

3.

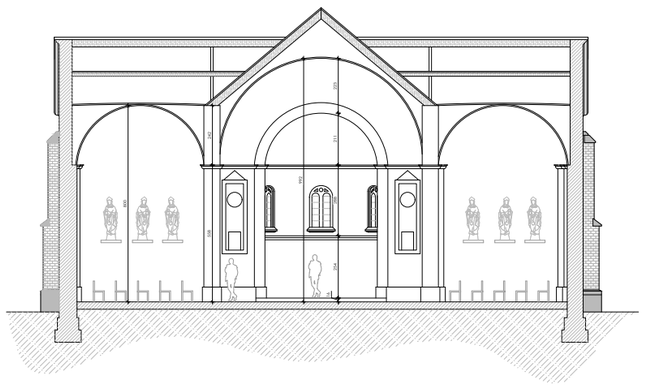

4.

Links:
1: Grondplan
2: Dwarssnede CC'

Rechts:
3: Dwarssnede BB'
4: Langssnede AA'
(Plannen, gevels en doorsneden opgemaakt door het landmeetkundig bureau Bert Meuwis)

Geveltekeningen bestaande toestand

1.

2.

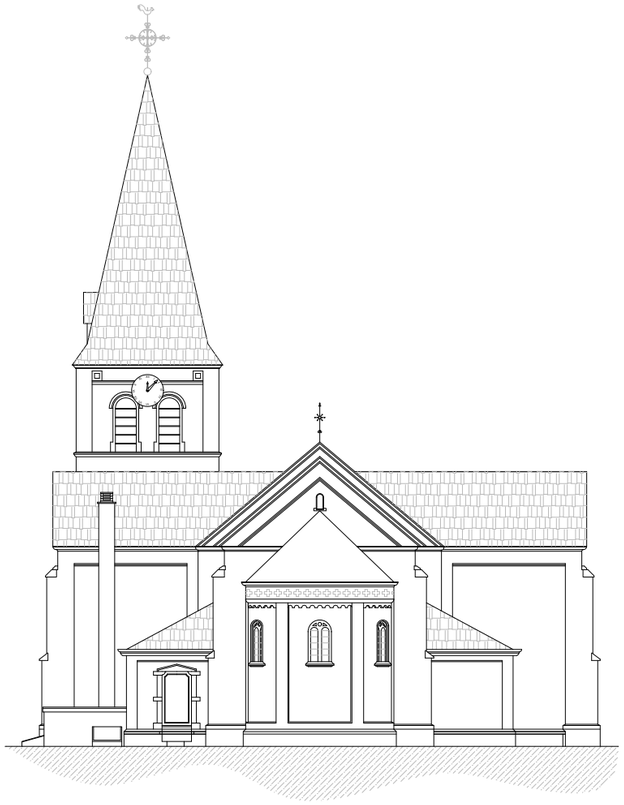

3.

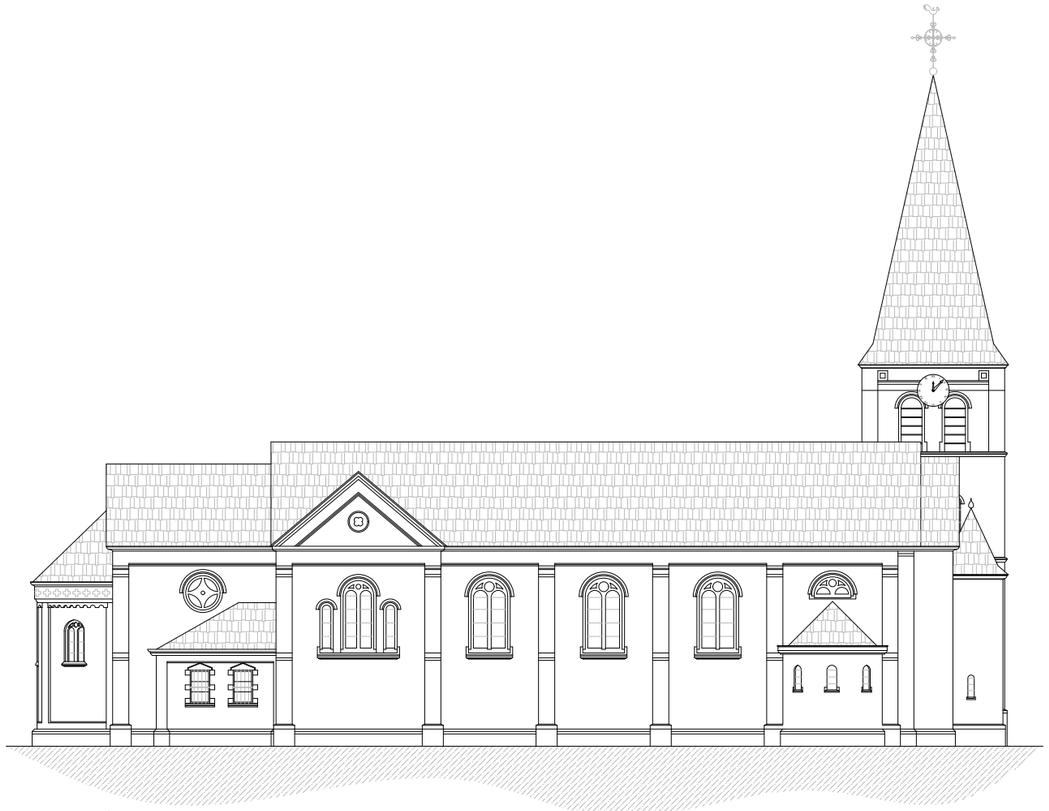

4.

Links:
1: Gevel west
2: Gevel oost

Rechts:
3: Gevel noord
4: Gevel zuid
(Plannen, gevels en doorsneden opgemaakt door het landmeetkundig bureau Bert Meuwis)

2.2 Bouwgeschiedenis

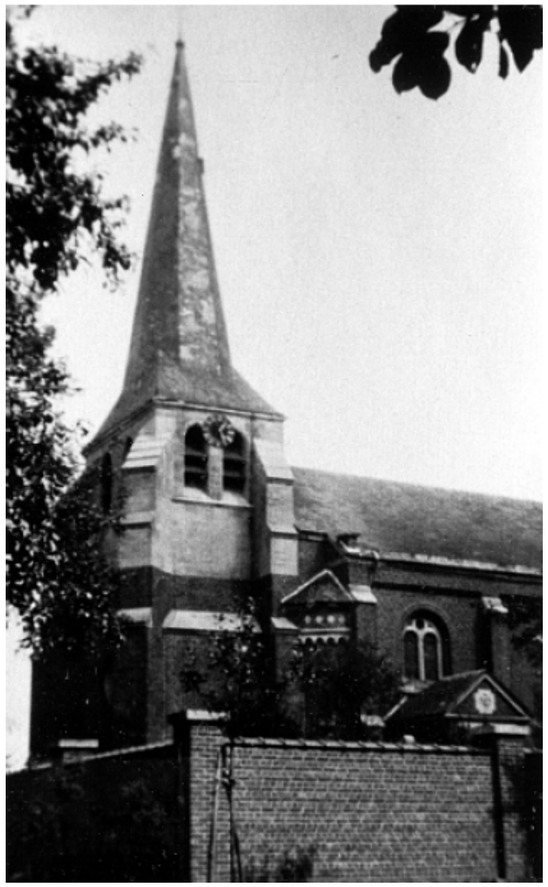

1.

2.

De oude kerk

Het dorp Wijchmaal in de provincie Limburg is sinds 1977 deel van de fusiegemeente Peer. Het dorp werd reeds in 1107 vermeld als Vuicmale. De naam Wijchmaal komt allicht van *michmale* dat naar de samentrekking van het Middelnederlandse *wijc* of kleine nederzetting en mael of gemeenschappelijk grondgebied verwijst. Wijchmaal behoorde reeds sinds de 11de eeuw tot het grondgebied van de abdij van Sint-Truiden. Later kwam het gebied in handen van de graven van Loon en de Luikse Bisschoppelijke tafel. De eerste 'kerk' uit de 11de eeuw was reeds aan de Heilige Sint-Trudo toegewijd. Het was een *quarta capella* of kwartkerk afhankelijk van de parochiekerk van Peer. Abt Abelardus II van Sint-Truiden (1055-1082) zou dit bedehuis hebben laten bouwen, of meer waarschijnlijk restaureerde hij er een reeds bestaand gebouw dat aan de H. Sint-Trudo was toegewijd. De kerk was daarmee een van de veertien kerken die Abelardus II tijdens zijn abtsperiode (1055-1082) liet optrekken.

Over de oude kerk met gotische mergeltoren is weinig geweten. Ze had vermoedelijk een hoofdaltaar en twee zijaltaren, toegewijd aan O.L.Vrouw en Sint Sebastiaan. De Sint-Trudokerk bleef lang afhankelijk van Peer: pas in 1608 verkreeg Wijchmaal de parochiale rechten en werd slechts op het einde van de 18de-eeuw een zelfstandige parochie. Tijdens de Franse overheersing, tussen 1797 en 1801 werden meerdere goederen uit de kerk verkocht waaronder ook twee klokken en waren de publieke diensten opgeheven. In 1878 bevond de Sint-Trudo kerk zich in een bouwvallige staat en was ze bovendien te klein geworden. Met uitzondering van de gotische mergeltoren uit de 15de eeuw die bewaard bleef werd het oude kerkgebouw volledig afgebroken.[1]

1 Parochiekerk Sint-Trudo, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/80821

Links:
1: Zicht op de voormalige gotische kerktoren voor 1939 (bron: informatie verkregen via de gemeente).
2: Zicht op de Sint-Trudokerk na 1939 met nieuwe kerktoren (bron: informatie bekomen via de gemeente).

Rechts:
3: De kerk van Wijchmaal, prentkaart zonder datum (bron: www.delcampe.be).
4: De kerk van Wijchmaal, prentkaart uitgeverij Gebroeders Smets zonder datum (bron: www.delcampe.be).

3.

4.

De huidige kerk
In 1879, een jaar na de afbraak van de oude kerk, werd de huidige kerk opgebouwd naar het ontwerp van architect Stapper uit Hasselt. De gotische toren werd in het nieuwe werk geïncorporeerd. De Sint-Trudokerk heeft een eerder neoclassicistische bouwstijl door de toevoeging van driehoekige frontons boven het zuidportaal, de transeptarmen en de oostelijke geveltop van het koor. De vormgeving van de rondboogvensters en het interieur werden in een neoromaanse bouwstijl uitgevoerd. De wijding van de Sint-Trudokerk gebeurde op 10 augustus 1879 door Monseigneur Doutreloux. In 1880 werden er herstellingswerken aan de toren uitgevoerd naar het ontwerp van architect Hyacinth Martens uit Leuven.
In 1939, aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog, werd de gotische mergeltoren met zware steunberen afgebroken voor de bouw van een nieuwe kerktoren ten zuidwesten van de kerk. Door de locatie van de kerktoren te wijzigen kon de kerk met één travee van 6,5 meter vergroot worden. De Sint-Trudokerk werd nu ook van een westportaal met een inspringend portiek of narthex voorzien. Glazenier Frans Crickx uit Brussel voorzag de kerk van zeven glasramen die het leven van de patroonheilige Sint-Trudo uitbeelden.

1. 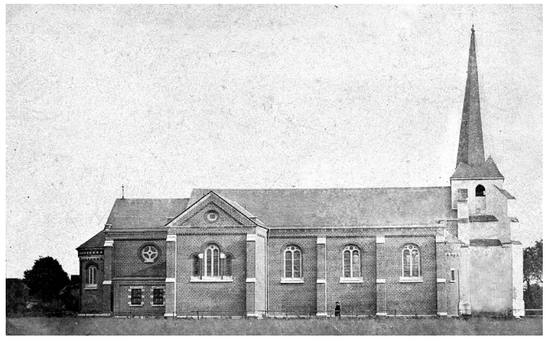

2.

Links:
1: Zicht op de Sint-Trudokerk voor 1939 (bron: informatie bekomen via de gemeente).
2: Zicht op de Sint-Trudokerk vanuit het kerkhof in het noorden, foto 2017.

Rechts:
3: Zicht op de Sint-Trudokerk voor 1939 vanuit het zuiden (bron: informatie bekomen via de gemeente).
4: Zicht op de Sint-Trudokerk vanuit het zuiden (bron: informatie bekomen via de gemeente).

3. 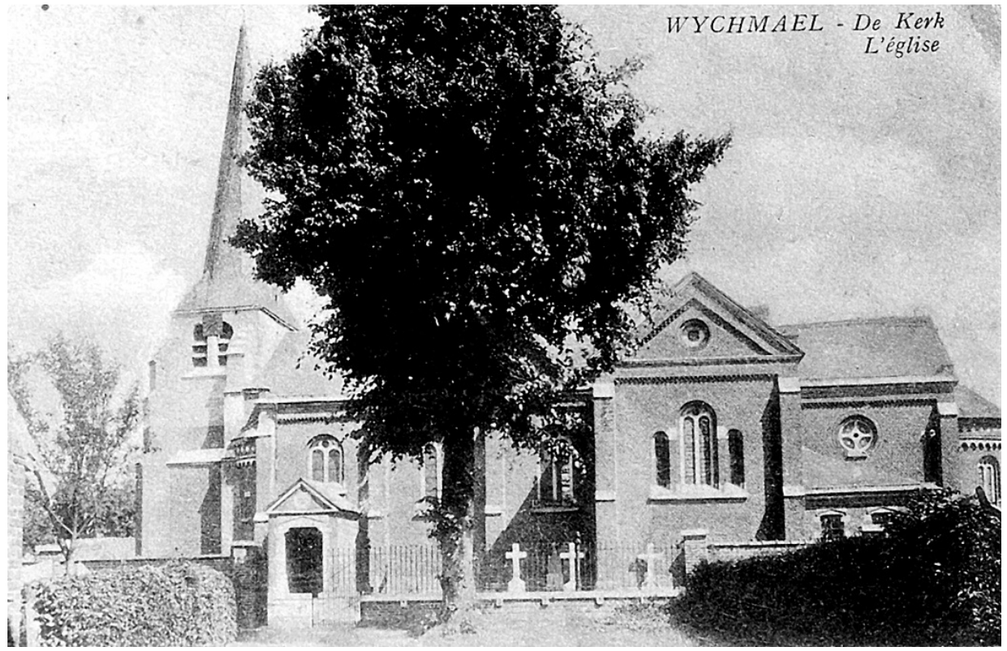

4.

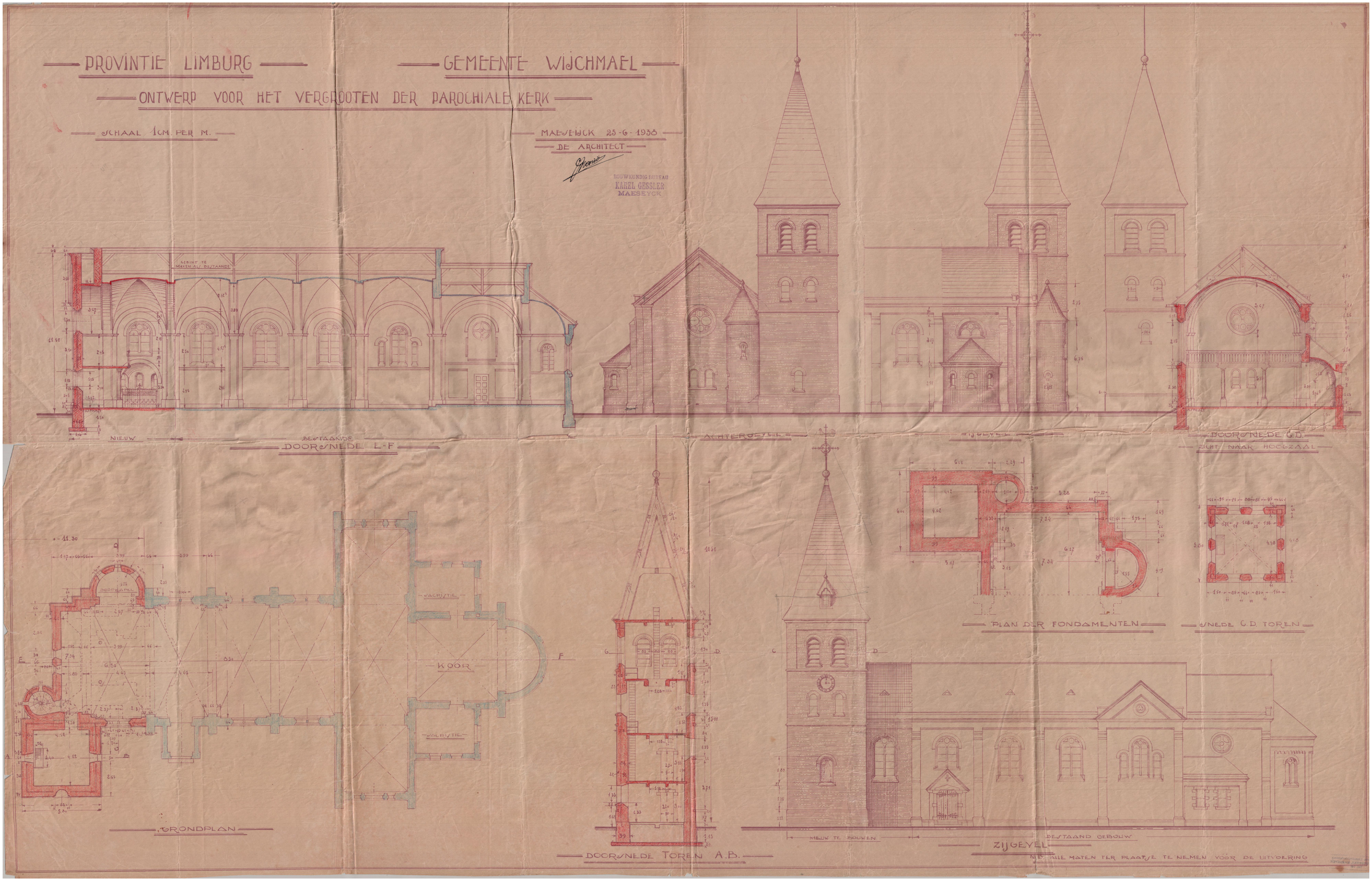

Ontwerp voor het vergroten van de Sint-Trudokerk, architect G. Jamine, 1938
(bron: informatie bekomen via de gemeente)

1.

De Heilige Trudo
De Heilige Trudo werd geboren uit een adellijk Frankisch geslacht uit Haspengouwen en stierf in 693. Over zijn leven is weinig zekerheid, zijn biografie of *vita si Trudonis* werd in 785 opgetekend door Donatus, op verzoek van de aartsbisschop van Metz. Zijn levensloop en daden hingen in een wonderlijke sfeer. Hij genas melaatsen en blinden, bouwde kerken en verrichte meerdere wonderlijke werken. Na zijn opleiding tot priester in de domschool van Metz keerde hij terug naar zijn geboortestreek en bouwde op het erf van zijn vader een kerk. Deze plaats werd naar hem genoemd: Sint-Truiden. Hij stichtte er een religieuze gemeenschap of de abdij van Sint-Truiden. Kort na zijn dood werd hij als heilige vereerd en werd zijn graf een druk bezocht bedevaartoord. In het dekenaat Peer zijn tot op vandaag wel vijf parochiekerken aan hem toegewijd: Peer, Wijchmaal, Grote Brogel, Eksel en Helchteren.[1]

Het kerkhof
De Sint-Trudokerk wordt reeds op de Ferrariskaart (1771) afgebeeld als kerkgebouw met omringend kerkhof, afgebakend met een kerkhofmuur. Deze typologie bleef slechts gedeeltelijk bewaard. In oktober 1976 werd een gedeelte voor de kerk van de omringende kerkhofmuur afgebroken. In 2006 werd tenslotte het kerkhof heraangelegd met buxusstruiken en boompjes. Meerdere historische graven rondom en voornamelijk voor de kerk werden geruimd. De lourdesgrot en calvarieberg in het oosten van het kerkhof, aan beide zijden van het koor, bleven bewaard.

1 P. Lauwers, ‘Wondere gebeurtenissen in het leven van de Heilige Trudo’, in Sprokkelingen, (2004), 29-32.

2.

Links:
1: Religieus beeld van de heilige Trudo in 1975 (bron: KIK, M230783).
2: De Sint-Trudokerk van Wijchmaal met omliggend kerkhof op de Ferrariskaart (1771-1777) (bron: www.geopunt.be).

Rechts:
3: Zicht op kerkhof achter de kerk, foto 2017.
4: Zicht op het kerkhof rondom te kerk ter hoogte van de het zuid-transept in 1975 (bron: KIK, M230776).
5: Zicht op het zuid-transept na de heraanleg van het kerkhof, foto 2017.

3.

4.

5.

2.3 Interieur

Het interieur van de Sint-Trudokerk kent een neoromaanse bouwstijl. De graatgewelven van het schip rusten op geprofileerde pilasters met dito gekorniste importen. Het transept, het koor en het portaal bevatten eenzelfde overwelving. Rondbogige muraal, triomf en gordelbogen verdelen het schip in vier traveeën. De absis en de doopkapel bevatten een schelpvormige overkluizing. Achteraan in de kerk, boven de orgeltribune werd een tongewelf uitgevoerd. Bij de bouw van de nieuwe toren in 1939 werd de kerk met één travee verlengd en het westportaal opgericht. Hiervoor werden twee rondboogvensters in de westgevel vervangen door een scheidingsmuur en voorportaal.
Voor 1939 waren de muurvlakken en gordelbogen van de Sint-Trudokerk van muurschilderingen voorzien. De huidige bepleisterde en beschilderde afwerking dateert uit een opfriscampagne van 1965. In 1990 werden de koorwanden opnieuw herschilderd met een voorstelling van de vier evangelisten en van Christus tussen de lammeren op het absisgewelf. Oorspronkelijk was deze schildering in 1925 aangebracht door een zekere Brouwers uit Luik.[1]

1 Parochiekerk Sint-Trudo, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/80821

Links:
1: Zicht op het koor van de kerk van Wijchmaal, foto 2017.

Rechts:
2: Zicht op het orgel van de Sint-Trudokerk, foto 2017.

1.

2.

1.

2.

Links:
1: Zicht op het orgel van de Sint-Trudokerk in 1975 (bron: KIK, m230780).

Rechts:
2: Zicht op het koor van de kerk van Wijchmaal in 1975 (bron: KIK, m230777).
3: Binnenzicht op het beschilderde interieur zonder glasramen (bron: G. Meeus, De glasramen van de parochiekerk, 73, Informatie bekomen via de gemeente).
4: Zicht op het orgel van de Sint-Trudokerk in 1975 (bron: KIK, m230778).

3.

4.

Het orgel
Het orgel van de Sint-Trudokerk van Wijchmaal werd op 1 december 1882 geleverd door Pereboom en Leijser uit Maastricht. Diezelfde firma zou het orgel rond 1860 hebben hersteld. Het bevat onder andere een (imitatie)eiken orgelkast met neo-rococo elementen en pijpwerk van een ouder orgel uit 1825 uit een kerk uit Tongeren. De eigenlijke orgelbouwer is onbekend, al zou het orgel invloeden van de Luikse School vertonen. In 1965 werd het orgel door E. Verschueren uit Tongeren gerestaureerd. Sinds 15 december 2003 is het beschermd als monument, waarna het in 2004-2005 opnieuw werd gerestaureerd door Helmut De Backer uit Aalst en bvba Orgelbouw Jos Moors uit Borgloon. Alain Arnols uit Borgloon trad op als adviseur. Sinds 2006 is het orgel opnieuw bespeelbaar.[1]

1 C.G. DE DIJN, Het orgelbezit in de provincie Limburg (Pronvinciale Dienst voor het Kunstpatrimonium), Sint-Truiden, 1976; 'Het orgel van Wijchmaal', Beiaardpeer, www.beiaardpeer.be

De glasramen[1]
In het schip van de Sint-Trudokerk werden zeven decoratieve en figuratieve glasramen aan de H. Sint Trudo gewijd. De glasramen dateren uit de laatste verbouwing van de kerk in 1939 en werden door het atelier van Frans Crickx gemaakt. De glasramen stellen verschillende episodes uit het leven van de Heilige voor, waaronder zijn jonge leven, roeping en wijding.

De jonge Trudo
Beeld van een biddende, nog erg jonge Trudo voor een hoopje stenen. Dit beeldt het verhaal uit dat Trudo als kind een kerkje bouwde uit een stapel stenen en bad "Lieve God, wanneer ik groter zal zijn, zal ik hier een grote kerk bouwen". De kelk boven het raam verwijst naar het latere priesterschap van Trudo.

De roeping van Trudo
Trudo, als jonge man, knielt voor de bisschop Remaclus. Remaclus stelt een minzaam en vaderlijk gebaar en stuurt Trudo naar de Bisschop van Metz om onderricht te vragen, om priester te worden.

De priesterwijding van Trudo
Trudo zit geknield voor de bisschop van Metz Clodulfus, waar hij zijn priesterstudies deed. Hij ontvangt zijn wijding.

Tafereel uit Trudo's leven
Voorstelling van Trudo met een lichtkans rond het hoofd, hij strekt de handen uit naar ridder met melaatsheid die hij geneest. De ridder maakt hem erfgenaam van zijn landgoed.

1 G. Meeus, De Glasramen van onze parochie, in Sprokkelingen (2012).

Rechts:
1: Zicht op het orgel, foto 2017.
2: Glasraam 'De jonge Trudo', foto 2017.
3: Glasraam 'De priesterwijding van Trudo', foto 2017.
4: Glasraam 'Tafereel uit Trudo's leven, foto 2017.

1.

2.

3.

4.

Het mobilair
Met mobilair worden alle roerende goederen in een kerk aangeduid, waaronder de altaren, biechtstoelen, beeldhouwwerken en schilderijen. De Sint-Trudokerk bevat nog meerdere interieurobjecten die uit de oude kerk dateren, alsook objecten die voor de nieuwe kerk vervaardigd of aangekocht werden.

Uit de oude kerk:
- eiken dienstaltaar vervaardigd uit voormalige communiebank (tweede helft 18de eeuw) (1)
- altaarstuk O.L.Vrouw met kind in landschap tussen de bloemen en vruchten, afkomstig van het voormalig hoofdaltaar (18de eeuw) (2)
- gepolychromeerde houten beelden
  Sint-Antonius abt (Maasland, 1460-1470),
  Heilige Apollonia (tweede helft 16de eeuw),
  Sint Trudo (Maasland, 1420-1450?),
  Rechtstaande Madonna en Kind (Antwerpen, tweede helft 17de eeuw),
  Sint Bavo en Sint-Willibrordus,
  Houten beeld Sint Sebastiaan afgeloogd (Maasland, 1520-1530),
  O.L.Vrouw met Kind (met invloed van Jan van Steffesweert) (5)
  Sint Jozef afgeloogd (Maasland, 1520-1530)
- Triomfkruis met nieuwe polychromie (Maasland, 1520-1530) (6)

Voor de nieuwe kerk:
- gipsen beelden H. Hart, Sint Antonius van Padua en Heilige Barbara
- Neoromaans houten hoofdaltaar, afkomstig van een voormalige communiebank (ca 1878) (1)
- twee neogotische eiken biechtstoelen (4)
- romaanse doopvont van hardsteen en marmer met messing deksel (1901) (7)

Links:
Onderaan: grondplan met aanduiding mobilair

Rechts en aanduiding op het grondplan:
1: Hoofdaltaar afkomstig van een voormalige communiebank, 1975, foto 2017
2: Het koor met altaarstuk O.L.Vrouw met kind in landschap tussen de bloemen en vruchten, afkomstig van het voormalig hoofdaltaar, foto 2017
3: Kruisweg, foto 2017
4: Twee neogotische eiken biechtstoelen, foto 2017
5: Gepolychromeerde houten beelden
6: Triomfkruis, 1975; Bron: KIK, m230787
7: Romaanse doopvont van hardsteen en marmer, foto 2017

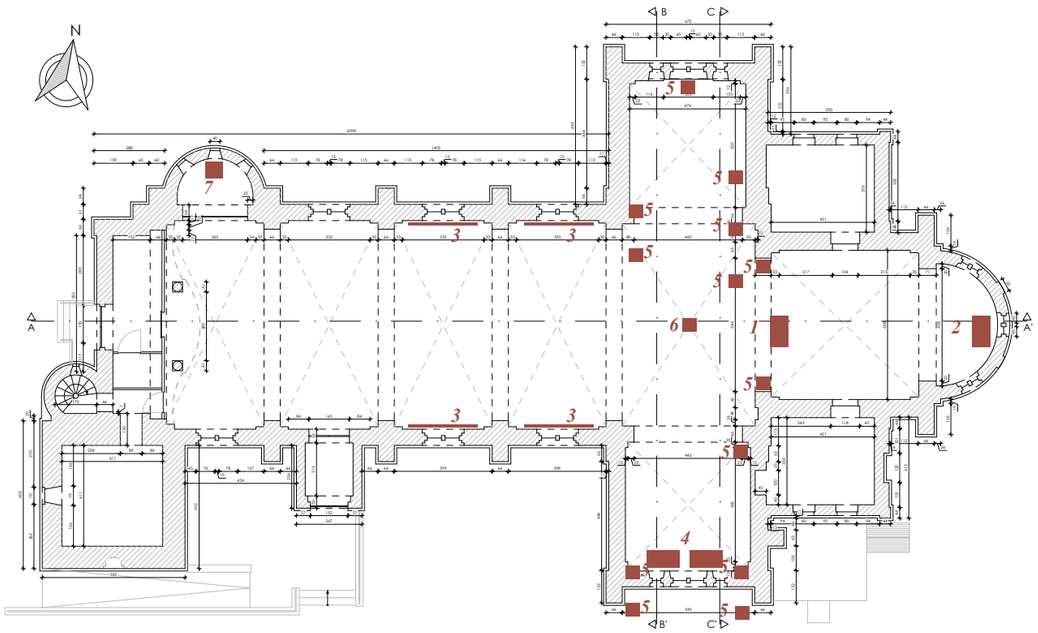

1.

3.

4.

2.

5.

6.

7.

2.4 Architecten

Architect F. M Stapper uit Hasselt bouwde naast de Sint-Trudokerk ook de neoclassicistische pastorie van de parochie (1882-1884). Hij was in de provincie Limburg ook verantwoordelijk voor de bouw van de neoclassicistische pastorie Sint-Monulfus en Gondulfus in Kaulille (1869) en de neoclassicistische pastorie van Sint-Dionysisus te Opoeteren (1872).

Hyacinth Martens (1847-1919) voerde in 1890 de herstellingswerken aan de toren van de Sint-Trudokerk uit. Dit kadert in de grote golf van kerkenbouwen in Limburg op het einde van de 19de eeuw. Martens was afkomstig uit Stevoorde (Hasselt) en werd daar in 1881 aangesteld om de plaatselijke Sint-Martinuskerk te vergroten. Als gemeenteraadslid ijverde hij voor de uitbreiding van de (deel)gemeenten en was hij zelf betrokken bij de bouw van een veertigtal huizen, villa's boerderijen, brouwerijen, een station en een kapelanij. Vanaf 1890 bouwde hij ook meerdere pastorieën, kerken en scholen in Limburg. Een concreet voorbeeld is het Ursulinenklooster van Overpelt, gebouwd in 1901. Enkele voorbeelden van andere verbouwingen en restauraties zijn het stadhuis van Peer en de Sint-Martinuskerk van Meeuwen. (Erfgoed ID 804492).

1.

2.

3.

4.

5. 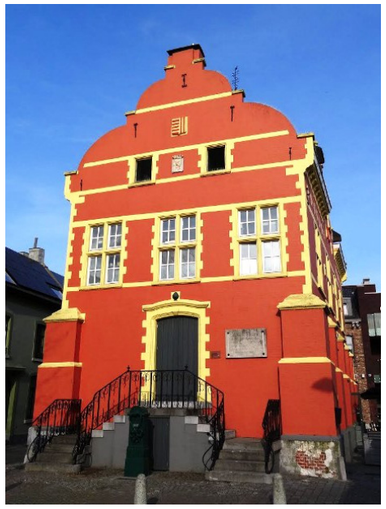

6.

rechts:
1. Pastorie van Wijchmaal, foto 2017.
2. Pastorie van Sint-Dionysisus in Opoeteren (bron: www.onroerenderf-goed.be).
3. Pastorie van Sint-Monulfus en Gondulfus in Kaulille (bron: www.onroerenderfgoed.be).
4: Ursulinenklooster Overpelt (bron: www.onroerenderfgoed.be).
5: Stadhuis van Peer (bron: www.onroerenderfgoed.be).
6. Kerk Sint-Martinus van Meeuwen (bron: www.onroerenderfgoed.be).

2.5 Omgeving

Ontmoetingscentrum Den Tichel (2)
Dit ontmoetingcentrum werd in de jaren ‘90 opgetrokken aan de westzijde van het Burgemeester Fransplein. Het ontmoetingscentrum bevat verschillende zalen die afgehuurd kunnen worden voor de organisatie van private en publieke evenementen.

Lagere school De Ticheleer (3)
De huidige schoolgebouwen van de lagere school de Ticheleer werden in 1984 in gebruik genomen en zijn gelegen op de percelen achter het kerkhof. Sinds oktober 1976, bij de heraanleg van het dorpsplein, was er reeds een toegangsweg langs het kerkhof naar de school aangelegd. Op 1 september 1995 werd de Ticheleer uitgebreid met een kleuterschool en tussen 2007—2008 vonden er opnieuw verbouwingen plaats.[1]

Het Burgemeester Fransplein (5)
De Sint-Trudokerk was oorspronkelijk langs westelijke zijde omgeven met landelijke bebouwing. Ze was vanop de Kerkstraat – sinds de fusie met Peer Sint-Trudostraat genoemd – toegankelijk via een toegangsweg die tussen de boerderijen naar het zuidportaal van de kerk liep. De boerderij links vooraan werd huis van Driesen genoemd en was de woning van de koster. In 1976 werd de kerkhofmuur voor de kerk afgebroken en een kerkplein aangelegd. De boerderijen en kosterswoning langs de straatzijde werden afgebroken en de Sint-Trudokerk kreeg een prominentere positie in het straatbeeld. Ze was via een nieuwe toegangsweg nu ook toegankelijk per auto en kreeg een nieuwe ingang of westportaal. In 1981 werd op het kerkplein, vandaag Burgemeester Fransplein een zonnewijzer opgetrokken waarin de wijzerplaat van het oude torenuurwerk werd verwerkt. Bij de heraanleg van het plein in 2006 werd de zonnewijzer niet meer teruggeplaatst en kwamen er fonteinen in de plaats.

De pastorie (6)
Op de hoek van de Sint-Trudostraat met de Dijkerstraat, ten zuidoosten van de Sint-Trudokerk staat de classicistische pastorie. Deze werd enkele jaren na de bouw van de nieuwe kerk, tussen 1882-1884, opgetrokken naar het ontwerp van architect F.M. Stapper uit Hasselt. De pastorie verving een eerdere bebouwing die reeds op de kaart Buurtspoorwegen (1845) als ‘nieuwe kapelanie’ werd afgebeeld. De eerste Wijchmaalse pastorie stond vermoedelijk niet in het dorp bij de kerk, maar was omwille van de Tachtigjarige oorlog bij het verdedigingswerk de Houterschans opgetrokken. Het betreft een vrijstaand dubbelhuis van twee bouwlagen met een schilddak en een gecementeerde voorgevel met imitatievoegen, met de benedenverdieping ramen met luiken. De pastorie maakt momenteel deel uit van een woonproject en huisvest deels een fietscafé.[2]

1 Basisschool De Ticheleer (bron: www. http://www.dentichel.be).
2 ‘Pastorie van de Sint-Trudoparochie’, Erfgoed ID (80822) (bron: www. onroerenderfgoed.be).

Erfgoed in de omgeving

Gekoppelde dorpswoningen (4)
Twee laat 19de-eeuwse woningen van samen vier traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak met hoeklisenen met verbindende geprofileerde baksteen fries, rechthoekige muuropeningen met gecementeerde lekdrempels en lateien. (Erfgoed ID 80823).

Tielenshoeve (7)
Een hoeve genoemd naar de famielie Tielens die de boerderij eind 18de eeuw verwierf. Het huidig complex bestaat uit vier losstaande bouwdelen, met ten noorden een langgestrekte hoeve (dubbele dwarsssschuur-stal-voormalig hwoonhuis), ten zuiden een parallel dienstgebouw met dwarsschuur en stallen, haaks aangebouwd lager dienstgebouw met stallen, en ten oosten een nieuw woonhuis uit de jaren 1950 (Erfgoed ID 80833).

Sint-Elisabeth Medisch Pedagogisch Instituut (8)
Dit kloostergebouw in een eclectische stijl met neogotische inslag werd in 1913 opgericht als meisjesschool door architect Hyacinth Martens en in 1936 en 1951 vergroot. Het functioneert sinds 1978 als Instituut voor andersvalide kinderen. (Erfgoed ID 80820).

Links:
Kaart met aanduiding publieke gebouwen en erfgoed in de omgeving

Rechts:
1. Zicht op de boerderij of kosterswoning voor de Sint-Trudokerk na de bouw van de nieuwe kerktoren in 1939 (bron: informatie bekomen via de gemeente).
2. Luchtfoto van de Sint-Trudokerk na 1939 (bron: informatie bekomen via de gemeente).
3. Zicht op boerderijen voor de Sint-Trudokerk met voormalige gotische kerktoren en steunberen voor 1939 (bron: informatie bekomen via de gemeente).

1.

2.

3.

1.

2.

Links:
1: Zicht op de kerkhofmuur en kosterswoning voor de aanleg van het kerkplein in 1976 (bron: informatie bekomen via de gemeente).
2: Zicht op de Sint-Trudokerk na de gedeeltelijke afbraak van de kerkhofmuur en gebetonneerde toegangsweg (bron: informatie bekomen via de gemeente).

Rechts:
3: Zicht op het ontmoetingscentrum ‘Den Tichel’ voor de heraanleg van het Burgemeester Fransplein in 2006 (bron: informatie bekomen via de gemeente).
4: Zicht op het huidige Burgemeester Fransplein, foto 2017.

3.

4.

1.

2.

3.

4.

5.

5.

1: School De Ticheleer (bron: www.bsticheleer.be)
2: Gekoppelde dorpswoningen (bron: www.onroerenderfgoed.be)
3: Pastorie (bron: www.onroerenderfgoed.be)
4: Tielenshoeve (bron: www.onroerenderfgoed.be)
5: Sint-Elisabeth Medisch Pedagogisch Instituut (bron: www.delcampe.be)

6.

7.

8.

Kerken in de omgeving

Sint-Trudo – Peer (6)
De decanale kerk van Peer wordt gedomineerd door een imposante gotische toren. Dit was de eerste parochiekerk in een uitgebreid gebied genaamd Ochsinala (Eksel, Neerpelt, Brogel, Erpekom, Wijchmaal, Peer en Helchteren). De kerk werd in 1107 voor het eerst vermeld als bezitting van de abdij van Sint-Truiden. (Erfgoed ID 2659)

Sint-Trudo – Grote Brogel (Peer) (7)
Parochiekerk met 19de eeuws schip (1888-1889) naar ontwerp van architect E. Serrure uit Sint-Truiden. De westtoren in Kempische hooggotiek dateert uit 1500 en werd in 1889 behouden en hersteld door provinciaal architect ad interim Léon Jaminé uit Hasselt. (Erfgoed ID 1959)

Sint-Trudo – Eksel (Hechtel-Eksel) (8)
Deze laatgotische georiënteerde kerk heeft een 15de-eeuwse kern (middenbeuk), een 16de-eeuws koor, transept en zijbeuk. De kerk onderging in de 18de-eeuw diverse herstellingswerken en een algemene 19de-eeuwse restauratie naar het ontwerp van provinciaal architect Lambert Jaminé uit Hasselt, waaronder een herstel van de toren en restauratie van het schip. (Erfgoed ID 80492)

Sint-Lambertus – Hechtel (Hechtel-Eksel) (9)
Parochiekerk tussen 1938-1939 ontworpen door architect J. Vanden Dale en kannunik R. Lemaire met behoud van de oude gotisch kerktoren die werd verhoogd. (Erfgoed ID 80492)

Rechts:
6: Sint-Trudokerk van Peer (bron: www.onroerenderfgoed.be)
7: Sint-Trudokerk van Grote Brogel (bron: www.onroerenderfgoed.be)
8: Sint-Trudokerk van Eksel (bron: www.onroerenderfgoed.be)
9: Sint-Lambertuskerk van Hechtel (bron: www.onroerenderfgoed.be)

9.

3. Analyse van de omgeving

3.1 Wijchmaal

Het dorp ligt op het Kempisch laagplateau aan de Dommel. Het landschap is licht golvend en daalt zachtjes van het zuiden naar het noorden.

Wijchmaal is een straatdorp, met een lineaire bebouwing, die in de loop der tijd werd verdicht. Tot de jaren 1960 situeerde de woonuitbreiding zich vooral tussen de oude dorpskom en de recentere stationswijk. De sterke demografische groei tijdens de tweede helft van de 20ste eeuw is vooral toe te schrijven aan de creatie van nieuwe woonwijken ten oosten van de kerk. In die periode was niettemin 63 procent van de beroepsbevolking genoodzaakt te pendelen, vooral naar het Nederlandse grensgebied en de Genkse industriezone. De reconversie naar aanleiding van de sluiting van de Limburgse steenkoolmijnen resulteerde in Wijchmaal in de oprichting van een industriezone ten zuiden van de Peerderbaan.

Door de aanwezigheid van bos- en natuurgebieden, vijvers en een arboretum wordt Wijchmaal vaak bezocht door eendagstoeristen. Voor heel wat diensten is het dorp aangewezen op het 3 kilometer verder gelegen regionaal centrum Peer.

Links:
1. Schema Wijchmaal
1. Foto Mullemer Bemden (bron: http://www.abeek.be/pages/fotoalbum/fotoalbum_tonen_fotos.php/peerwinterwandelingmullemerbemden)

Rechts (bron: Geopunt):
1. Ferrariskaart 1777
2. Luchtfoto 2017

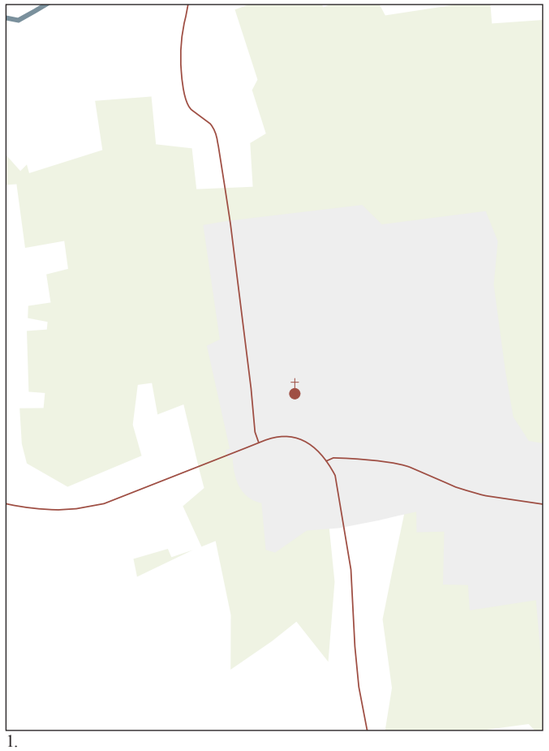
1.

2.

3.

4.

3.2 Historische evolutie van de dorpskern

De ruimte rond de kerk is doorheen de tijd aanzienlijk van karakter veranderd.

In eerste instantie vormde de kerk en zijn ommuurde kerkhof een apart geheel. Dit geheel lag zelfs niet verankerd aan de weg. De kerk is toegankelijk via een pad tussen de huizen door en ligt in tweede orde. De terreinen achter de kerk zijn onbebouwd.

Momenteel is er een groot plein aangelegd voor de kerk. Dit grote plein, samen met de gebouwen errond, vormen nu duidelijk de centrale plek in het dorp.

Maar ook de ruimte achter de kerk is aanzienlijk veranderd. Door de ontwikkeling van de wijk, de realisatie van de school en een verbindend park is de plek uitgegroeid tot een volwaardige dorpskern. De kerk heeft nu niet enkel een voorzijde, maar ook een belangrijke achterzijde; ze ligt daardoor niet meer zozeer aan de rand, maar centraal in het omliggende weefsel.

Links:
1. Luchtfoto van de Sint-Trudokerk na 1939
(bron: informatie bekomen via de gemeente)

Rechts (bron: Geopunt):
2. Ferrariskaart 1777
3. Popp-kaart 1879
4. Eerste luchtfoto 1971
5. GRB-kaart 2016

1

2

3

4

5

sint-trudostraat
dijkerstraat
bollisstraat

3.3 Betekenisvolle buitenruimtes in de dorpskern

Rondom de kerk bevinden zich een aantal karakteristieke buitenruimtes. Aan de voorzijde van de kerk ligt het recent ontwikkelde Burgemeester Fransenplein dat ook gedeeltelijk de dorpsparking inhoudt. Het plein is ontworpen met een karakteristiek grid van bomen dat voor een zekere visuele rust zorgt. Samen met het plein is recent ook het kerkhof helemaal vernieuwd. Achter de kerk, naast het kerkhof, is een parking aangelegd. Ten noorden van de kerk liggen een kleuter- en een basisschool.

Links:
1. Frontaal beeld kerk
2. Beeld Burgemeester Fransenplein/dorpsparking
3. Pad achter kerk
4. Beeld kerkhof

Rechts:
1. Kaart met buitenruimtes

1

2

3

4

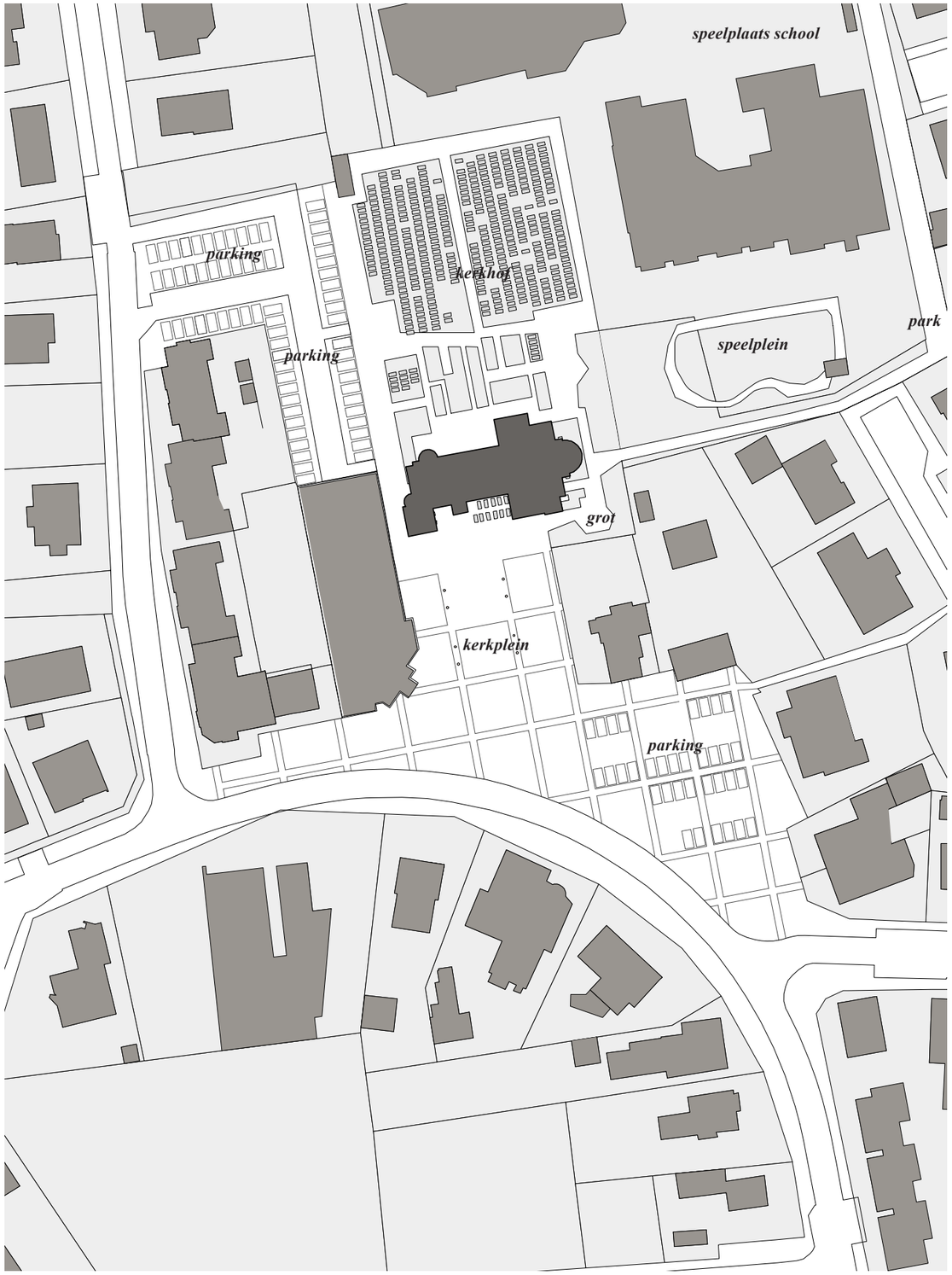

3.4 Publieke functies in de dorpskern

Rondom de kerk bevinden zich een aantal belangrijke publieke faciliteiten. Het ontmoetingscentrum den Tichel en de supermarkt liggen aan het Burgemeester Fransenplein, en zijn daardoor goed zichtbaar.

De kleuter- en basisschool ‘de Ticheleer’ liggen in tweede orde, verborgen in het binnengebied.

Zuidelijk van de dorpskern ligt het begeleidingscentrum ‘Sint-Elisabeth’, een centrum dat christelijk geïnspireerd is en een nauwe samenwerking heeft met de Sint-Trudokerk.

Links:
1. Beeld ontmoetingscentrum ‘Den Tichel’
2. Beeld voormalige pastorijwoning
3. Beeld supermarkt ‘Spar’
4. Beeld school ‘De Ticheleer’

Rechts:
1. Kaart met dorpskernfuncties

1

2

3

4

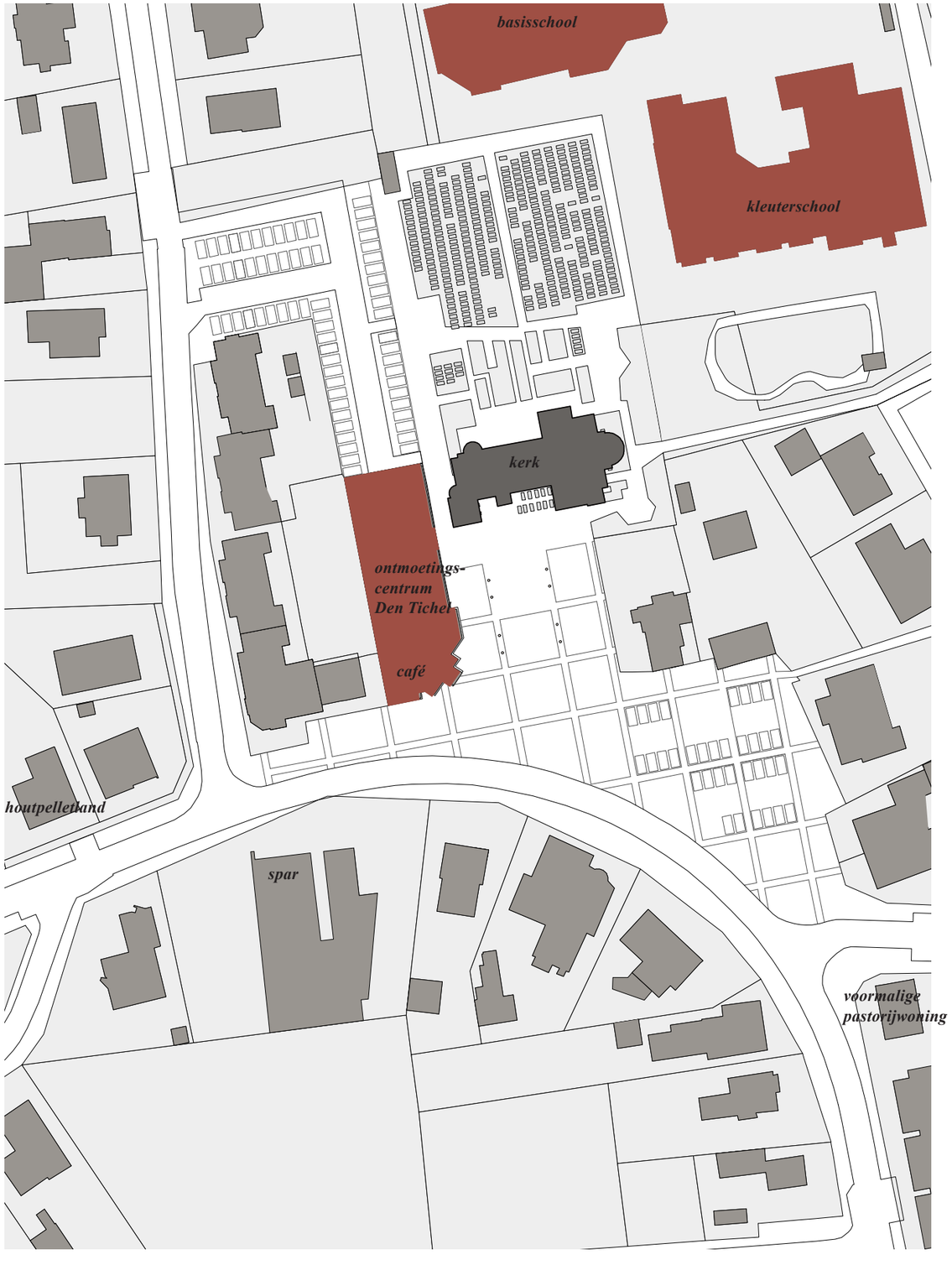

3.5 Snelle en trage verbindingen

Er is in Wijchmaal een duidelijke hiërarchie in het bestaande wegennetwerk.

- Regionaal verbindingsverkeer passeert via de Peerderbaan, die Peer rechtstreeks met de Noord Zuid verbinding N74 verbindt.
- De paralelle St-Trudostraat en Dijkerstraat vangen het lokaal verkeer op (A).
- Het omliggende weefsel is ontsloten via voornamelijk een fijnmazige verkaveling, met veelal doodlopende straten (B).
- Binnen dit weefsel ontstaat er een fijn netwerk van paden en publieke groene ruimte (C). Vooral in de zone achter de kerk is dit een grote troef. Sportterreinen, de school, de kerk met het kerkhof, ze zijn allen verbonden met een verbindende groen park en met paden die langse en dwarse doorsteken vormen.

Rechts:
1. Kaart met hiërarchie in wegennetwerk

Links:
1. Beeld Sint-Trudostraat
2. Verbindingswegel van Burgemeester Fransenplein naar parking
3. Schoolpad langs de kerkhofmuur
4. Groene verbinding komende van sportcentrum

Rechts:
1. Kaart met verbindingen
A: Sint-Trudostraat, richting Hechtel-Eksel
B: Tichelovenstraat, richting Eksel
C: Parking Burgemeester Fransenplein
D: Kerkplein
E: Groene verbinding naar sportcentrum
F: Dijkerstraat, richting Peer
G: Sint-Trudostraat, richting Helchteren

1

2

3

4

4. Scheppen van een nieuw kader

4.1. Programma en gebruik

Religie heeft een bindend karakter. De spirituele, culturele en morele waarden van het christendom hebben het fundament van onze samenleving gevormd en gaven er lange tijd structuur aan. De parochiekerk was het ruimtelijke symbool van deze morele en sociale cohesie. De collectieve beleving van deze waarden neemt echter af; door de toegenomen mobiliteit en communicatiemiddelen kan elk individu op elk moment zijn eigen keuzes maken.
Dat betekent echter niet dat de behoefte aan gemeenschap verdwenen is. Ondanks de globalisering zien we overal nieuwe groepen ('communities') ontstaan op basis van gedeelde overtuigingen rond deeleconomie, nieuwe vormen van zingeving of samenwonen, lokale landbouw of duurzame mobiliteit. Typerend voor deze gemeenschappen is dat ze bottom-up ontstaan en vooral lokaal een netwerk willen vormen. Wij geloven dat hier de kiemen liggen van nieuwe vormen van (informele) collectiviteit en zijn er van overtuigd dat het netwerk aan parochiekerken, welke historisch gezien altijd al plaatsen waren van gemeenschapsvorming, hiervoor een flexibel platform kunnen bieden.
Voor Wijchmaal blijkt vooral het belang voor de lokale dorpsgemeenschap cruciaal. Wijchmaal is een klein dorp met een beperkte publieke infrastructuur. Als we werkelijk een verbindende plek willen creëren, dan moeten we voorzieningen aanbieden voor de juiste doelgroepen.

1.
Religieuze ruimte

Intieme plek voor stilte, reflectie en religie midden in het dorp

2.
Ruimte voor scholen
(schoolvieringen, eerste communie en vormsel, bewegingsruimte, ateliers,...)

Bijzondere educatieve activiteiten op een buitengewone plek

3.
Ruimte voor sociale en socioculturele activiteiten
(Vormingssessies en lezingen, workshops, eigentijdse spirituele belevingsmomenten, vergaderingen, tentoonstellingen, educatieve en vormende beurzen, concertzaal, ontmoetingsruimte,...)

Bijzondere artistieke en recreatieve activiteiten op een buitengewone plek

4.
Privaat verhuur
(De kerk wordt verhuurd voor privégelegenheden: een babyborrel, een communie-feest, een boekenverkoop, een receptie van een vereniging of bedrijf,...)

4.2. Openen Kerk

Een ruimte wordt in belangrijke mate gestructureerd en ervaren door er in te bewegen. De centrale inkom, symmetrische opbouw en axiale structuur van de meeste kerkgebouwen versterken het symbolische, religieuze karakter van het interieur door de maximale oriëntatie op het altaar. Een eenvoudige ingreep op dit circulatiepatroon kan het karakter van een kerkruimte al ingrijpend veranderen. Hetzelfde voor de buitenruimte: in het klassieke kerkenplan wordt enkel de publieke ruimte vóór de kerk geactiveerd; de eventueel aangebouwde koren en kapellen vervullen hier vaak geen rol. Door het creëren van nieuwe ingangen of het zorgvuldig toevoegen van nieuwe buitenvolumes kunnen nieuwe plekken ontstaan met een onderscheiden karakter: een informeel buurtpleintje, een logistiek punt met sorteerstraat, een nieuwe zijdelingse as, enz.

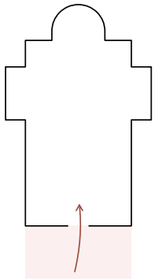

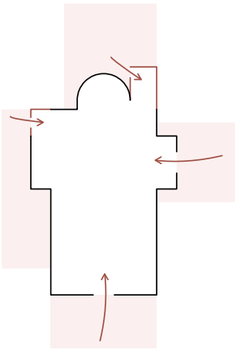

1.

2.

Links:
schema ingangen met publieke pleinen

Rechts:
1. Beeld van een denkbeeldig gotisch interieur zonder aankleding, eerste helft van de 17de eeuw (*bron: Divine Interiors: Experience Churches in the Age of Rubens, p. 127*)
2. Dirck van Delen, Kerkinterieur tijdens de beeldenstorm, 1630 (*bron: Divine Interiors: Experience Churches in the Age of Rubens, p. 136*)

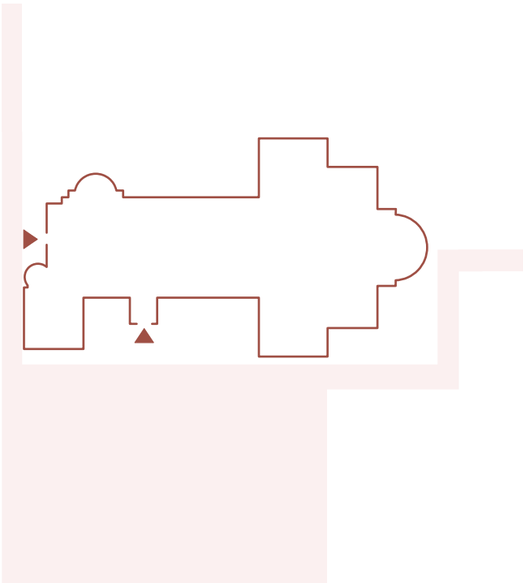

Bestaande toestand

De kerk telt momenteel twee ingangen. De hoofdingang via het neoclassicistisch bijgebouwtje aan de zijgevel is prominent aanwezig op het plein. De ingang aan de nartex is veel minder zichtbaar; deze bevindt zich ter hoogte van de smalle doorgang naar het achtergebied. De ruimte tussen kerk en plein is momenteel gefragmenteerd vormgegeven en bestaat uit een aantal treden, een hellingsbaan en een kleine tuin met enkele graven.

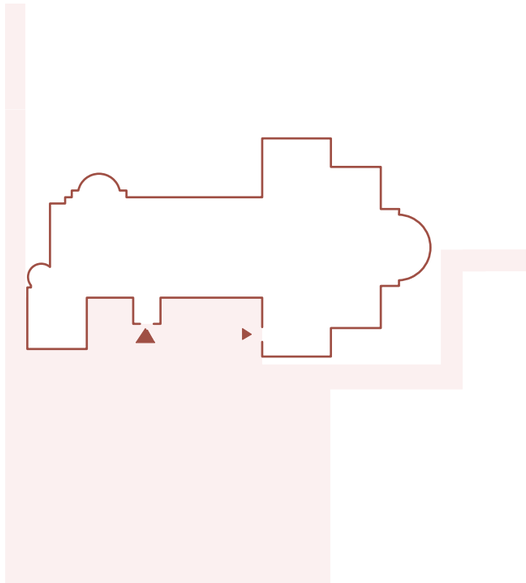

Optie 1

Kerk staat op plein

We stellen een herinrichting voor in de zone tussen kerk en plein. Dit wordt een nieuwe verharde ruimte die perfect aansluit op de binnenruimte van de kerk. Het hoogteverschil met het plein wordt op verschillende manieren opgelost. De plek wordt eerder een inkomzone, een terras of een podium. We laten de secundaire toegang aan de nartex weg.

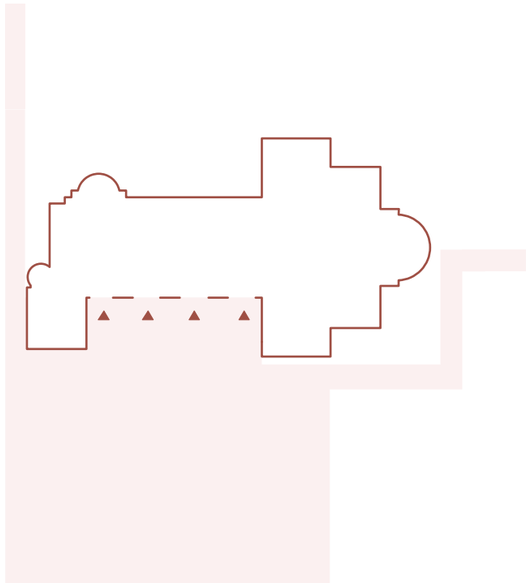

Optie 2

Kerk opent naar plein

We maken de zijgevel van de kerk open. Het inkomgebouwtje verdwijnt, we ontwerpen een reeks van openingen. Het schip van de kerk wordt zo intens verbonden met het voorplein.

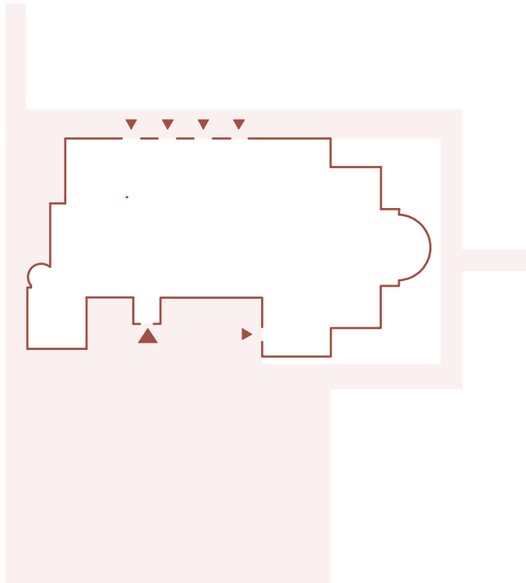

Optie 3

Kerk opent naar hof

Een nieuwe gevel aan de kerkhofzijde hernieuwt de relatie tussen kerk en kerkhof. Door nieuwe openingen in deze gevel te voorzien, verandert het statuut van het kerkhof van een achterzijde naar een plek met een nieuwe eigen gevel.

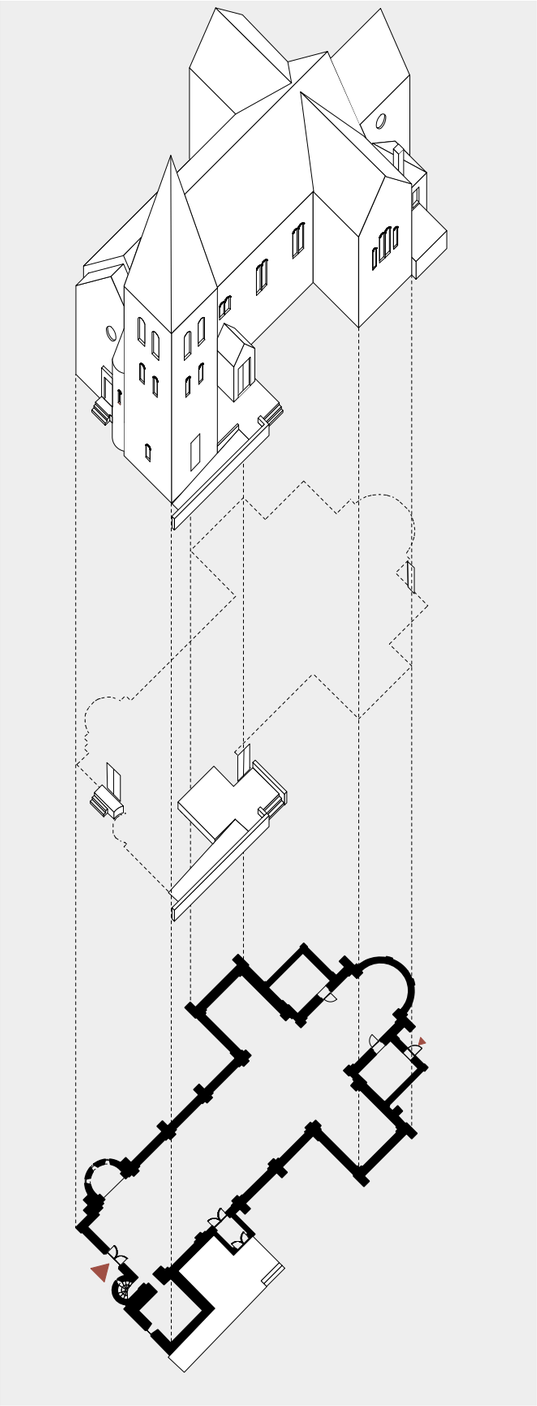

Bestaande toestand

De ruimte tussen kerk en plein is momenteel gefragmenteerd vormgegeven en bestaat uit een aantal treden, een hellingsbaan en een kleine tuin met enkele graven.

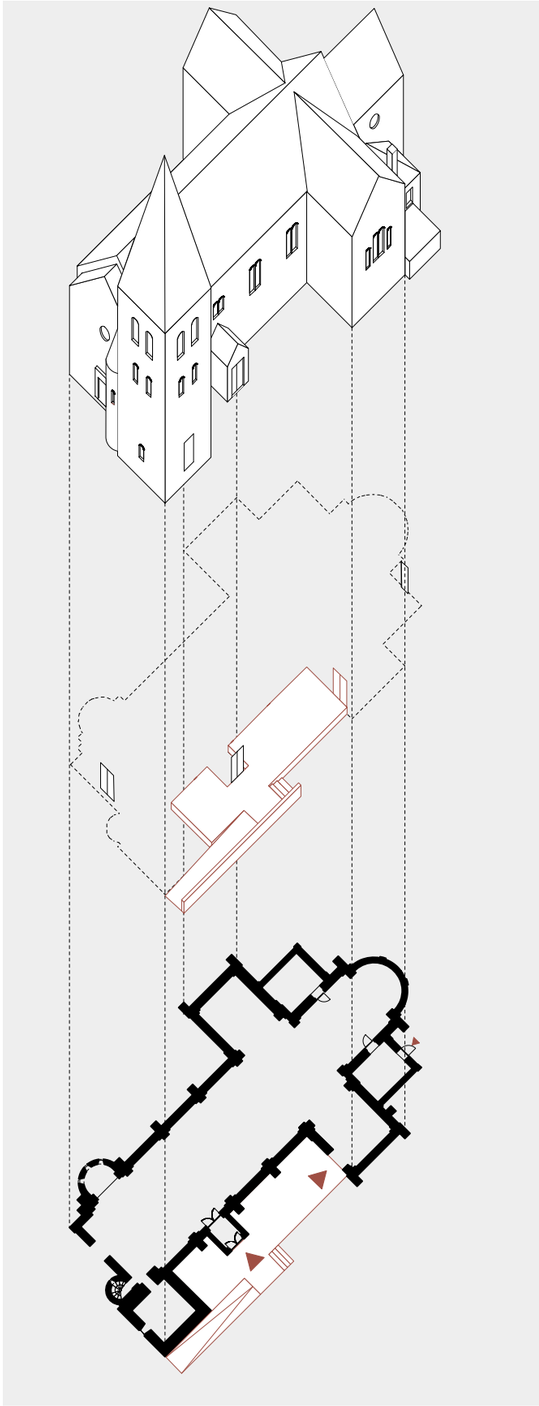

Optie 2

Terras voor kerk

We stellen een herinrichting voor in de zone tussen kerk en plein. Dit wordt een nieuwe verharde ruimte die perfect aansluit op de binnenruimte van de kerk. Het hoogteverschil met het plein wordt opgelost met een trapje en hellingsbaan dwars op de richting van het plein.

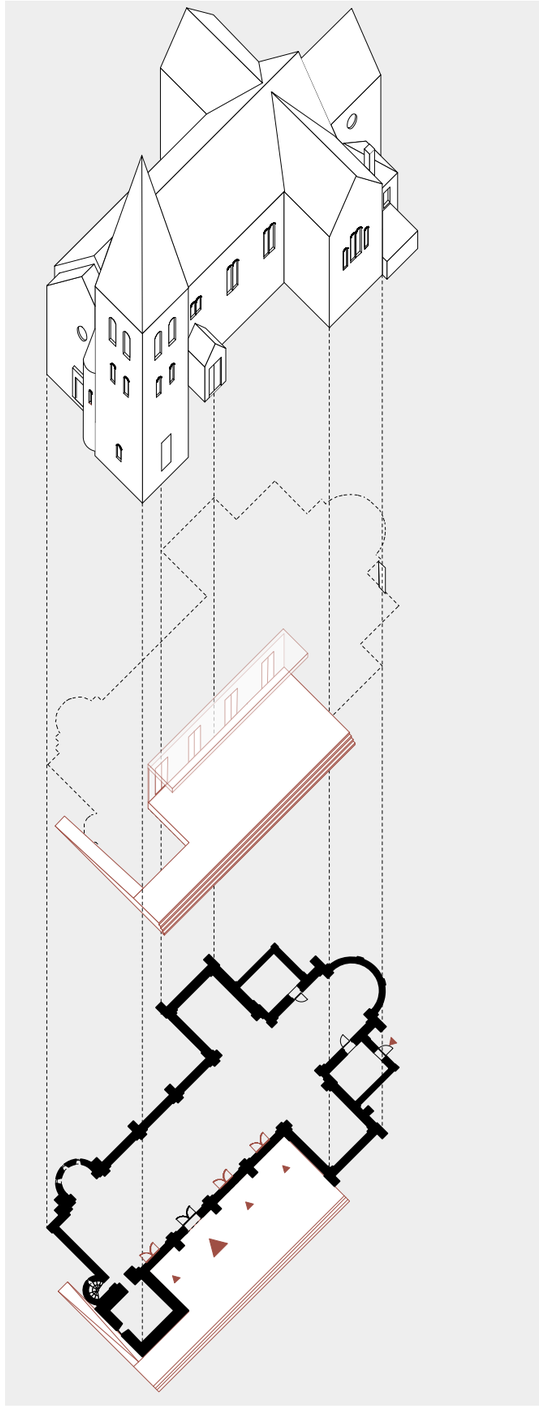

Optie 3

Podium voor kerk

Het hoogteverschil tussen plein en kerk wordt opgelost met een brede trap. Dit is vooral interessant voor evenementen. Er ontstaat een podium met de langsgevel van de kerk als decor. De hellingsbaan sluit aan op het podium langs de zuidgevel.

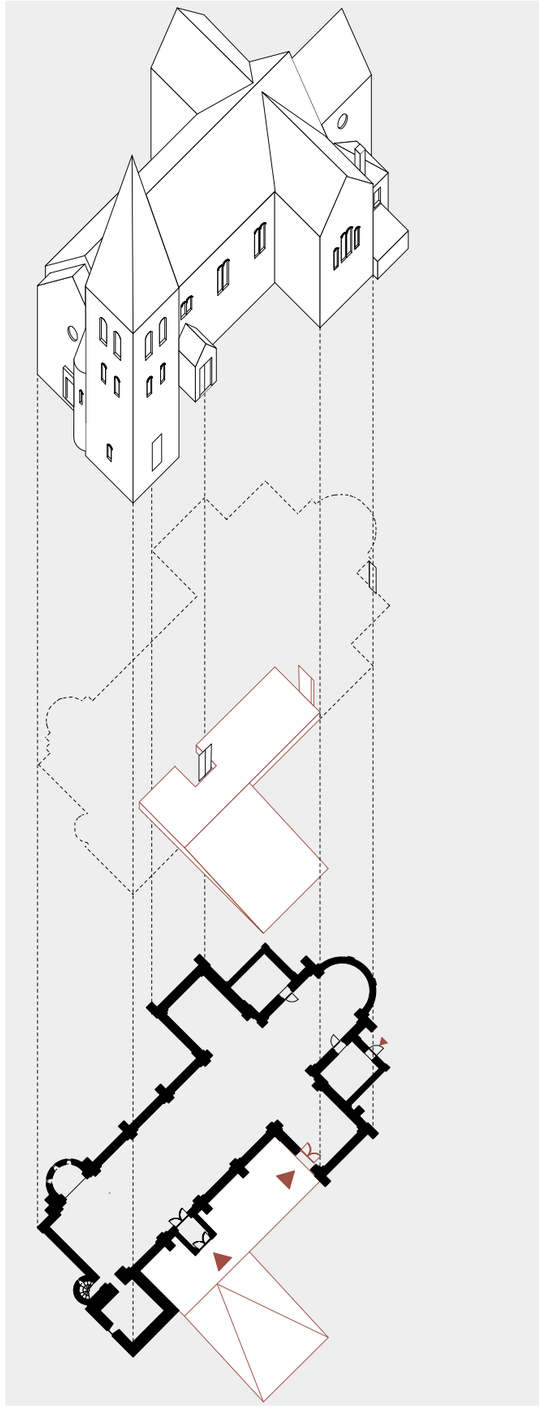

Optie 4

Verbindend podium voor kerk

Het hoogteverschil wordt opgelost met een brede helling frontaal op de kerkgevel. Dit is een mooi uitnodigend gebaar die plein, podium en kerkruimte naadloos met elkaar verbindt.

4.3. Indelen Kerk

Medegebruik of hergebruik van een kerkgebouw vereist volgens ons functionele en ruimtelijke ingrepen. Vaak is er bijkomende infrastructuur nodig zoals sanitair, kookgelegenheid, technische installaties, bergingen voor meubilair, etc. Het genuanceerd plaatsen en dimensioneren van zulke ‘dienende’ elementen zien wij niet als een ‘probleem’ maar als een ontwerpopgave. Daarnaast vraagt medegebruik bijna steeds een vorm van compartimentering of nieuwe volumes. Vaak gaan die laatste met de aandacht lopen. Wij willen het omgekeerde bereiken, nl. een nieuwe, sterke vorm te vinden voor de bestaande ruimte. De voorbeelden op naastliggende pagina tonen dat binnen de geschiedenis van de kerkenbouw een rijke traditie bestaat in het manipuleren en indelen van ruimte.

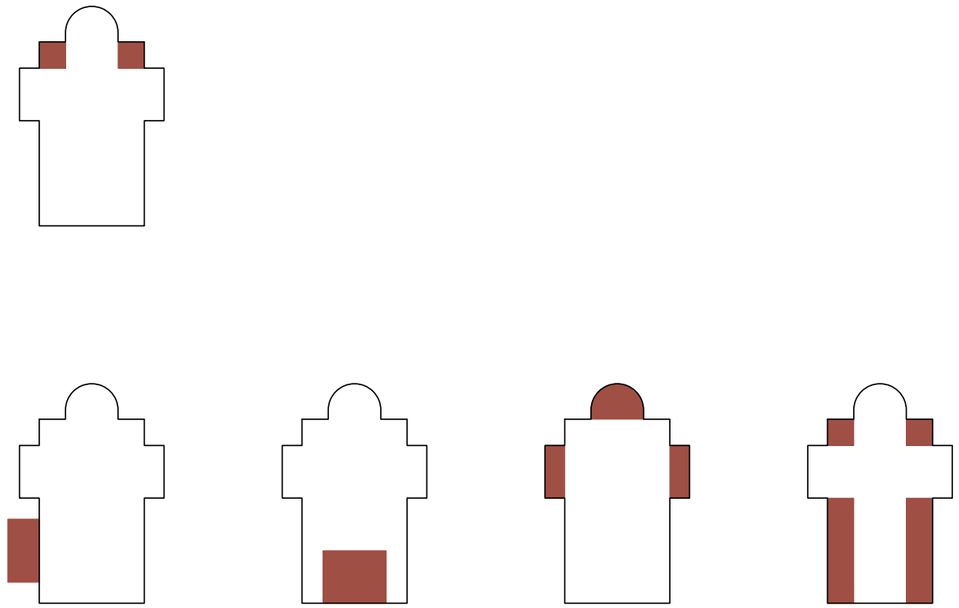

Links:
schema indeling dienende ruimte

Rechts:
Isaak van Nickelen, Interieur van een kerk 1670 (bron: Divine interiors: Experience Churches in the Age of Rubens, p. 150)

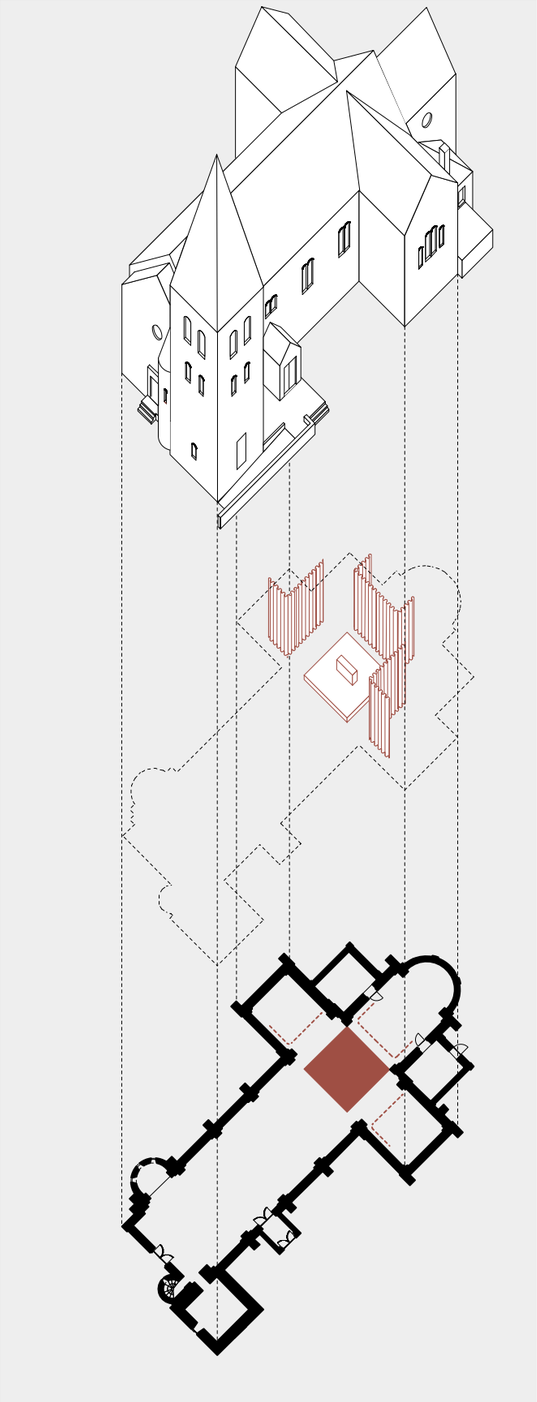

Optie 1

Losse elementen in de kerkruimte

Een gordijnwand kan van het koor en de zijkapellen een aparte ruimte maken. Hierdoor ontstaan verscheidene gebruiksmogelijkheden. De hoofdruimte kan de meer neutrale vorm van een rechthoek aannemen, of nog steeds een kruis zijn zoals nu het geval is. In de af te scheiden ruimtes kan men bijvoorbeeld alle stoelen stockeren om van het schip één grote lege ruimte te maken. Een mobiel podium en verplaatsbaar altaar ondersteunen deze flexibiliteit.

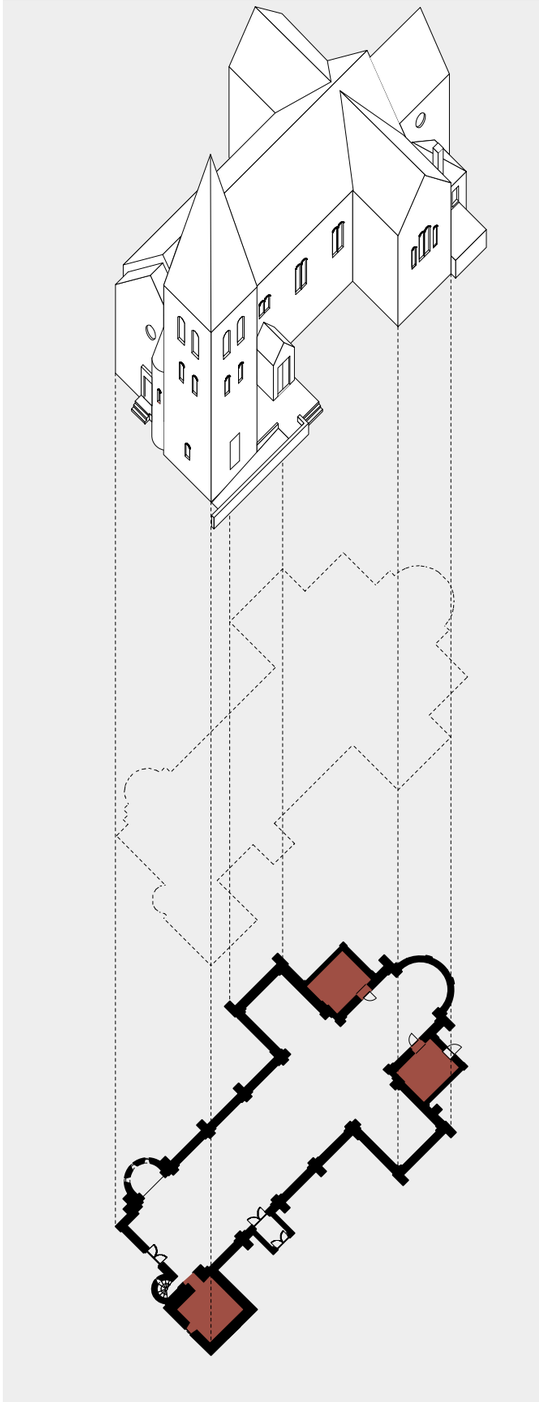

Optie 2

Sacristieën en toren

De kerk beschikt over enkele kleinere secundaire ruimtes. Een optimalisatie hiervan creëert nieuwe plekken voor sanitair, kitchenette, vergaderruimte, sacristie en bergingen. Deze voorzieningen verhogen de gebruiksmogelijkheden van de kerk.

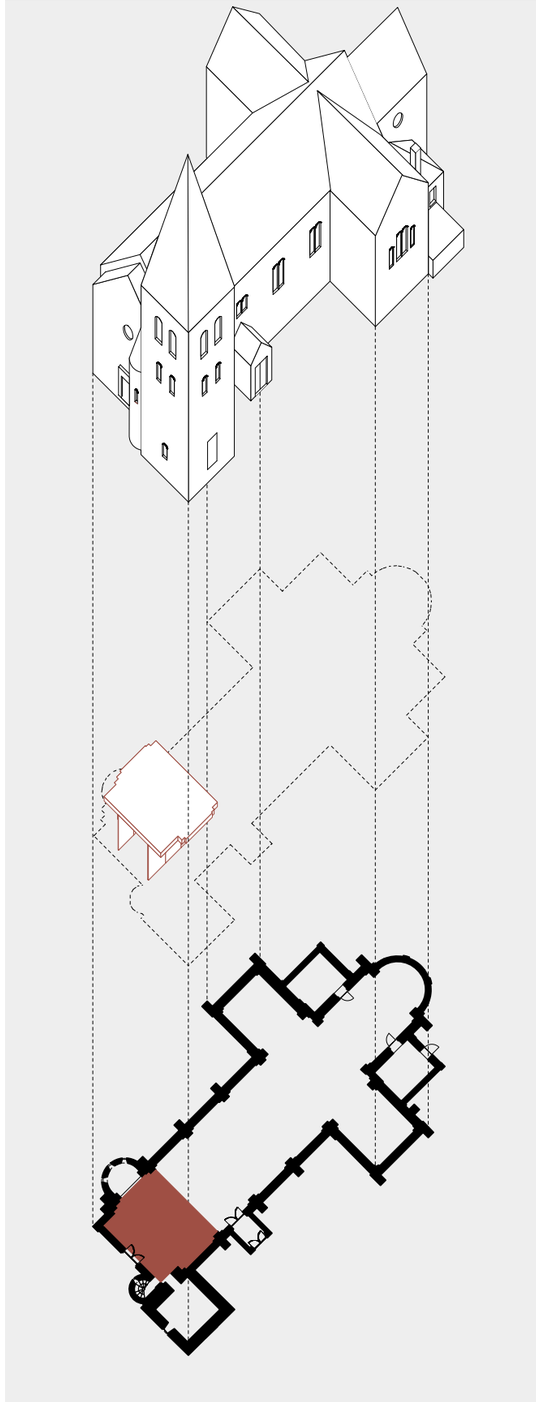

Optie 3

Vergroot oksaal

Door het uitbreiden van de mezzanine aan het orgel ontstaat er de mogelijkheid om een aantal kleinere ruimtes te voorzien, zoals vergaderzalen op het gelijkvloers en een open mezzanine op de verdieping.

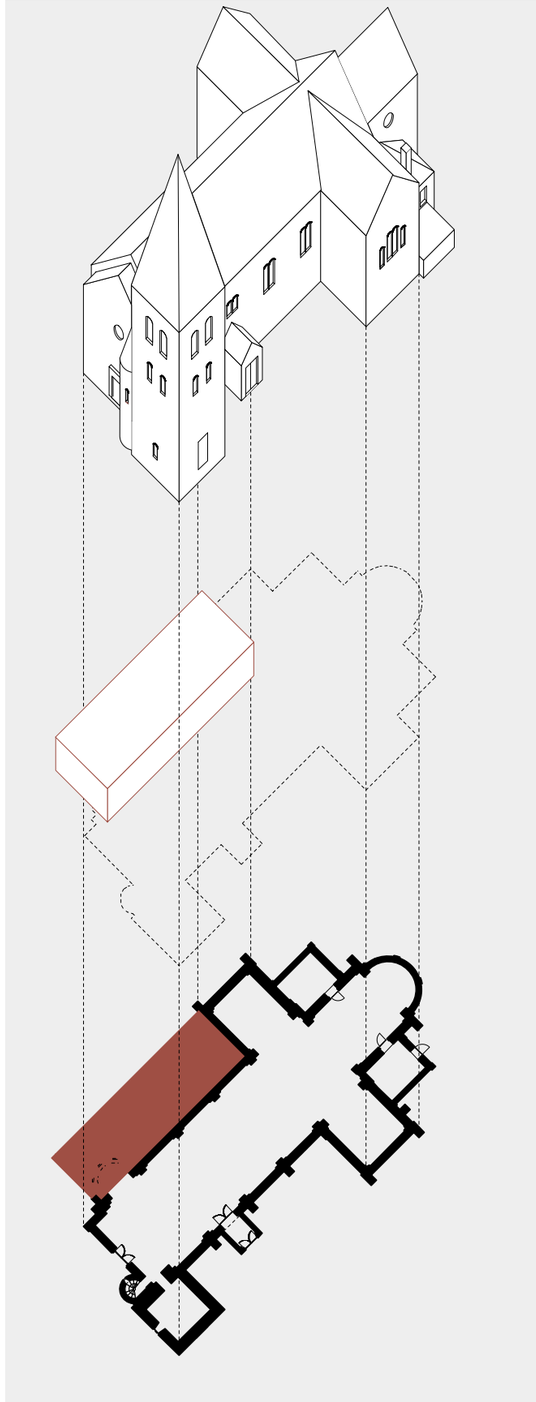

Optie 4

Nieuwe zijbeuk

Indien we de gebruiksmogelijkheden van de kerk verder willen opdrijven, kunnen we ook naast de kerk bijbouwen. We bouwen een nieuwe zijbeuk naast het schip dat de kerk vervolledigt, en daarenboven een nieuwe relatie met het kerkhof mogelijk maakt.

4.4. Decorum

Als ontwerpteam willen wij een duidelijk standpunt innemen over de architectonische taal van onze ingrepen. Wij geloven in een aanpak die inspiratie haalt uit het bestaande; onze ingrepen mikken op continuïteit eerder dan op contrast of breuk. Hoewel veel kerkgebouwen door de eeuwen heen zijn aangepast en verbouwd, verschijnen ze ons vandaag als één continu geheel. Nieuwe ingrepen, hoe contrasterend ook, gebeurden namelijk steeds vanuit een begrip en respect voor het bestaande. Wij willen hierbij aansluiten en dit streven naar continuïteit terug oppikken. Als voorbeeld hiervan zien we de manier waarop het Londense bureau Caruso St-John de renovatie van het Tate Britain museum heeft aangepakt: daar is het nieuwe nauwelijks te onderscheiden van het oude, en toch zeer hedendaags.

Wij willen met eenzelfde subtiliteit ook het religieuze karakter van een kerkinterieur benaderen. Wij geloven dat zelfs in een context van medegebruik een kerk als kerk kan en mag herkend worden. De betekenis die we geven aan de vorm van een gebouw of de symboliek van zijn interieurdecoratie is cultureel bepaald. Dat wordt duidelijk in de afbeeldingen op naastliggende pagina. Beide schilderijen beelden het interieur af van de Onze-Lieve-Vrouwkathedraal in Antwerpen maar door een andere schilder en vanuit een andere invalshoek. De ene verbeeldt daarbij de protestantse visie, met de nadruk op de ruimte als dusdanig en de activiteiten die er zich afspelen; het andere doek verbeeldt, door de nadruk op het architecturale detail, de katholieke visie van het kerkgebouw als een gewijde, sacrale plaats. Wij geloven in de synergie van beide visies: zoals uiteengezet in de inleiding, pleiten wij voor een ‘desacralisering’ van het kerkgebouw tot een krachtige publieke ruimte die een respectvol gebruik afdwingt.

Links:
Tate Britain, Caruso St. John, 2013 (bron: https://www.carusostjohn.com/projects/transforming-tate-britain/
Rechts:
1. Interieur van een kathedraal, H. van Steenwijck, 1593 (bron: Divine Interiors, Baisier,C.)
2. Interieur van een kathedraal, Isaak van Nickelen, 1668 (bron: Bron: Divine Interiors, Baisier,C.)

1.

2.

Zicht op koor Huidige staat kerk

Zicht op koor Kerk zonder los en vast meubilair

Zicht op oksaal Huidige staat kerk

Zicht op oksaal Kerk zonder los en vast meubilair

5. Voorstel vier scenario’s

5.1 Scenario 1: Flexibele kerk

Dit scenario probeert om met minimale investeringen de kerk als een multifunctionele ruimte in te richten. De ingreep houdt de totale ruimte van de kerk zoveel mogelijk intact.

Losse elementen in de kerkruimte

Een gordijnwand kan van het koor en de zijkapellen een aparte ruimte maken. Hierdoor ontstaan verscheidene gebruiksmogelijkheden. De hoofdruimte kan de meer neutrale vorm van een rechthoek aannemen, of nog steeds een kruis zijn zoals nu het geval is. In de af te scheiden ruimtes kunnen we stoelen stockeren en van het schip één grote lege ruimte maken. Een flexibel podium en verplaatsbaar altaar ondersteunen deze flexibiliteit.

Sacristieën en toren

De kerk beschikt over enkele kleinere secundaire ruimtes. Een optimalisatie hiervan creëert nieuwe plekken voor sanitair, kitchenette, vergaderruimte, sacristie en bergingen. Deze voorzieningen verhogen de gebruiksmogelijkheden van de kerk.

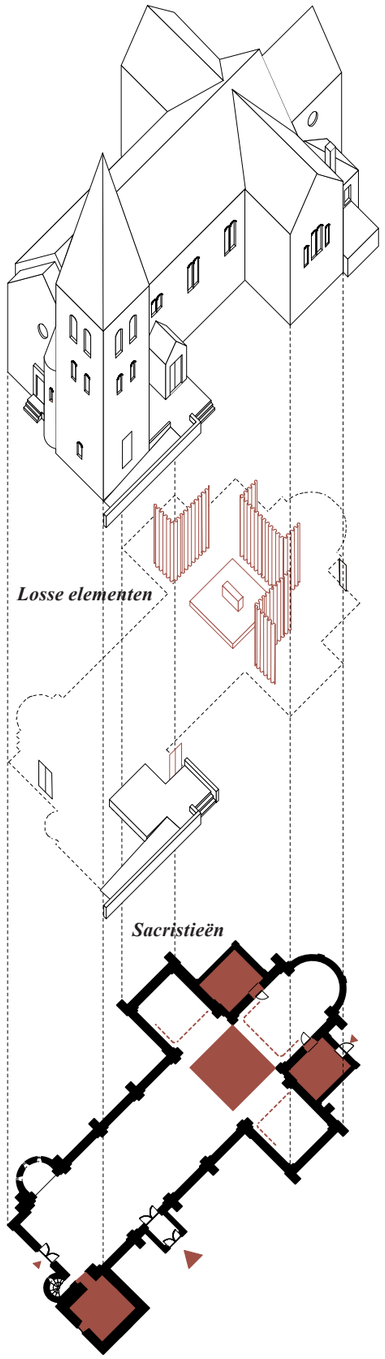

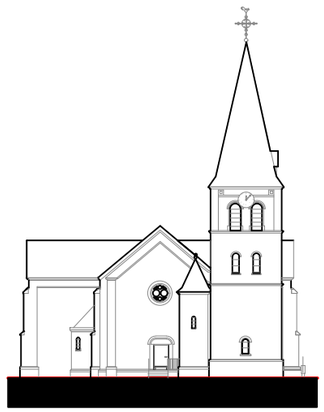

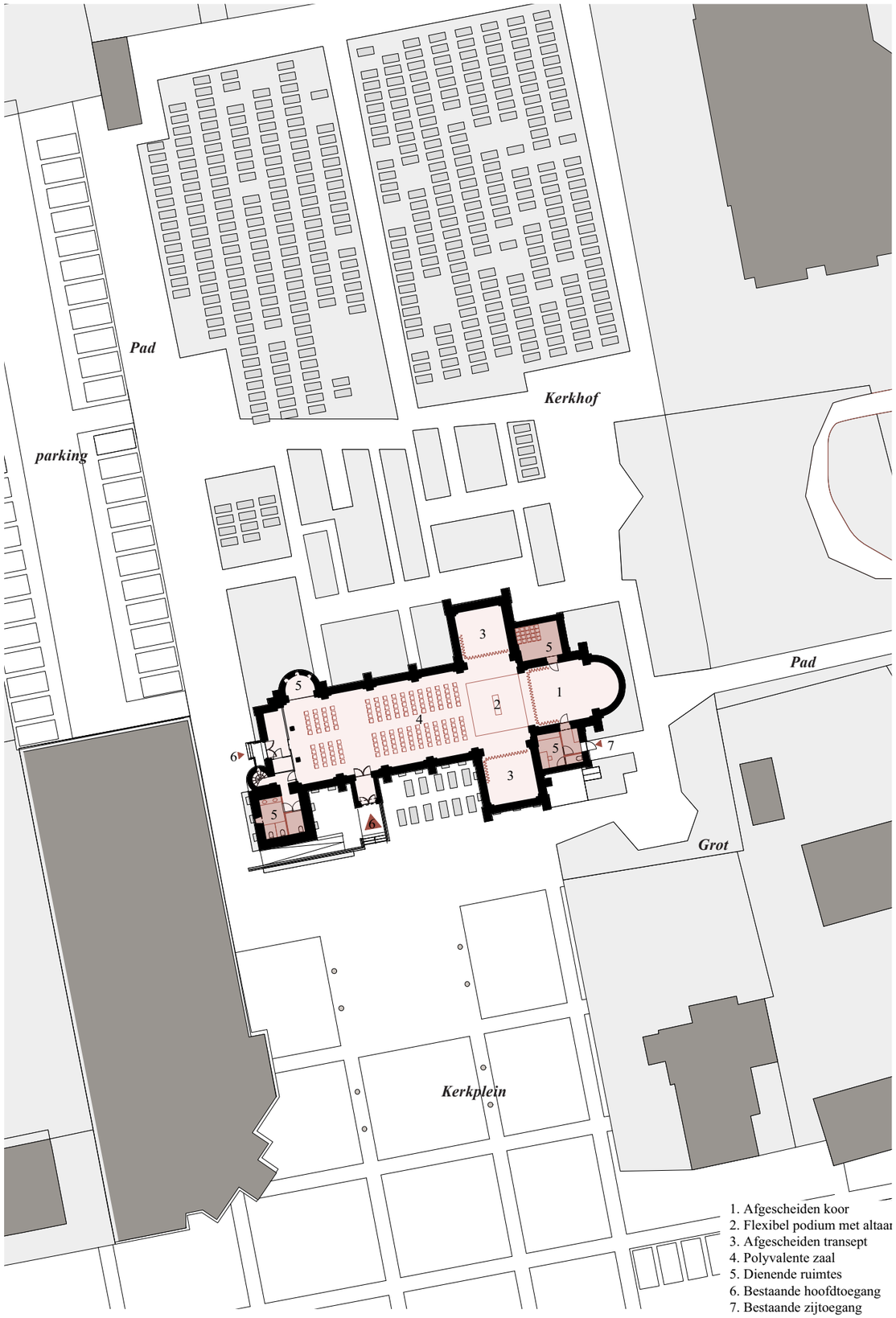

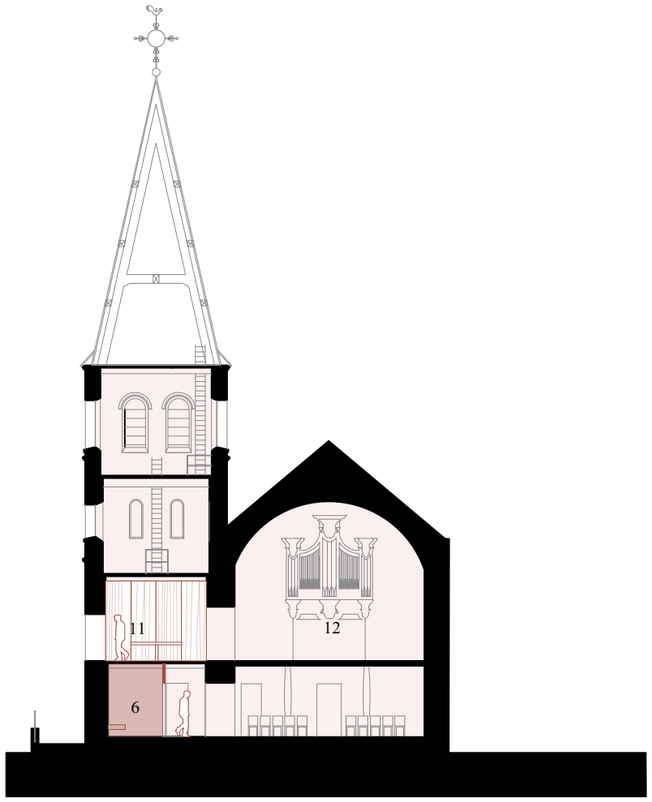

Dwarse snede door toren en schip

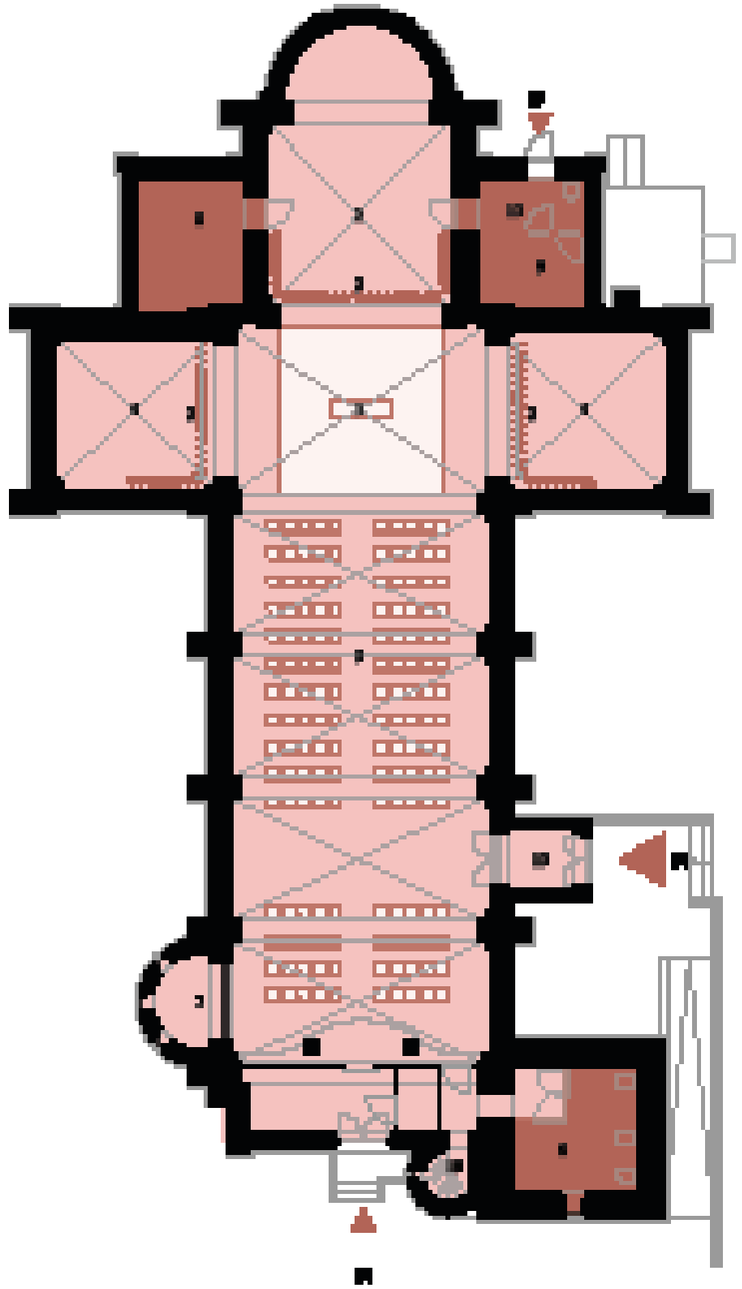

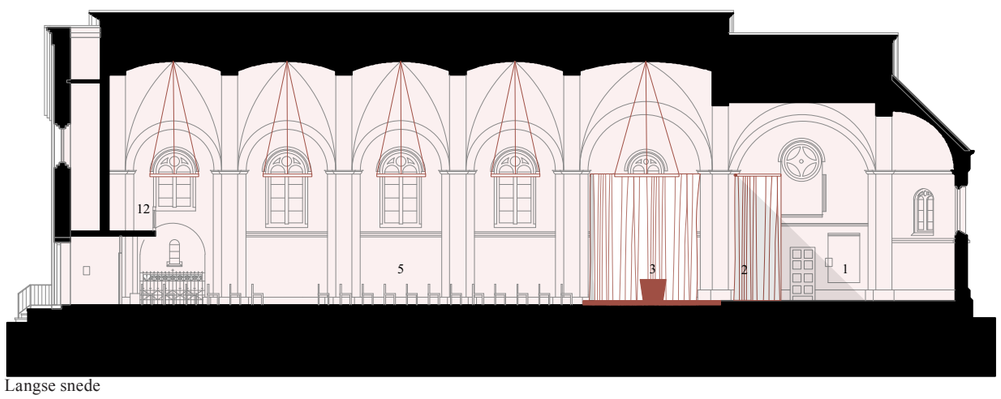

Langse snede

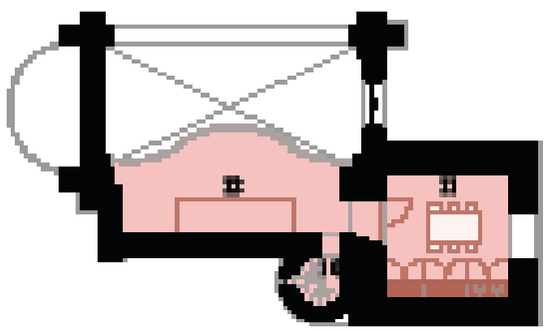

[redacted]

Zicht op koor

Zicht op oksaal

Misviering
275p

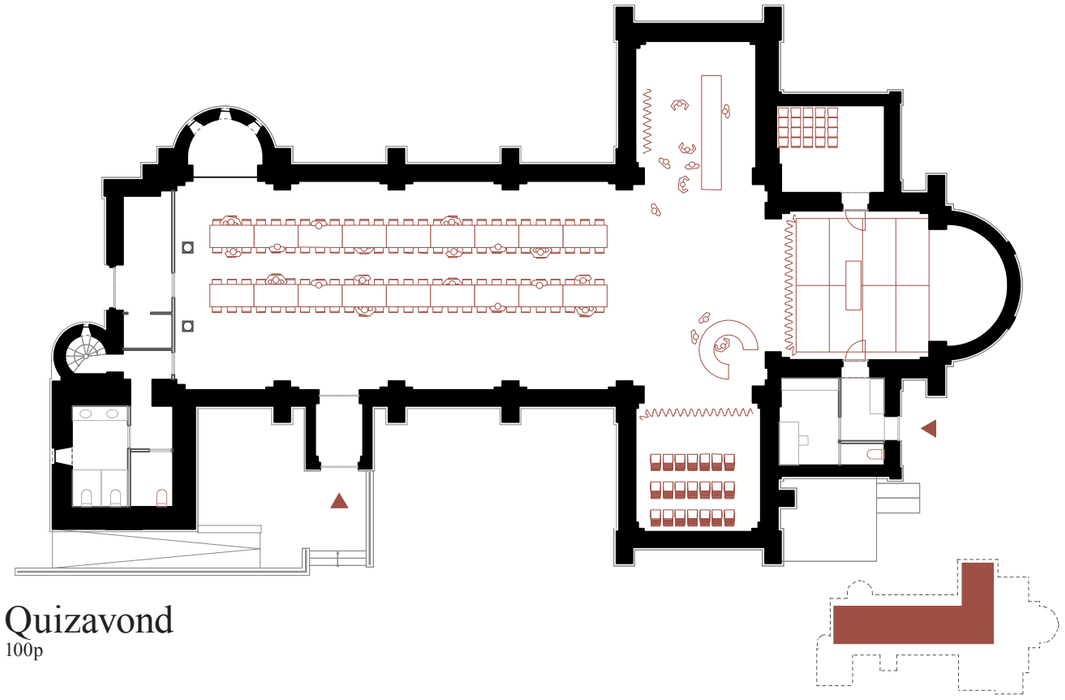

Quizavond
100p

Optreden
150p

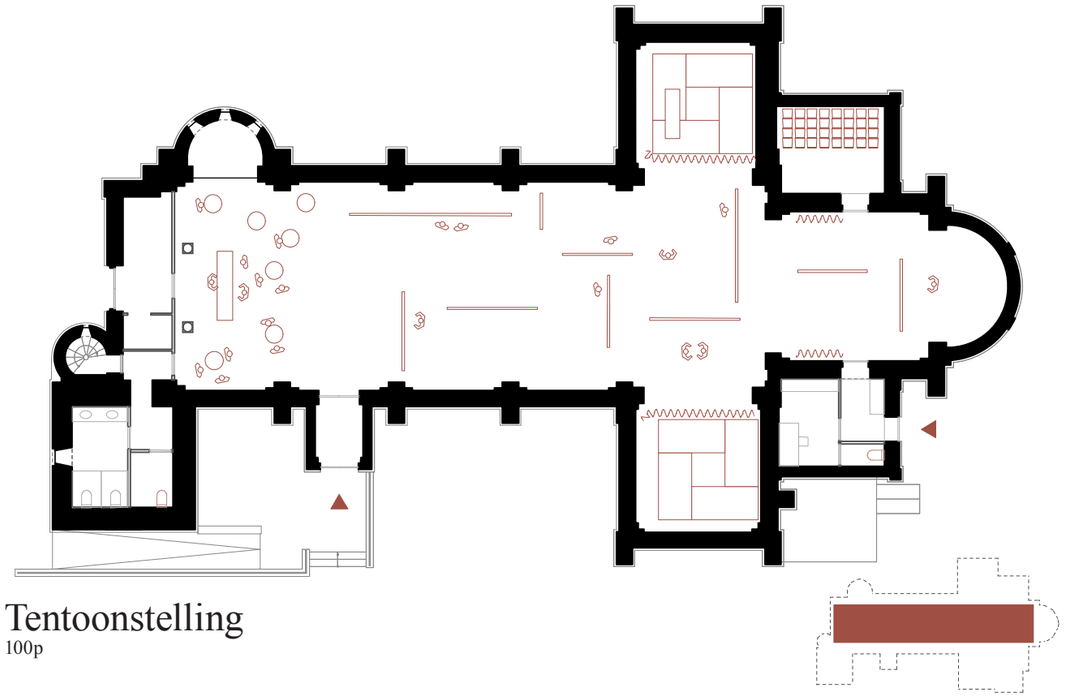

Tentoonstelling
100p

Mobiel Podium

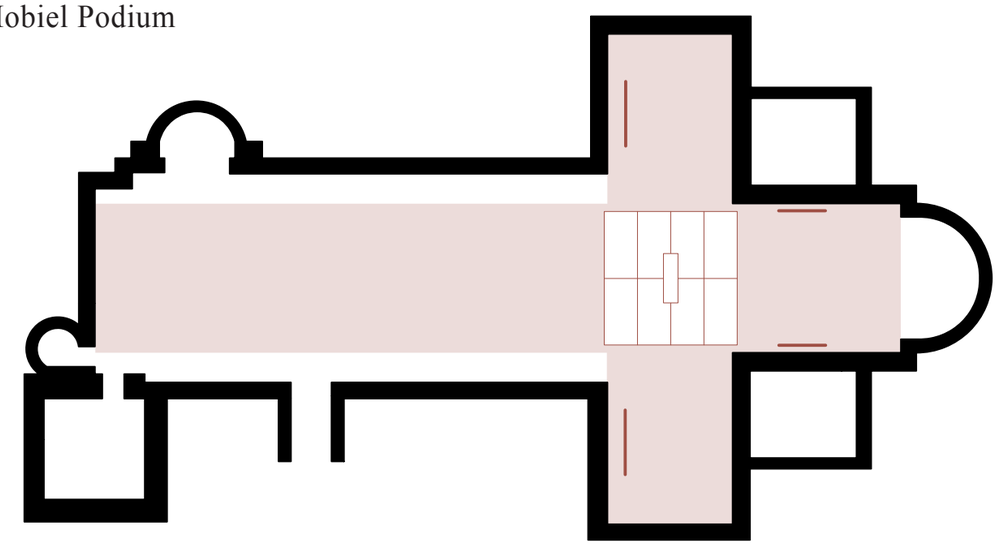

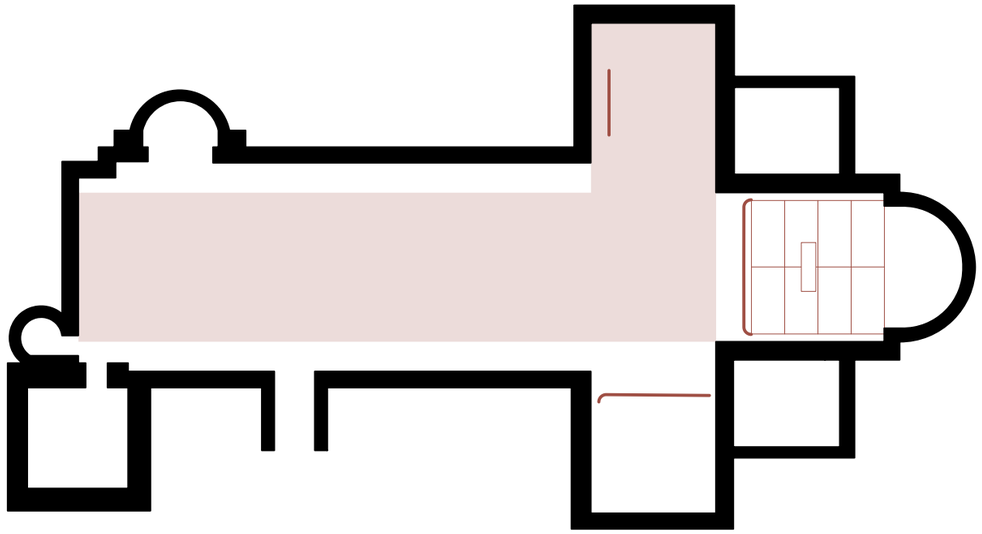

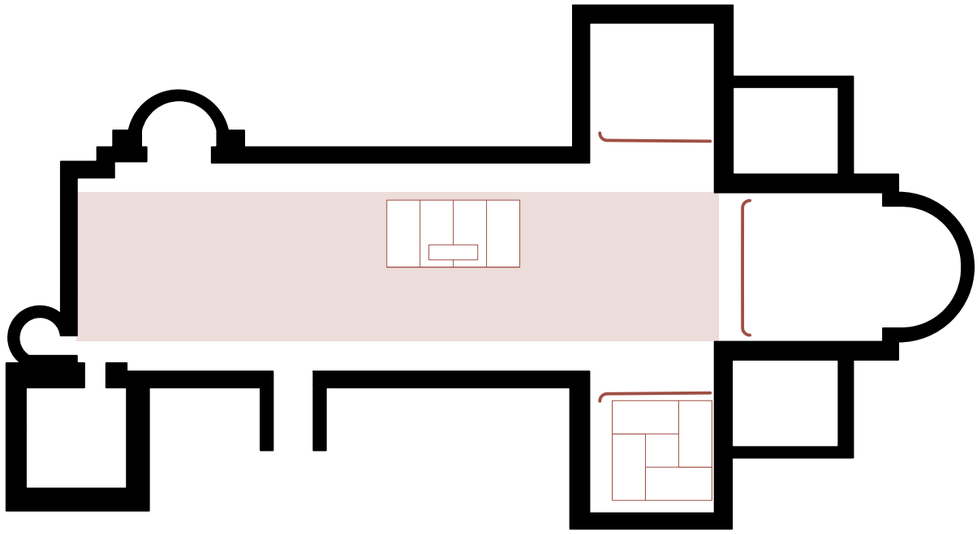

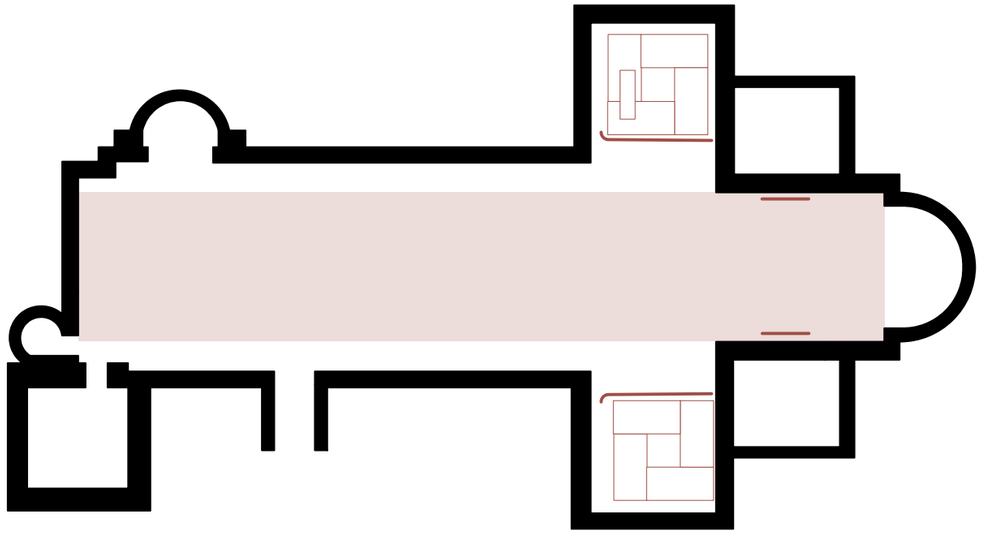

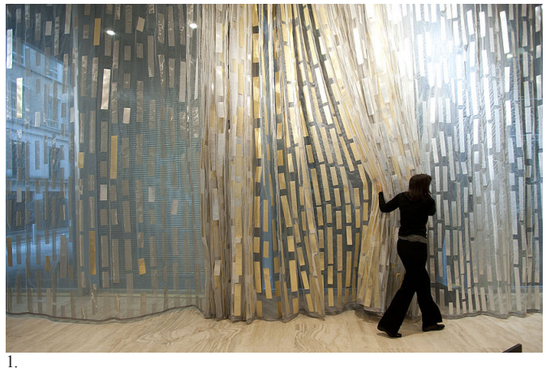
1.

2.

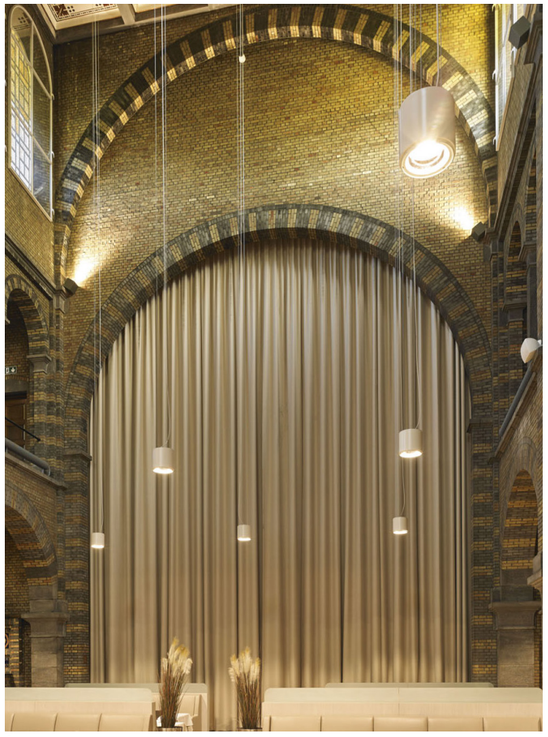
3.

4.

Flexibel gordijn

Van links naar rechts:
1. Gordijn Rothschildbank London, Inside Outside, 2015;
Bron: http://vakbladwi.nl/nederlands-ontwerpbureau-wint-prijs-met-gordijn/
2. Gordijn Staedel museum Frankfurt, Thomas Ruff, 2012;
Bron: http://www.67nj.org/kvadrat-and-gtf-cut-from-the-same-cloth/
3. WZC Sint-Vincentius Leuven, 360 architecten, 2010;
Bron: https://www.onroerenderfgoed.be/nl/actueel/blog/een-parel-van-herbestemming/
4. Columbarium St. Bartholomäus Köln, Kissler + Effgen Architecten BDA, 2011;
Bron: http://www.baukunst-nrw.de/objekte/Umgestaltung-St-Bartholomaeus-in-ein-Kolumbarium--2676.htm

1

2

Buurtbijeenkomsten, streekmarkten

Afbeeldingen:
1.+2. Boerenmarkt Sint-Amands, Roeselare;
Bron: http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20141221_01441820

1

2

Feest

Afbeeldingen:
1. Parnassus, Gent;
Bron: http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20141221_01441820
2. Kulturkirche Altona, Hamburg;
Bron: https://www.fiylo.de/location-hamburg/kulturkirche-altona-2251/

1
Theater

2
Concert

Afbeeldingen:
1. Amuz Augustinus muziekcentrum Antwerpen;
Bron: http://crkc.be/amuz-augustinus-muziekcentrum
2. Concert in St-Pieterskerk Vissenaken,
Bron: https://www.flickr.com/photos/opgewektienen/4466005551/

5.2 Scenario 2: Flexibele kerk met vergroot oksaal

Dit scenario introduceert een nieuwe ingreep ter hoogte van het oksaal om de gebruiksmogelijkheden van de kerk te vergroten.

Vergroot oksaal

Door het uitbreiden van de mezzanine aan het orgel ontstaat de mogelijkheid om een aantal interessante kleine ruimtes te voorzien, zoals kleine vergaderzalen op gelijkvloers en een open mezzanineruimte op de verdieping.

Losse elementen in de kerkruimte

Een gordijnwand kan van het koor en de zijkapellen een aparte ruimte maken. Een flexibel podium en verplaatsbaar altaar ondersteunen de flexibiliteit.

Sacristieën en toren

De kerk beschikt over enkele kleinere secundaire ruimtes. Een optimalisatie hiervan creëert nieuwe plekken voor sanitair, kitchenette, vergaderruimte, sacristie en bergingen. Deze voorzieningen verhogen de gebruiksmogelijkheden van de kerk.

Kerk staat op plein
Terras voor kerk

We stellen een herinrichting voor in de zone tussen kerk en plein. Dit wordt een nieuwe verharde ruimte die perfect aansluit op de binnenruimte van de kerk. Een nieuwe zijtoegang verbindt het terras rechtstreeks met het transept, waardoor er nieuwe interessante gebruiksscenario's ontstaan. Het hoogteverschil met het plein wordt opgelost met een trapje en hellingsbaan dwars op de richting van het plein.

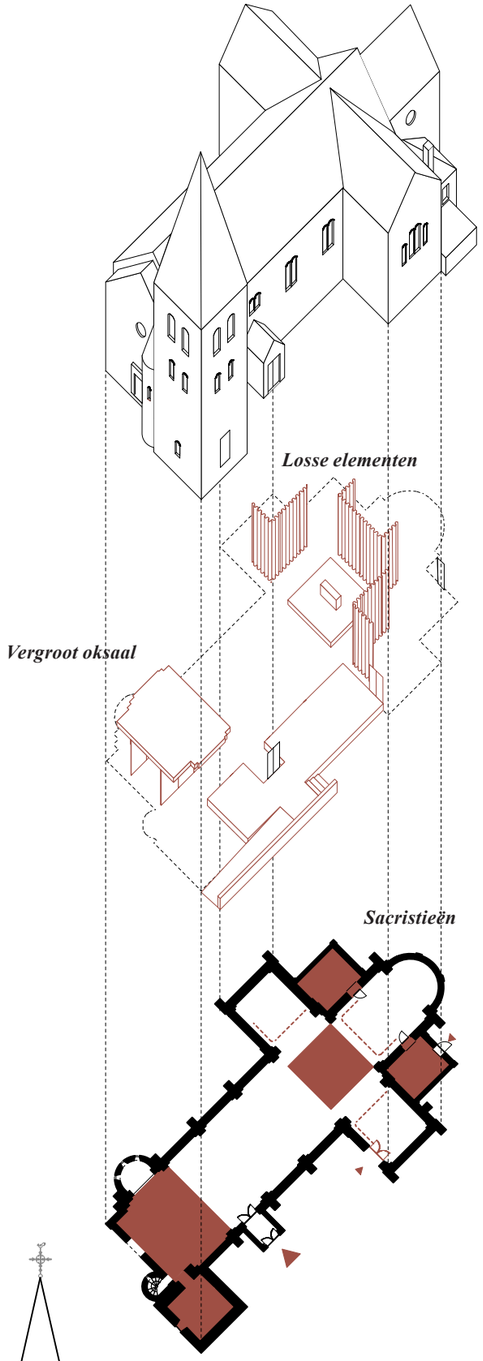

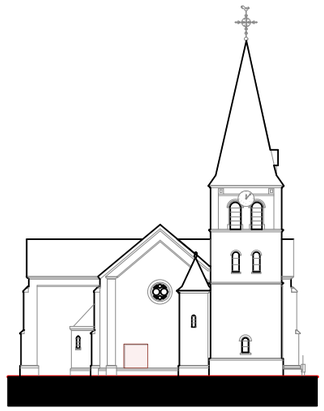

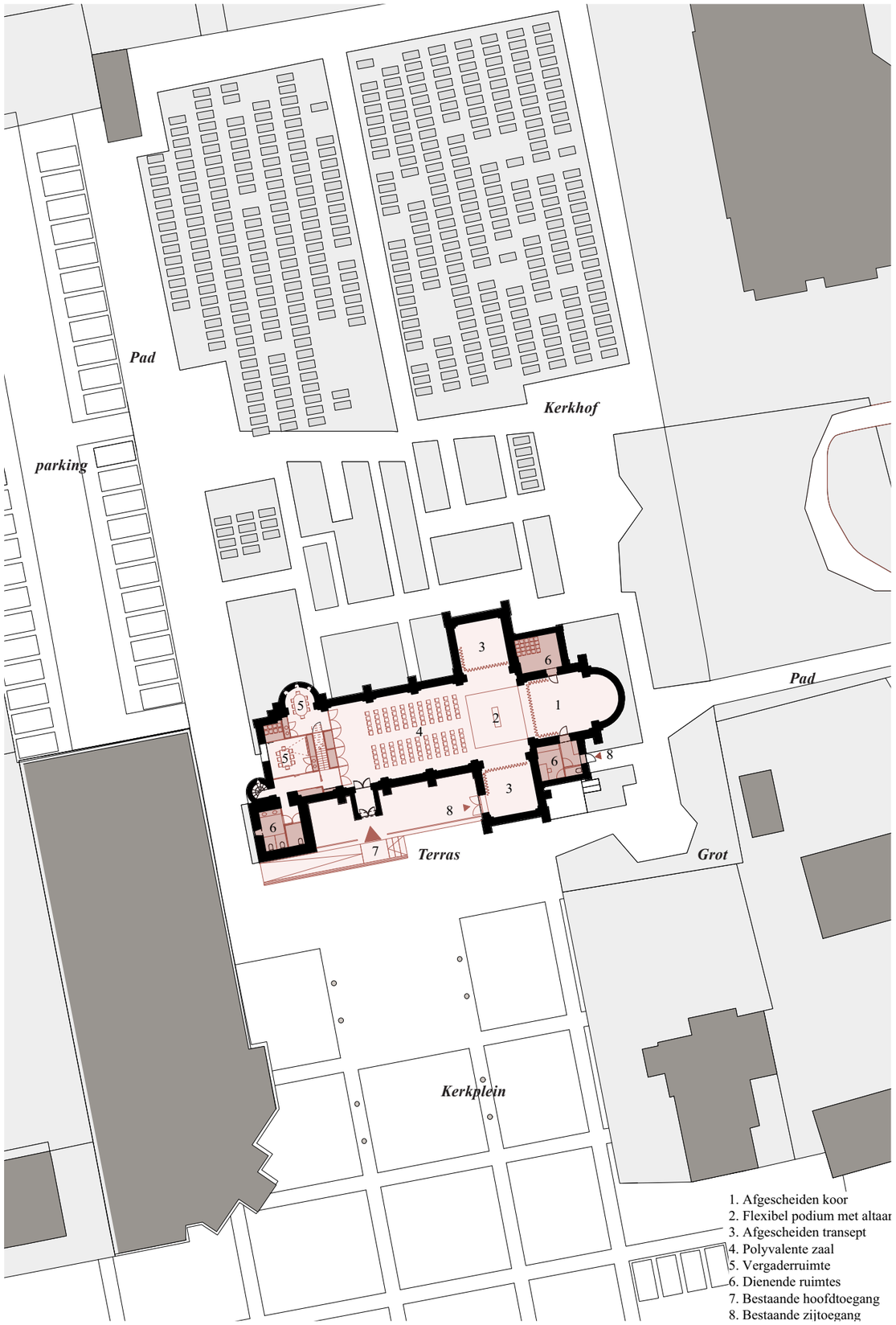

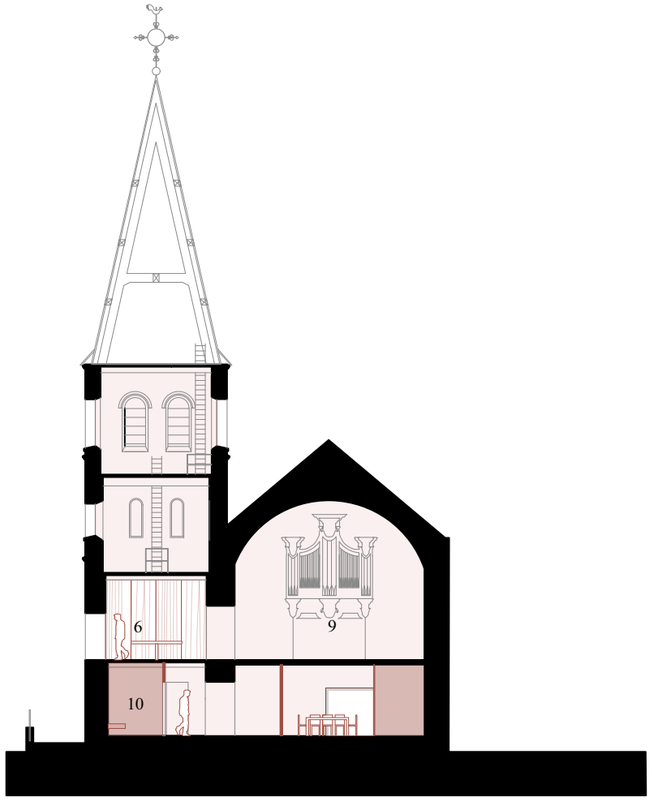

Dwarssnede door toren en schip

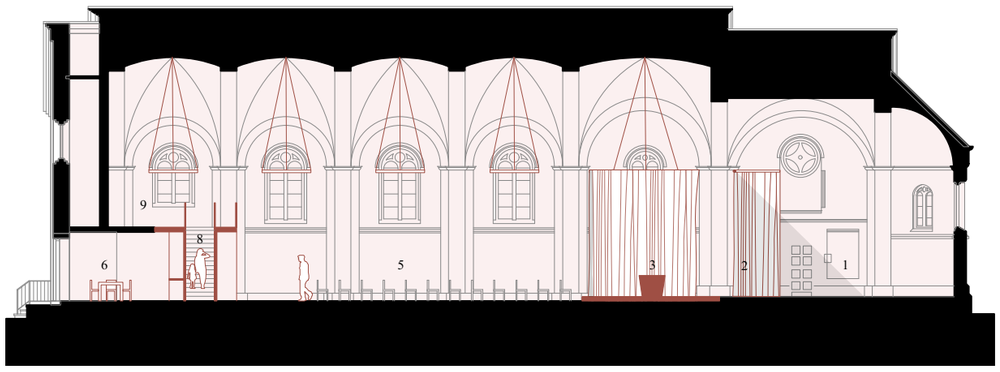

Langssnede

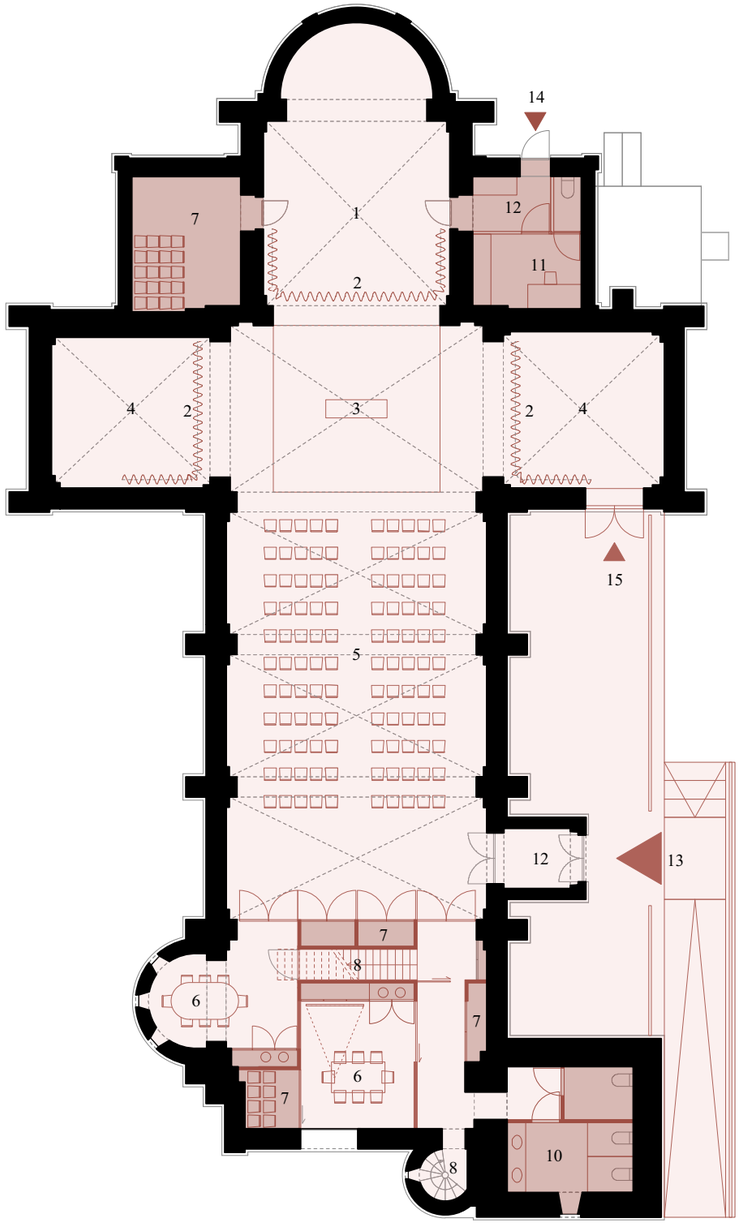

Grondplan

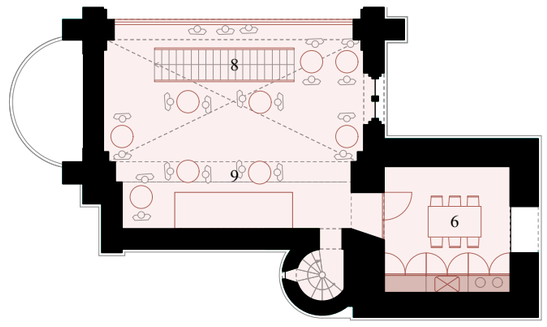

Verdieping

1. Afgescheiden koor
2. Gordijn
3. Flexibel podum met altaar
4. Afgescheiden transept
5. Polyvalente zaal
6. Vergaderzaal met kitchenette
7. Bergruimte
8. Trap
9. Mezzanine
10. Sanitair
11. Sacristie
12. Sas
13. Bestaande hoofdtoegang
14. Bestaande zijtoegang
15. Nieuwe zijtoegang

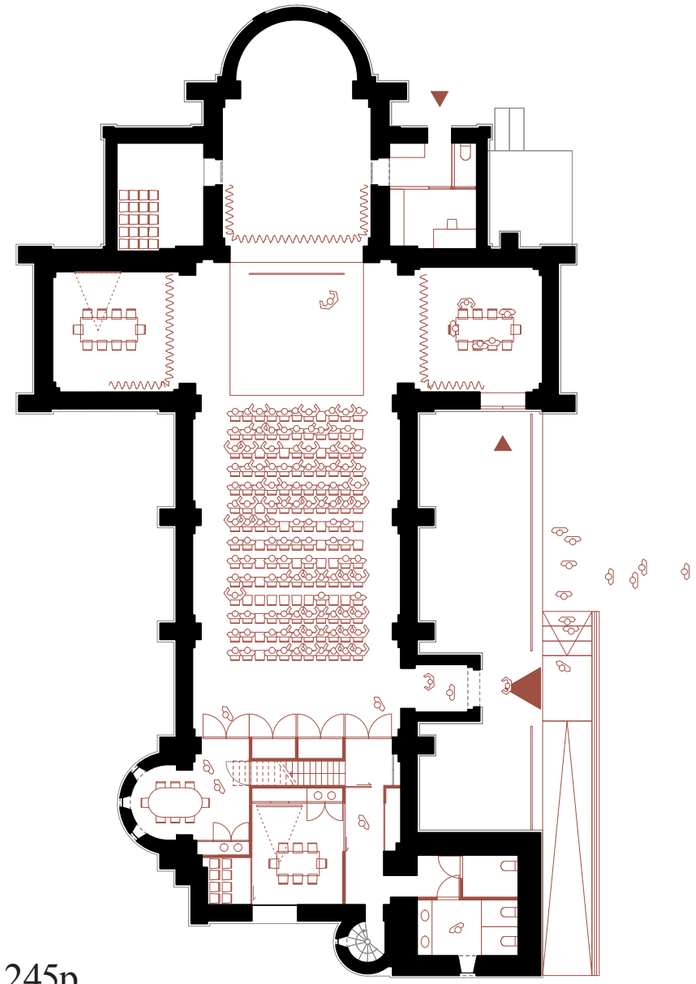

Meeting centre 245p

1 Grote zaal 125p
4 Kleine lokalen 15p
2 Middelgrote lokalen 30p

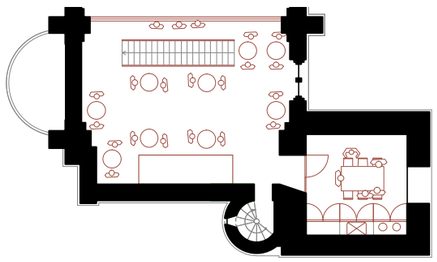

Zicht op oksaal

1.

Volume in kerk

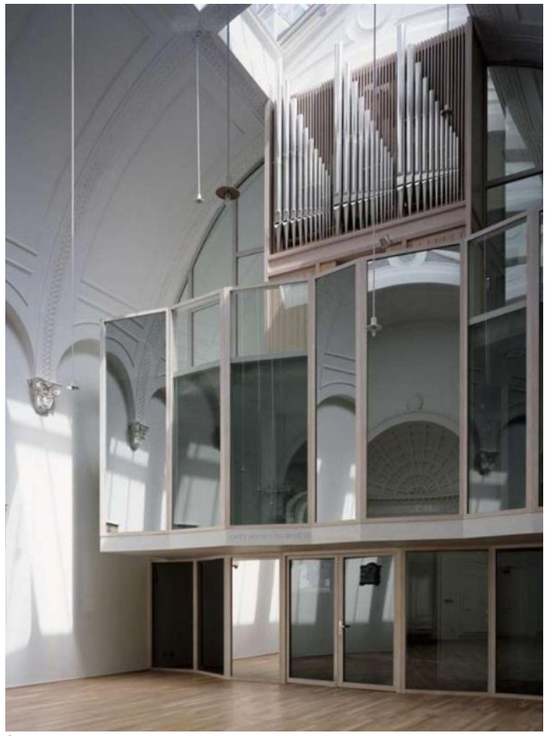

2.

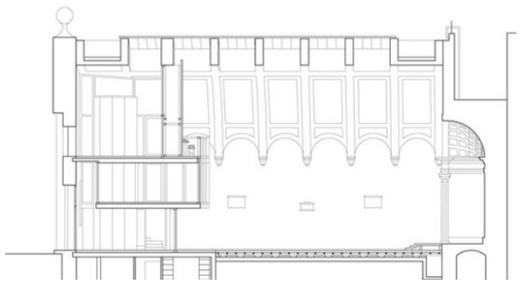

3.

Afbeeldingen:
1+2+3. Swiss church London, Christ & Gantenbein, 2006;
Bron: https://www.wallpaper.com/architecture/swiss-church-london-by-christ-gantenbein

1.

Volume in kerk

2.

Afbeeldingen;
1+2. Parochialkirche Berlin, Kuehn Malvezzi architecten;
Bron: http://www.baunetz.de/meldungen/Meldungen-Kuehn_Malvezzi_gewinnen_Wettbewerb_zur_Berliner_Parochialkirche_4654433.html?bild=1

5.3 Scenario 3: Flexibele kerk met nieuwe zijbeuk

Indien we de gebruiksmogelijkheden van de kerk verder willen opdrijven, kunnen we ook naast de kerk bijbouwen. We bouwen een nieuwe zijbeuk naast het schip dat de kerk vervolledigt.
De zijbeuk bestaat uit een reeks van kleinere ruimtes die inzetbaar zijn voor allerhande activiteiten. Deze ruimtes kunnen gebruiksruimtes zijn, zoals vergaderruimtes en ruimte voor workshops, maar kunnen ook een meer utilitaire invulling krijgen, zoals keukens en bergingen. Door dwarse verbindingen te voorzien ontstaat de mogelijkheid om de reeks van ruimtes te gebruiken als een enfilade van kamers.

Losse elementen in de kerkruimte
Zie 5.1 en 5.2

Sacristieën en toren
Zie 5.1 en 5.2

Kerk opent naar plein
Podium voor kerk

We stellen een ingreep voor in de zijgevel van de kerk. Het inkomgebouwtje verdwijnt, we ontwerpen een reeks van openingen. Het schip van de kerk wordt zo intens verbonden met het voorplein. Het hoogteverschil tussen kerk en plein wordt opgelost met een brede trap. Dit is vooral interessant voor evenementen. Er ontstaat een podium met als decor de langsgevel van de kerk. De hellingsbaan positionneren we langsheen de doorgang.

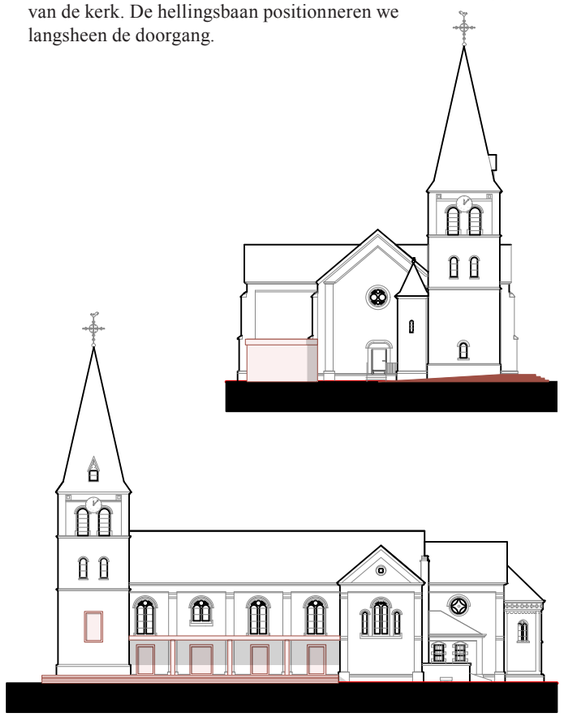

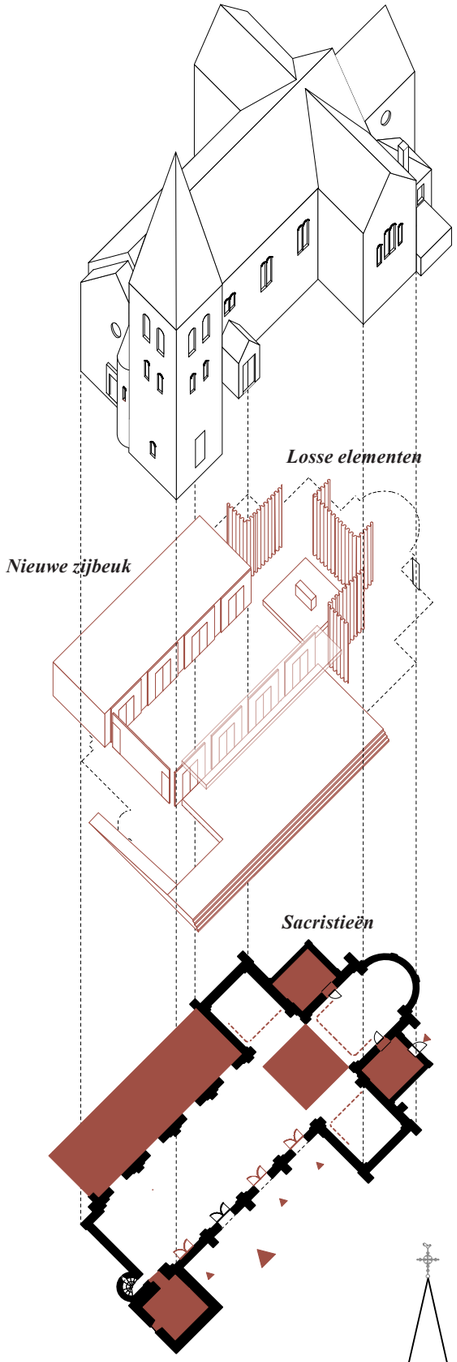

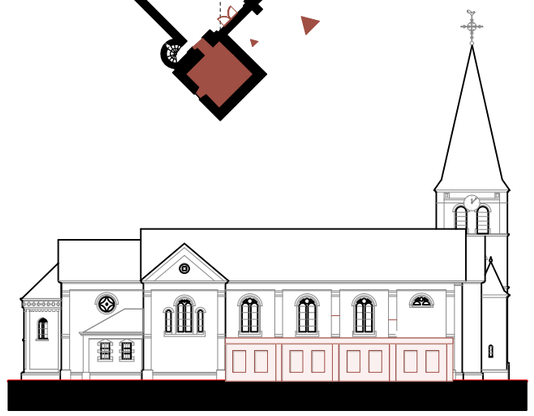

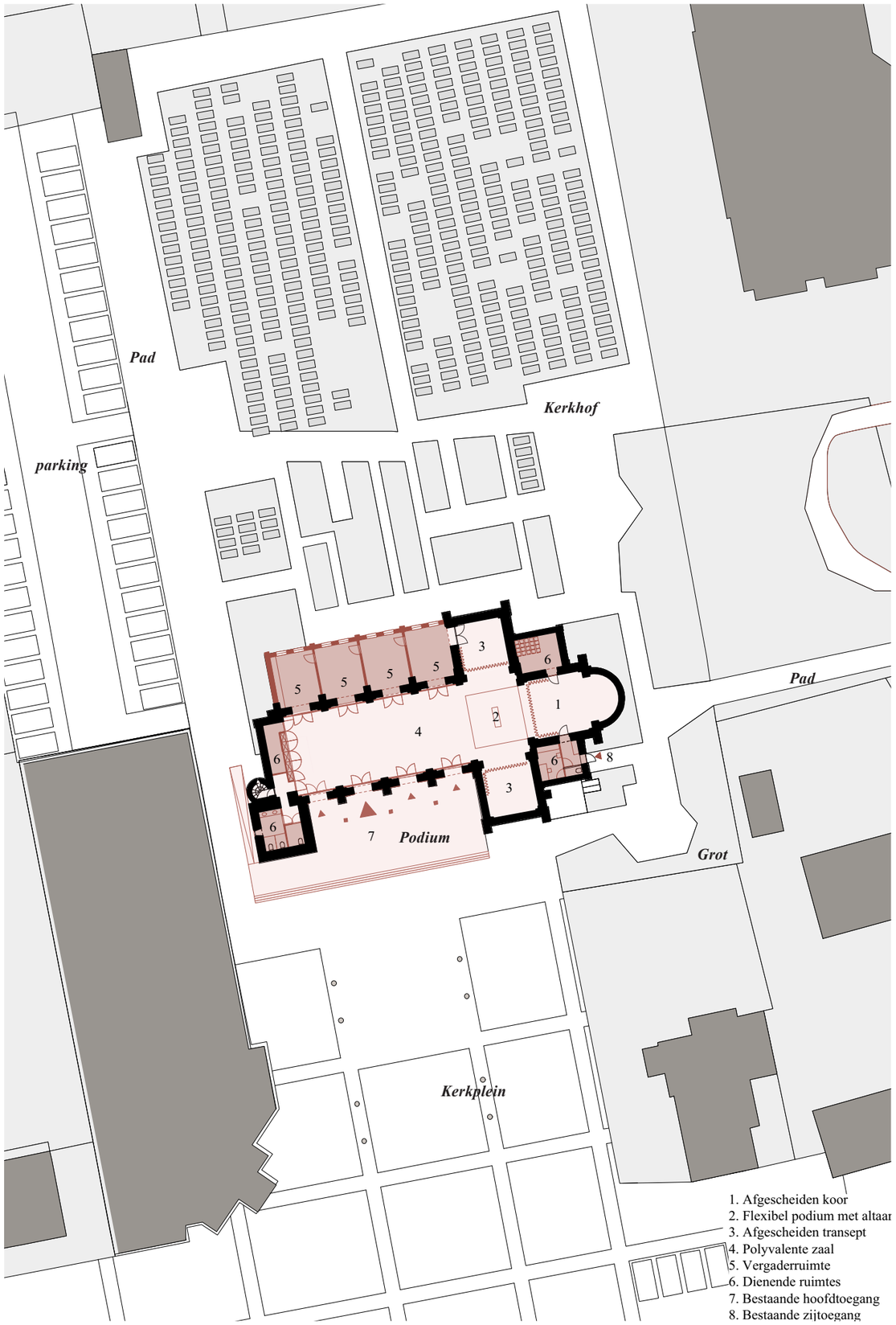

Vooraanzicht kerk met nieuwe zijtoegang met podium en luifel

Achteraanzicht kerk met nieuwe zijbeuk

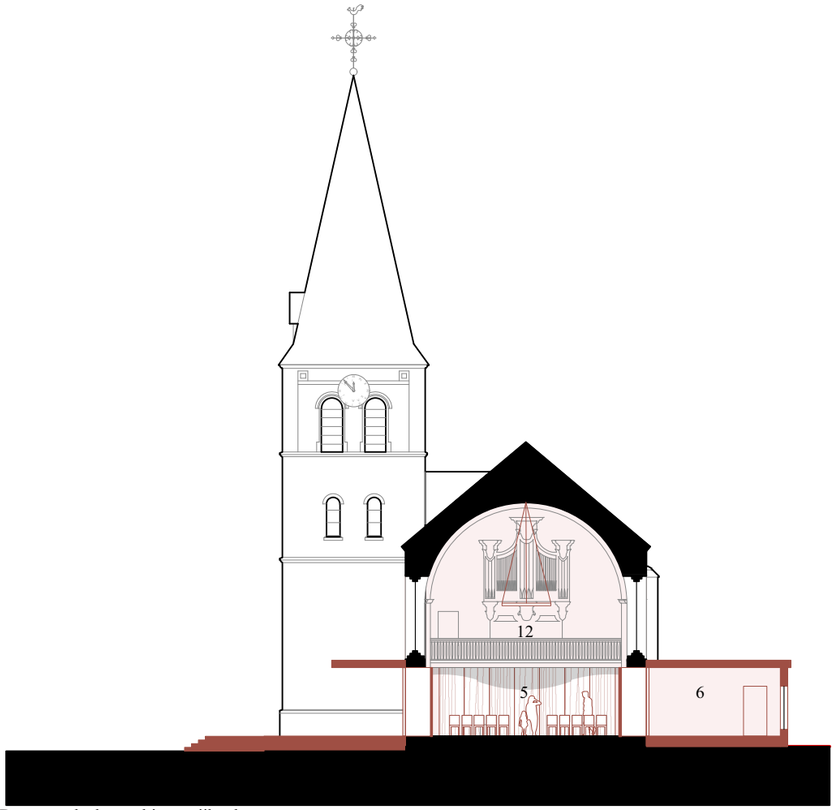

Dwarssnede door schip en zijbeuk

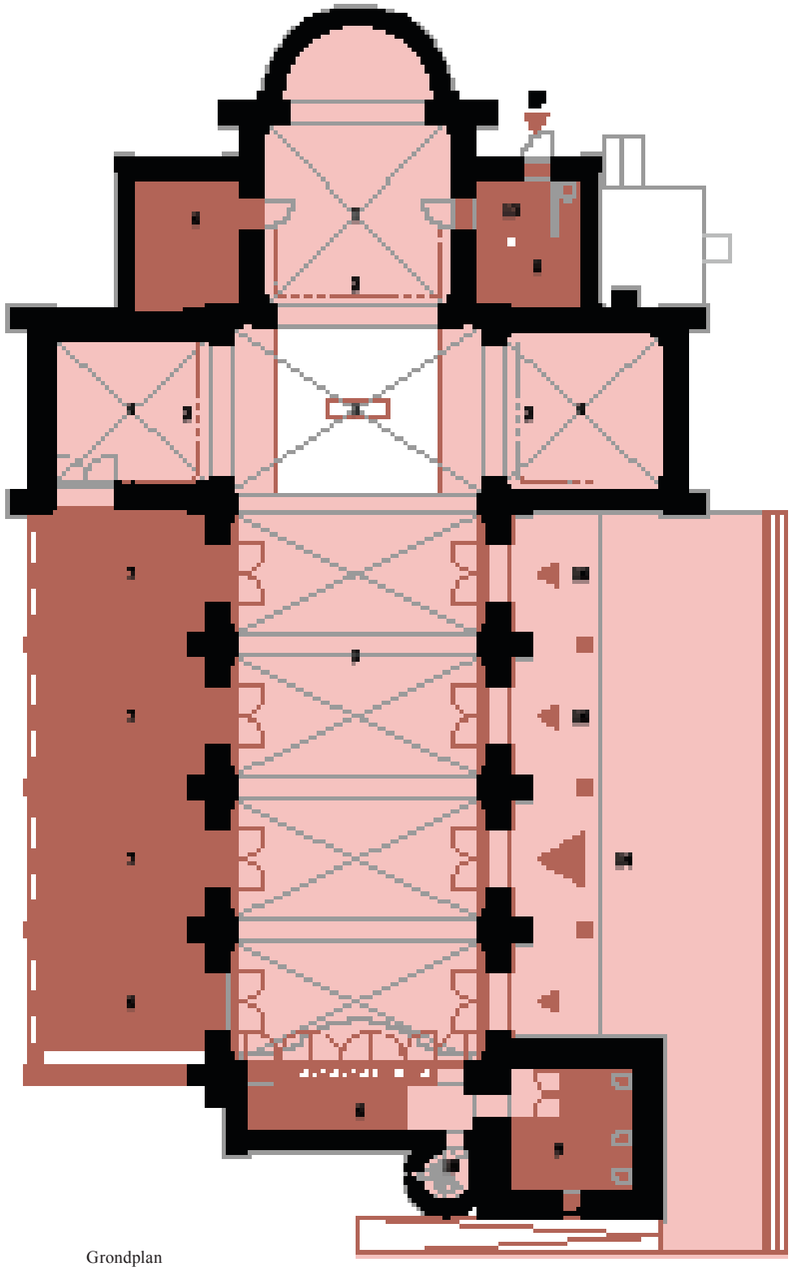

Grondplan

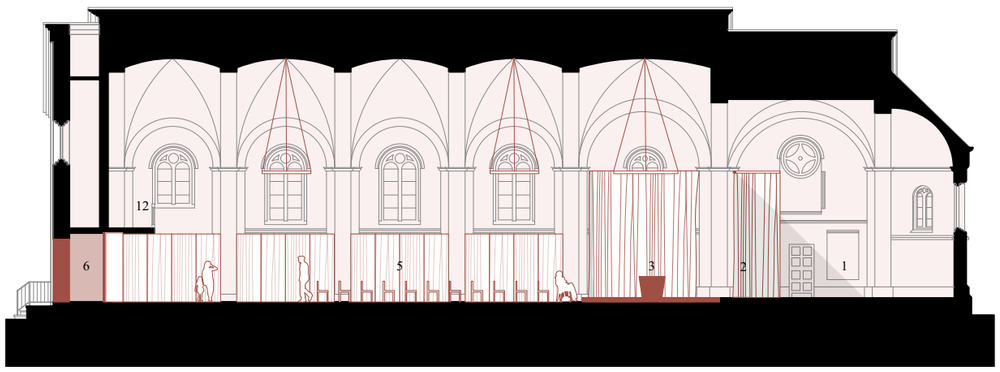

Langssnede

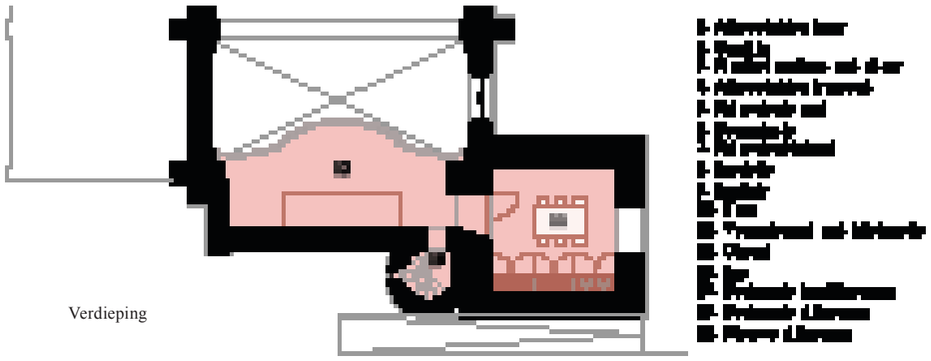

Verdieping

Zicht op koor met buurtfeest

1.

Inbouw

2.

Links:
Herbestemming St. Gertrudis van Nijvelkerk Heerle, Oomen architecten, 2012; Bron: http://www.dearchitect.nl/projecten/herbestemming-st-gertrudis-van-nijvelkerk-heerle
Rechts:
Paredes Pedrosa architecten, Banco de Espana;
Bron: https://www.metalocus.es/en/news/restoration-banco-de-espana-paredes-pedrosa

5.4 Scenario 4: Flexibele kerk met een nieuw gezicht naar de kerktuin

Het nieuwe volume inspireert zich op de bestaande neoclassicistische architectuur van de kerk. We spiegelen de bestaande zijkapel en voorzien een lage tussengang. Hierdoor ontstaat een symmetrisch Palladiaans volume en krijgt de kerk de aanblik van een groot landhuis naar de tuin.
Door het circulatiepatroon op te vatten als een soort van rondgang ontstaan interessante gebruiksmogelijkheden. De ruimtes vormen samen een ketting, waarbij de ruimtes telkens lusvormig langs twee zijden kunnen worden ontsloten.

Losse elementen in de kerkruimte
Zie punt 5.1, 5.2 en 5.3

Sacristieën en toren
Zie punt 5.1, 5.2 en 5.3

Kerk opent naar plein
Verbindend podium voor kerk

Het hoogteverschil wordt opgelost met een brede helling frontaal op de kerkgevel. Dit is een mooi uitnodigend gebaar die plein, terras en kerkruimte naadloos met elkaar verbindt.

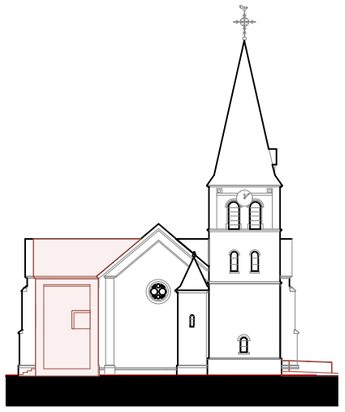

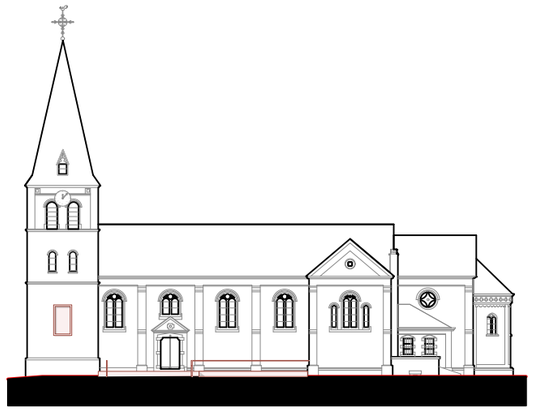

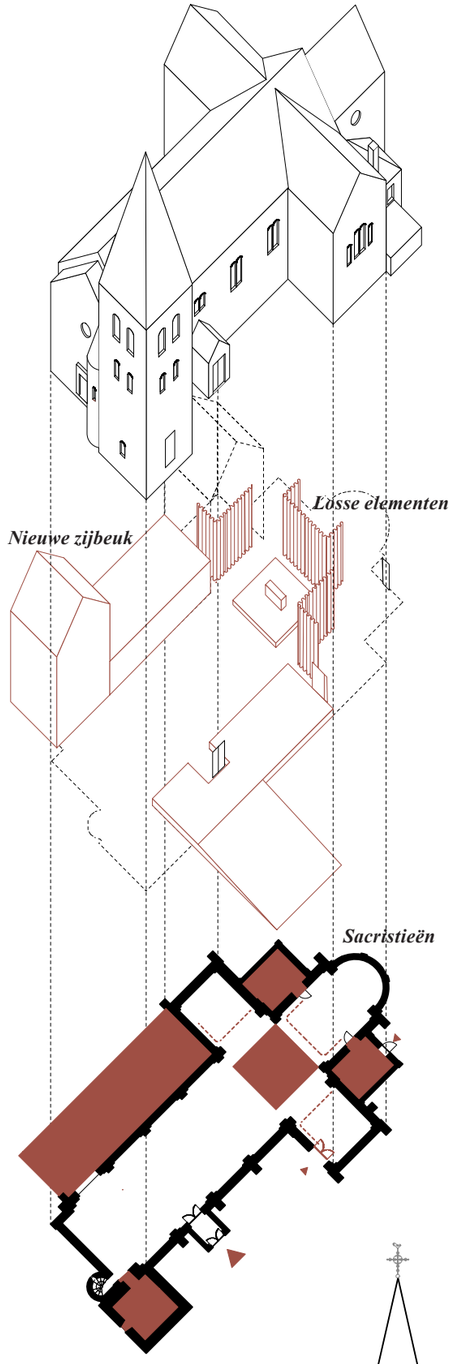

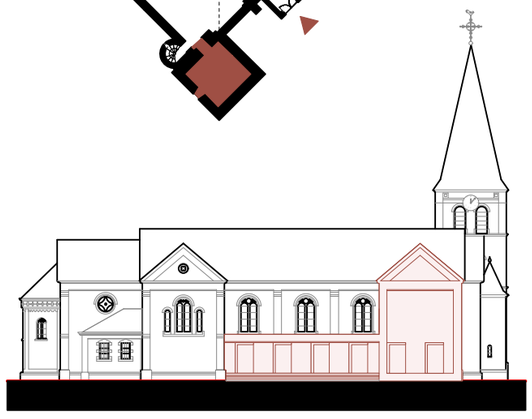

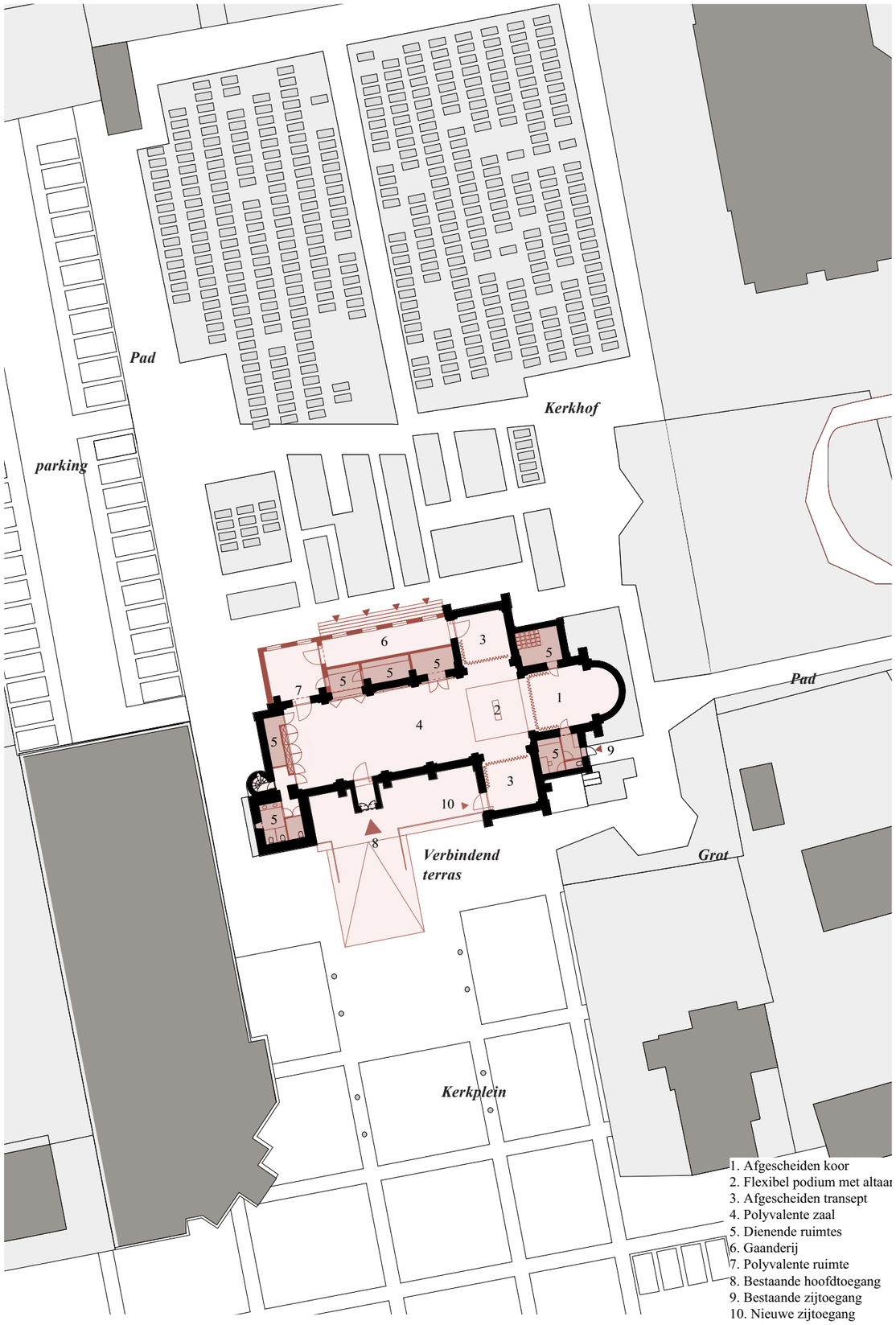

Vooraanzicht kerk met nieuw dorpsterras

Achteraanzicht kerk met nieuwe zijvleugel en toren

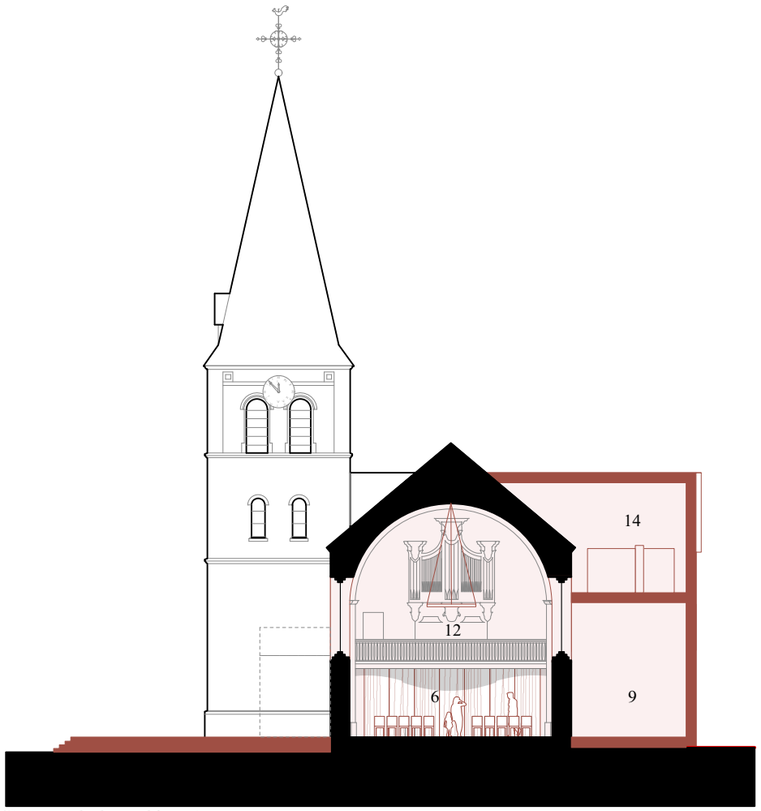

Dwarssnede door schip en toren

dwarssnede

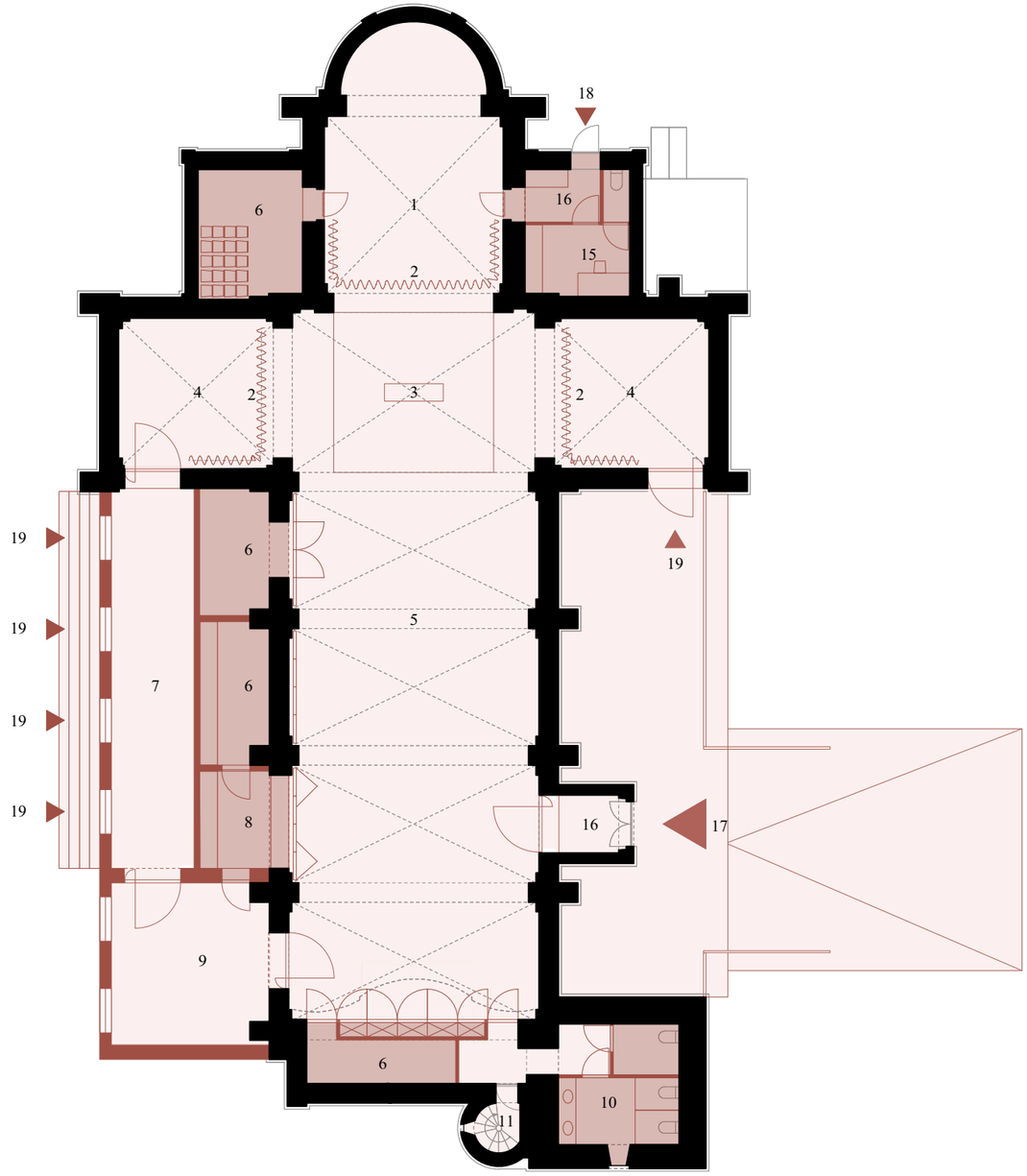

Grondplan

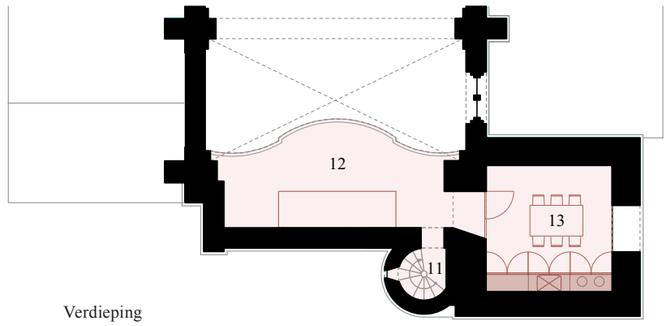

Verdieping

1. Afgescheiden koor
2. Gordijn
3. Flexibel podum met altaar
4. Afgescheiden transept
5. Polyvalente zaal
6. Bergruimte
7. Gaanderij
8. Bar
9. Polyvalente ruimte
10. Sanitair
11. Trap
12. Oksaal
13. Vergaderzaal met kitchenette
14. Technische ruimte
15. Sacristie
16. Sas
17. Bestaande hoofdtoegang
18. Bestaande zijtoegang
19. Nieuwe zijtoegang

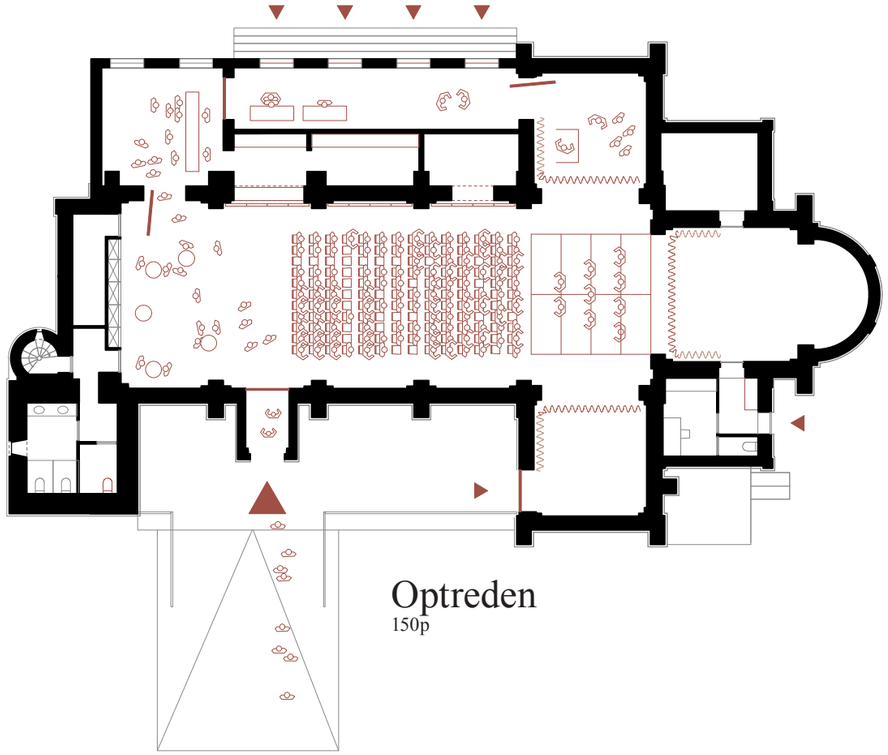

Optreden
150p

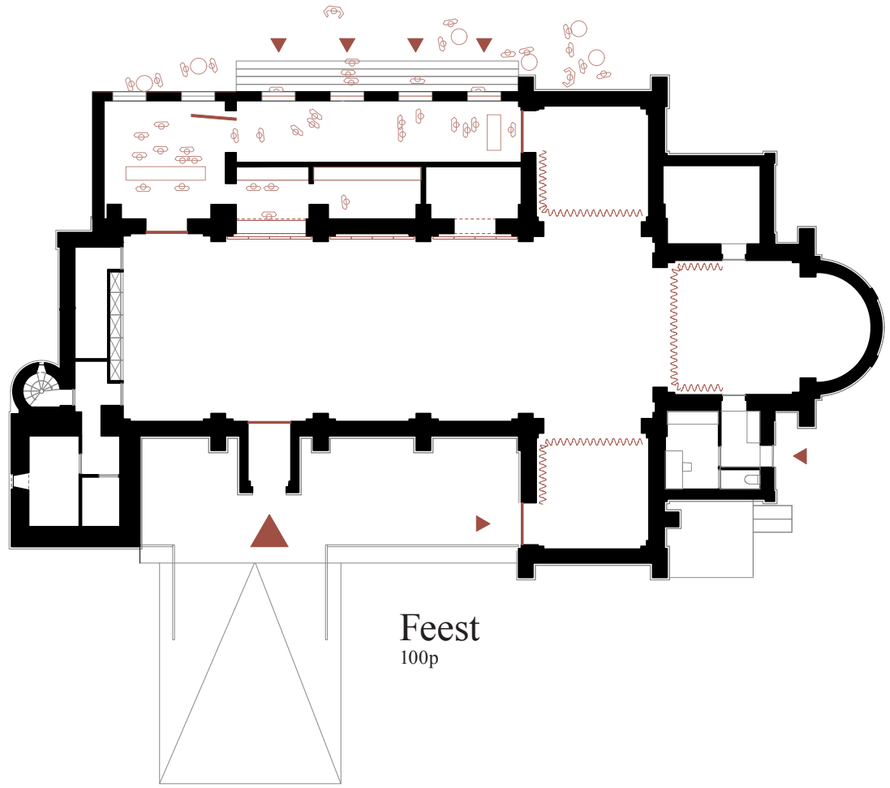

Feest
100p

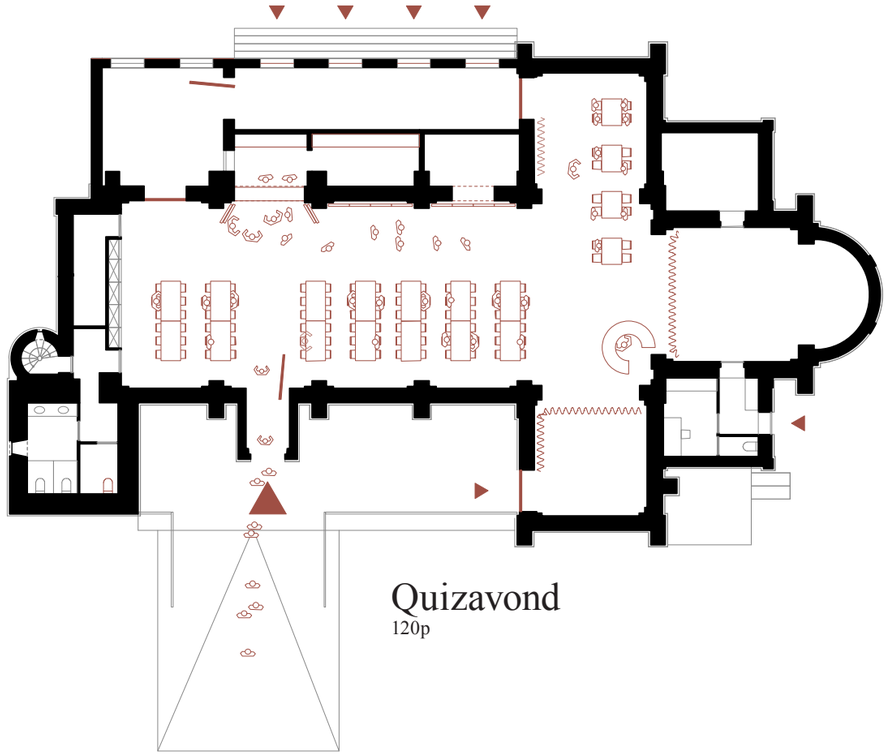

Quizavond
120p

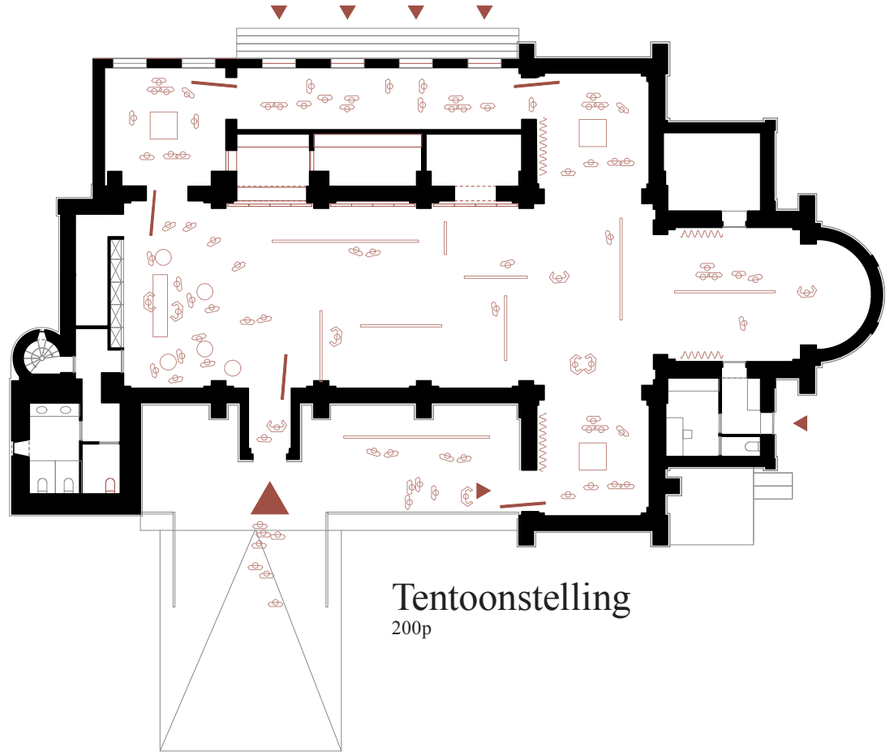

Tentoonstelling
200p

Zicht op koor met buurtfeest

1

Verbindend podium aan inkom gebouw

2

Afbeeldingen;
1+2. Grisons parlement inkom in Chur, Valerio Olgiati, 2007;
Bron: https://www.hochparterre.ch/nachrichten/architektur/blog/post/detail/fin-de-chantier-gleicher-weg-fuer-alle/1294656124/

5.5 Samenvatting

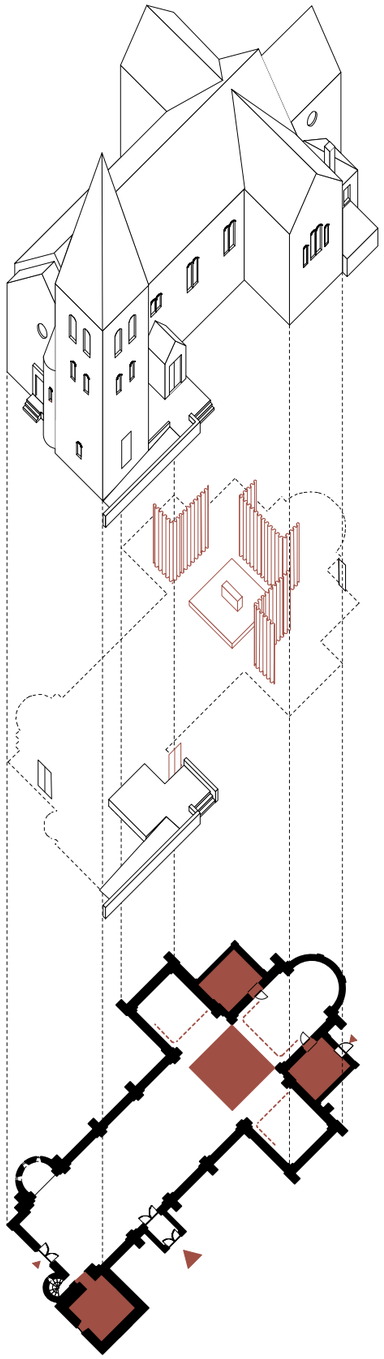

Scenario 1
Flexibele kerk

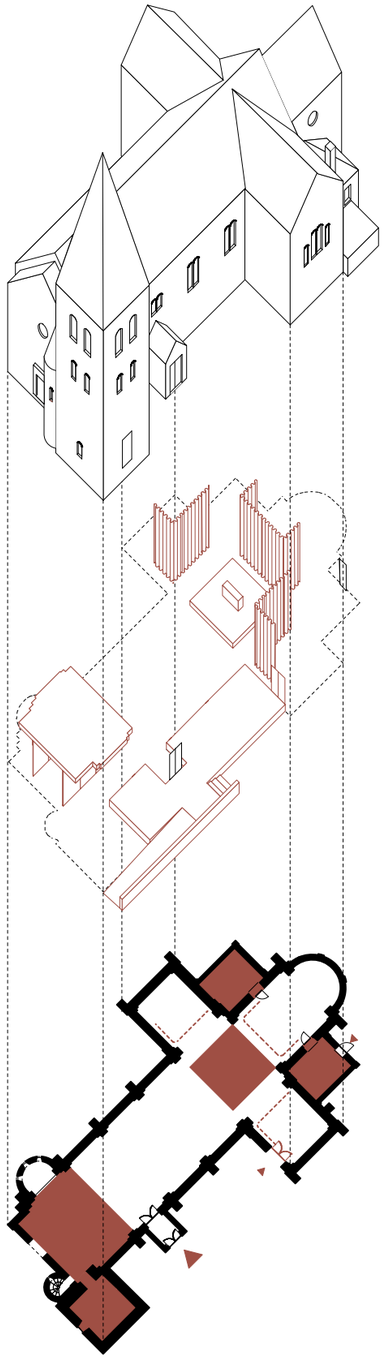

Scenario 2
Flexibele kerk met vergroot oksaal

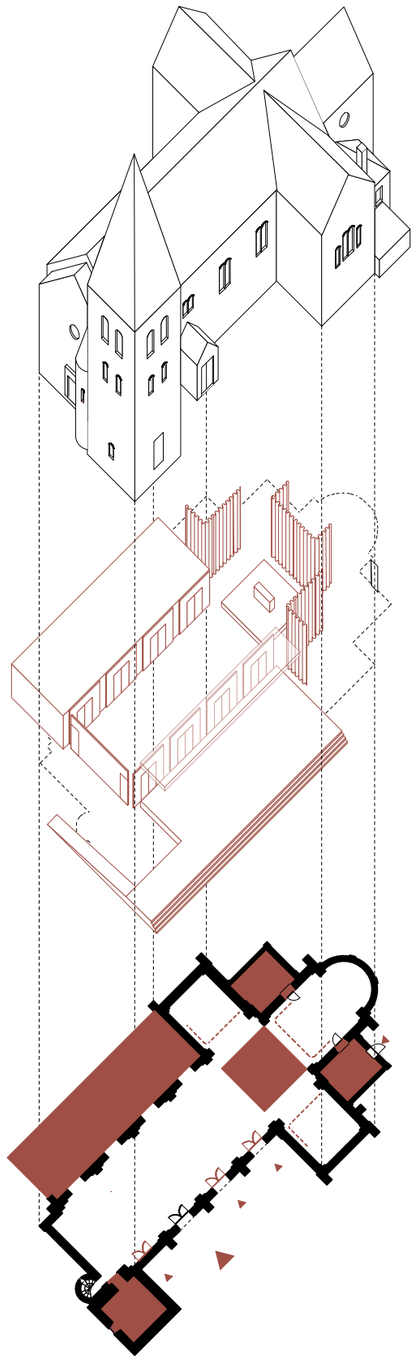

Scenario 3
Flexibele kerk met nieuwe zijbeuk

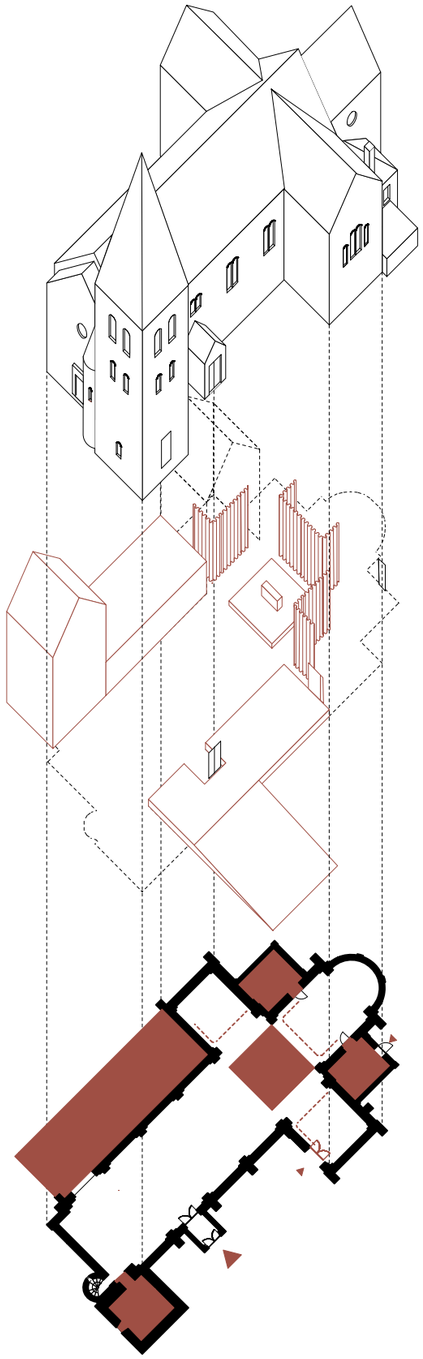

Scenario 4
Flexibele kerk met nieuw gezicht naar de kerktuin

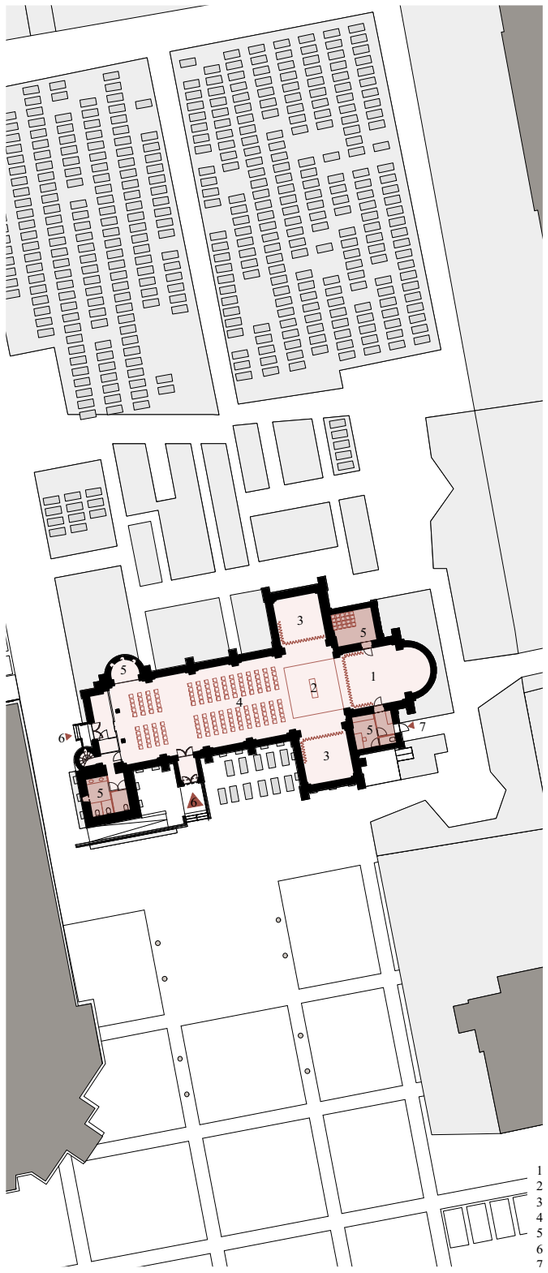

Scenario 1

Flexibele kerk

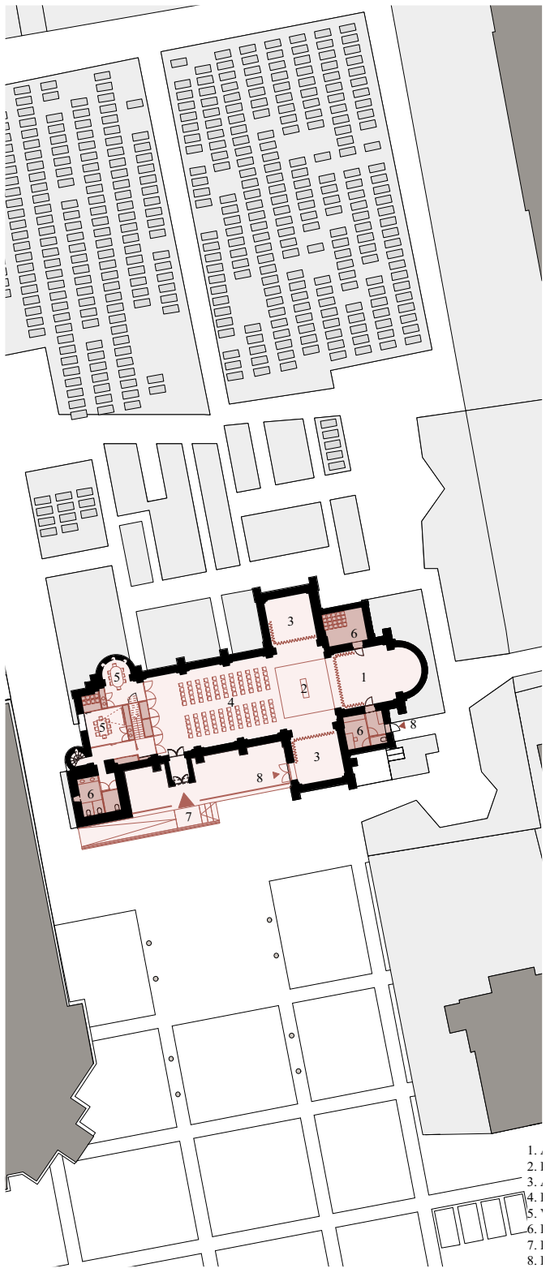

Scenario 2

Flexibele kerk met vergroot oksaal

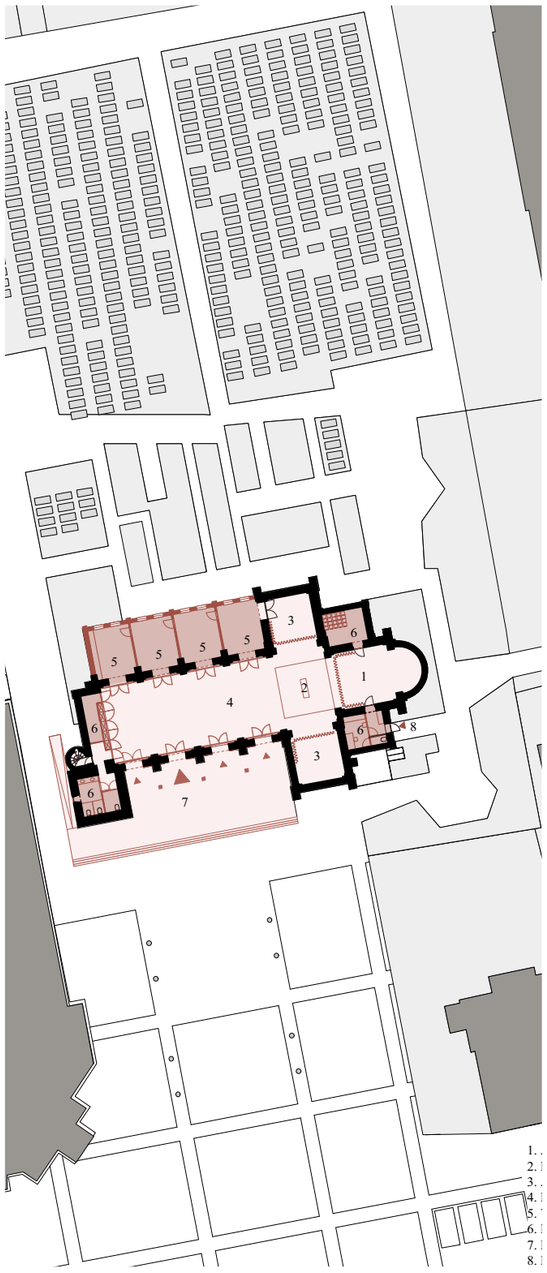

Scenario 3

Flexibele kerk met nieuwe zijbeuk

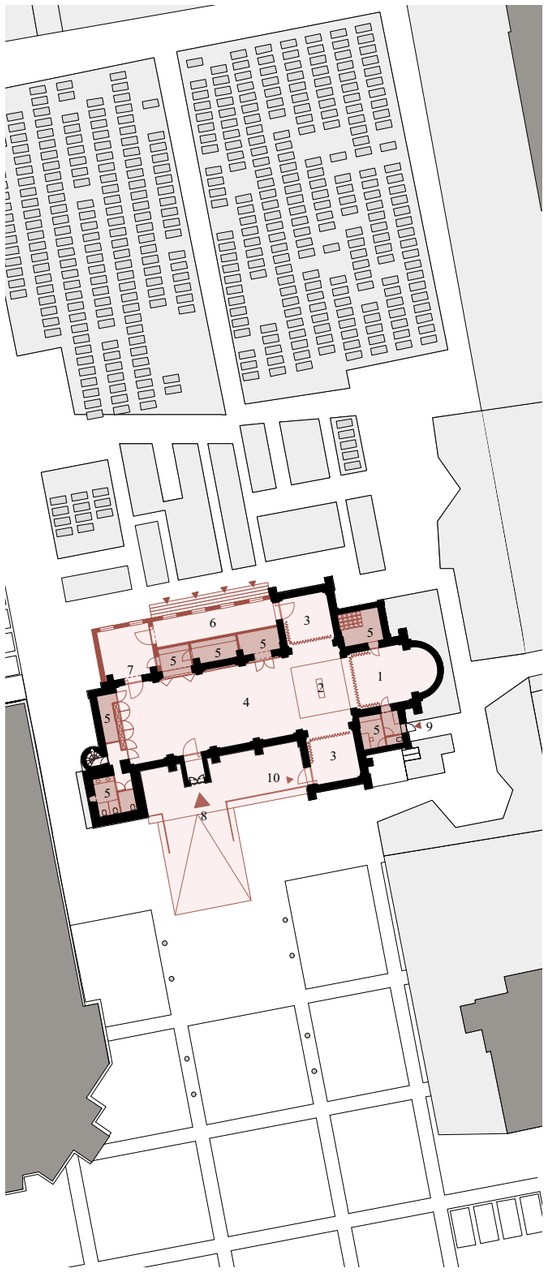

Scenario 4

Flexibele kerk met nieuw gezicht naar de kerktuin

Vlaanderen
verbeelding werkt

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Sint-Trudokerk te Wijchmaal

In opdracht van:
Stad Peer
’t Poorthuis, Zuidervest 2a
3990 Peer
(contactpersoon: Valerie.monten@peer.be)

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau ´Herbestemming Kerken´ is een initiatief van:
- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinter (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur - Team Gesubsidieerde infrastructuur van de Departement Kanselarij en Bestuur.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek werd mede financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van 30% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 20 december 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: augustus 2018
Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbeheoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.
Alle foto’s zijn gemaakt door TV Studio Thys-Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding

TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma

i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Sint-Trudokerk Wijchmaal
Deel 2
Concluderend model
29.08.2018

Inhoud

1. Kader ontwerpend onderzoek 4

2. Fasering 6

3. Concluderend model 8

4. Referenties 30

Colofon

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E tom.thys@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

1. Kader ontwerpend onderzoek

Deze bundel ‘Deel 2, concluderend model’ vat de conclusies samen na de eerste scenariovergadering. Het voorafgaande ontwerpend onderzoek is gebundeld in de bundel ´Deel 1, voorstel vier scenario´s´. Beide bundels maken integraal deel uit van het haalbaarheidsonderzoek rond de mogelijke herbestemming van de Sint-Trudokerk te Wijchmaal

In het ‘concluderend model’ worden de gekozen opties met betrekking tot de toekomstige invulling van de kerksite ruimtelijk en architecturaal vertaald. Hoe kan de kerk inspelen op de kleinere maar nog steeds actieve geloofsgemeenschap? Waar kunnen de kleinere kerkdiensten doorgaan en hoe worden deze ontsloten? Maar ook de vraag van het openen van de kerk komt aan bod. Hoe kan de grote ruimte van de kerk functioneren als multifunctionele ruimte en hoe kan deze ruimte geactiveerd worden met een bijkomend programma?

Dit hoofdstuk is opgevat als een soort van bestek of menu, en bevat een opsomming van mogelijkheden, keuzes en uitdagingen.
De opdrachtgever kan hiervan een selectie opnemen in de definitieve projectdefinitie. De variantes worden samengevat in een indicatieve raming.

Belangrijk is evenwel dat het denkwerk hiermee niet ten einde is; ook de opdrachtgever (gemeente, kerkfabriek, andere partners) zal een correcte inschatting van de noden en mogelijkheden moeten maken. In het bijzonder denken we dat het zoeken van partners voor het realiseren van een extra programma, zowel als het organiseren van het beheer van de multifunctionele ruimte belangrijke uitdagingen zijn.

Rechts:
Zicht op het koor van de Sint-Trudokerk van Wijchmaal,
foto 2017.

2. Fasering

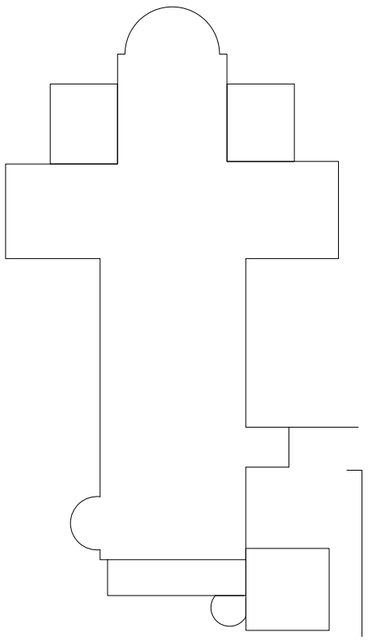

Bestaande toestand

De site heeft groot potentieel, maar is momenteel onderbenut. Het kerkgebouw wordt slechts sporadisch gebruikt. Nochtans is het belangrijk voor de lokale dorpsgemeenschap. Wijchmaal is een klein dorp met een beperkte publieke infrastructuur. Als we werkelijk een verbindende plek willen creëren, dan moeten we voorzieningen voor een breed palet aan doelgroepen aanbieden. Ook zijn het begeleidingscentrum Sint-Elisabeth en de omliggende scholen belangrijke potentiële partners.

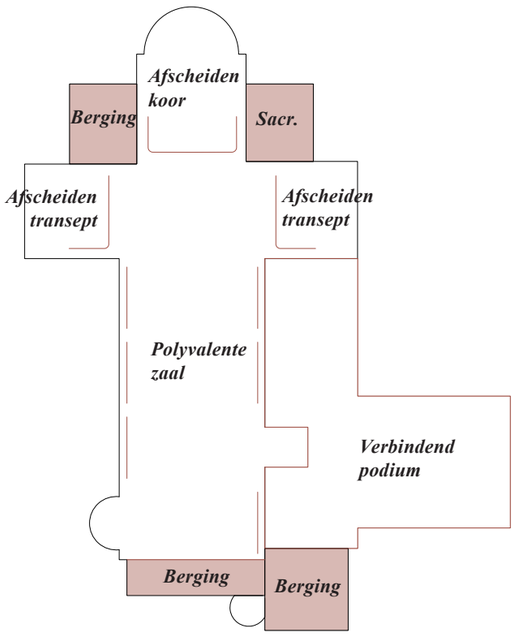

Fase 1

De kerk wordt uitgerust voor polyvalent gebruik

In een eerste fase rusten we de kerk uit voor een polyvalent gebruik met hedendaagse noden. We kiezen voor kleine budgetvriendelijke maar strategische investeringen. De dienende ruimtes worden geoptimaliseerd als bergplaats, sacristie en kitchenette. Een gordijnwand kan het koor omtoveren tot een aparte verkleinde kerk. Twee gordijnwanden links en rechts schermen het schip van het transept, die dan onder meer als stoelenberging dient bij het leegmaken van het schip. Het kerkbestuur opteert om geen extra sanitair te voorzien, gezien er op een intense samenwerking met de Tichel wordt gerekend.

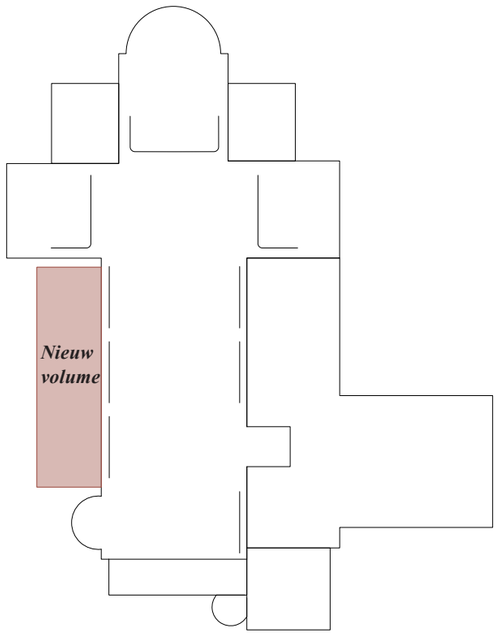

Fase 2

Uitbreidingsmogelijkheden op lange termijn

Bij verder veelzijdig gebruik zal snel nood blijken aan een functionele uitbreiding. De bouw van een nieuw volume aan de kerkhofzijde kan de gebruiksmogelijkheden van de kerk verder vergroten. Hier creëren we plaats voor bijkomende dienende ruimtes; een behoorlijke serveerruimte, een aantal toiletten en eventuele bergruimte. Om deze optie mogelijk te maken moeten de bestemmingsplannen gewijzigd worden; die laten momenteel geen uitbreiding toe buiten de contouren van de kerk.

3. Concluderend model

Art. 1: Verbindend podium

Het kerkplein is de meest centrale ruimte van het dorp die de belangrijkste publieke gebouwen met elkaar verbindt. Het kerkplein is recent aangelegd. Het is een mooie verzorgde ruimte met aandacht voor groen. De ruimte tussen kerk en plein is echter gefragmenteerd vormgegeven en bestaat uit een aantal treden, een hellingsbaan en een kleine tuin met enkele graven. Een nauwere relatie tussen vernieuwde kerk en kerkplein dringt zich op. We stellen een plateau voor dat aansluit op het binnenpeil van de kerk. Doordat het hoger ligt dan het plein ontstaat een uitnodigend podium dat zich richt naar het kerkplein. Het contact tussen kerk en plein wordt zo geïntensifiëerd.

Programmatorische randvoorwaarden:

- Het ontwerp dient aan de normen van toegankelijkheid te voldoen. Het kerkgebouw blijft voor andersvaliden toegankelijk via drempelloze toegangen.

Na te streven architecturale kwaliteiten:

- De kerk heeft een mooie présence naar het plein toe. De herinrichting van de publieke ruimte dient discreet te gebeuren om die aanblik niet te verstoren. Een krachtige maar verfijnde sokkel kan het totaalbeeld vorm geven en de indruk versterken dat de kerk werkelijk op (en niet alleen aan) het plein staat. Zie ook de referentiebeelden verderop in de bundel.
- In dit ontwerp kiezen we voor een breed podium langsheen de kerk dat aansluit op het binnenpeil van de kerk. Een mooie brede en integraal toegankelijke helling maakt dan de overgang naar het niveau van het plein.

Art. 2: Bestaande hoofdtoegang

De toegang via het neoclassicistisch bijgebouwtje aan de zijgevel is prominent aanwezig op het plein. Deze toegang blijft de hoofdtoegang die plein en zaal rechtstreeks met elkaar verbindt.

Art.3: Nieuwe zijtoegang

We voorzien een nieuwe zijtoegang die het podium rechtstreeks met het transept verbindt. Deze toegang is interessant bij buitenactiviteiten. Bij een ontvangst op het podium kan men nu op verschillende manieren naar de kerk. Het is net die lus-vormige circulatie via de twee parallel mogelijke toegangen, die diverse gebruiksmogelijkheden toelaat. Zie ook de diverse gebruiksscenario's verderop in de bundel.

Art. 4: Bestaande zijtoegang

De toegang van de sacristie blijft behouden. Deze kan in een verdere toekomst dienst doen als secundaire toegang voor logistiek, een informele toegang voor verenigingen en als gastentoegang bij lezingen en concerten.

Art. 5: Dichtmaken toegang

De toegang aan de nartex is veel minder zichtbaar. Ze bevindt zich ter hoogte van de smalle doorgang naar het achtergebied.
We sluiten deze toegang maar metselen ze niet dicht. Hierdoor ontstaat er in de binnenruimte een nieuwe mogelijkheid voor de organisatie van een berging, maar kan de doorgang later weer open indien nodig. De holte kan bijvoorbeeld worden uitgedikt om bijkomende kastruimte te creëren.

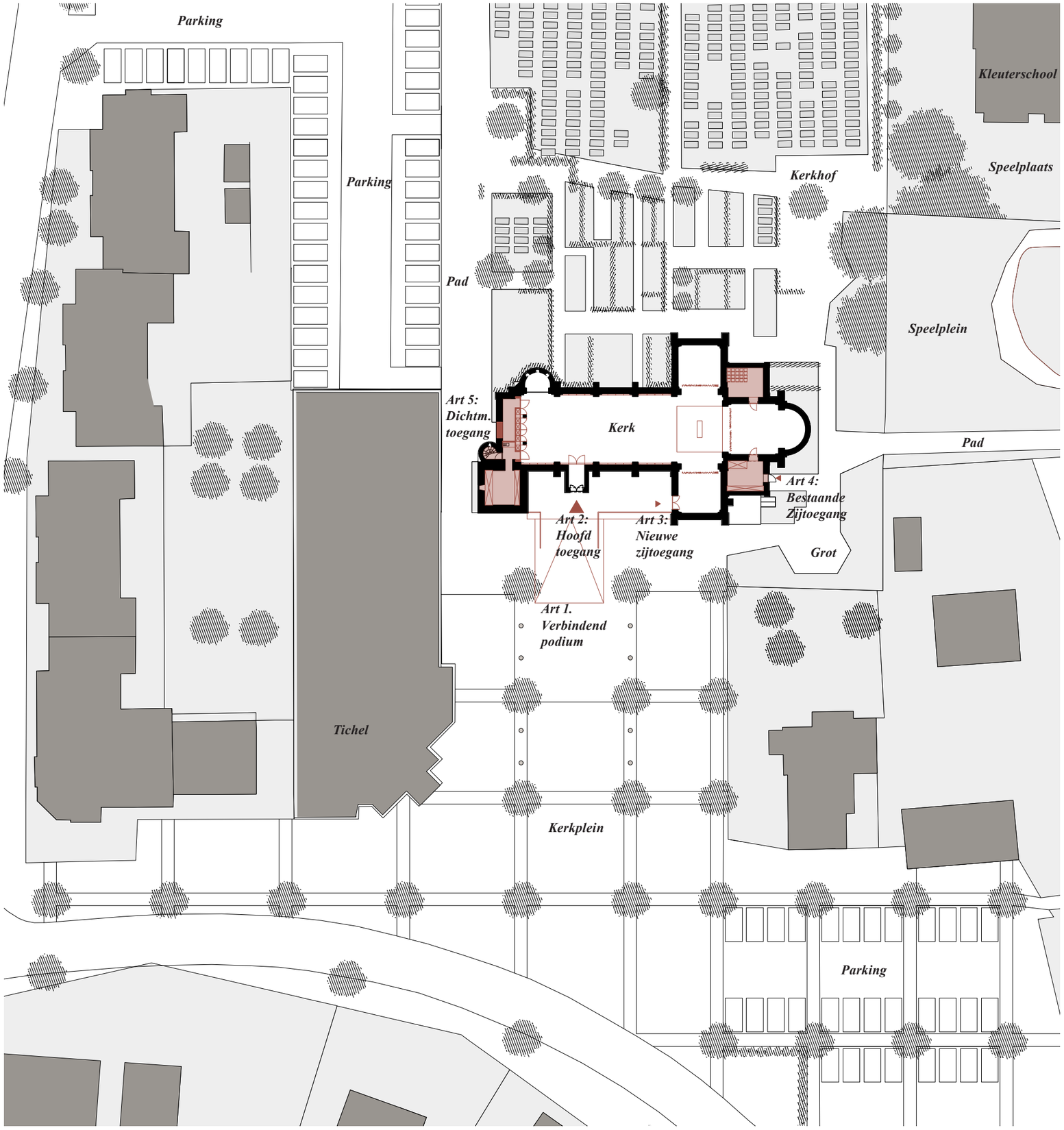

Zicht vanop het kerkplein op het verbindend podium

Art. 6: Polyvalente zaal
De grote open ruimte in de hoofdbeuk is breed inzetbaar als polyvalente zaal. De ruimte leent zich tot diverse activiteiten: tentoonstellingen, feesten, lezingen, conferenties, workshops... .

Wandpanelen
Aan de wanden bevestigen we nieuwe panelen die de ruimte omsluiten en samen met de kastenwand onder de orgeltribune een coherent geheel vormen. Deze panelen kunnen gebruikt worden als tentoonstellingswanden, maar kunnen daarnaast bijdragen aan een akoestische comfort. Een ontwerp met openklappende luiken kan een tentoonstelling in een oogwenk verbergen voor een meer serene activiteit.

Flexibel podium met mobiel altaar
De kerk wordt ingericht opdat er zoveel mogelijk evenementen kunnen plaatsvinden. Een verplaatsbaar podium en altaar dat richting koor kan verschuiven laten de keuze toe om vieringen te houden in de huidige of een verkleinde kerkruimte.
Programmatorische randvoorwaarden:
- Multifunctionaliteit is maar mogelijk bij voldoende uitrusting en berging. Worden er tafels en stoelen voorzien? Kunnen deze in de bergingen opgeborgen worden? Voorzien we ook meer technische uitrusting als theaterverlichting?

Architectonische kwaliteit:
- Er moet nagedacht worden over de inrichting van het interieur. Dat heeft in elk geval een opfrisbeurt nodig; schilderwerken zijn noodzakelijk. Daarbij stelt zich de vraag: hoe ver gaan we in het versoberen van de kerk? Dat vraagt een goede selectie van waardevolle stukken. Wordt het mobilair zoveel mogelijk verzameld in het koorgedeelte, waardoor de multifunctionele ruimte eerder neutraal blijft?
- Bij de herinrichting is het belangrijk om een esthetisch geheel met een eigen sfeer te creëren. Ook het herwerken van de podium en het afstemmen van de wandpanelen op de bestaande muren is erg beeldbepalend. Zie ook de referentiebeelden in bijlage.

Art. 7: Afscheiden koor
Het koor kan door een gordijn afgesloten worden van het schip. Zo ontstaat een verkleinde kerk voor intiemere kerkdiensten. Hier kunnen ook de meer religieuze en kwetsbare objecten geplaatst worden. Een mobiel podium en verplaatsbaar altaar ondersteunen deze flexibiliteit.

Art. 8: Afgescheiden transept
Een gordijnwand kan van het transept aparte ruimtes maken. Hierdoor ontstaan verscheidene gebruiksmogelijkheden. De hoofdruimte kan de meer neutrale vorm van een rechthoek aannemen, of nog steeds een kruis zijn zoals nu het geval is. In de af te scheiden ruimtes kan men bijvoorbeeld tijdelijk alle stoelen stockeren om van het schip één grote lege ruimte te maken. Daarnaast kunnen deze ruimtes ingezet worden als backstage bij voorstellingen of onderdeel uitmaken van de polyvalente zaal wanneer de gordijnen open zijn.

Art. 9: Sacristie
De bestaande sacristie is momenteel erg rommelig ingericht. Nieuwe kastenwanden en werkplekken kunnen de kleine ruimte optimaler bruikbaar maken.

Art. 10: Berging
De kerk beschikt over enkele secundaire ruimtes. Het zijn kleinere ruimtes, maar door de inrichting ervan te optimaliseren ontstaan er toch diverse bergmogelijkheden. Deze voorzieningen verhogen de gebruiksmogelijkheden van de kerk. In de toren kunnen hoge en diepe rekken worden ingebouwd, die eventueel bereikbaar zijn met ladders. Minder frequent gebruikte zaken kunnen hier worden opgeslagen. Een kastenwand achteraan de kerk is meteen vanuit het schip toegankelijk; verenigingen die de ruimte frequent gebruiken hebben toegang tot hun deel van de kast met een eigen sleutel. Achter de kastenwand is een compacte maar praktische kitchenette verborgen. Aan de andere kant vindt men een extra berging, achter de kast.

Art. 11: Orgeltribune
Het vroeg-19de eeuwse orgel is beschermd en is zowel visueel als akoestisch op maat van deze kerk.
Om een optimale werking van het orgel te kunnen garanderen moeten de ingrepen aan de weerkaatsingsvlakken binnen het schip beperkt worden.

Art 12. Integratie technieken
Het is belangrijk om een correct gebruiksprofiel voor de toekomstige zaal op te maken. Dat zal bepalend zijn voor de graad van technische uitrusting op het gebied van verwarming, verlichting en theatertechnieken.

Deze briefing kan dan een goede start zijn voor de volledige ontwerpopgave van de zaalinrichting. De vraag om het koor als verkleinde kerk te kunnen gebruiken heeft bijvoorbeeld impact op het uitwerken van de installatie. Het ventilatierooster dient rechtstreeks in het koor uit te komen. De debieten moeten afgestemd worden op dit nieuw gebruiksscenario. Een gedetailleerde studie moet uitwijzen in hoeverre de bestaande situatie ook een mogelijke tijdelijke oplossing kan bieden voor deze nieuwe gebruiken.

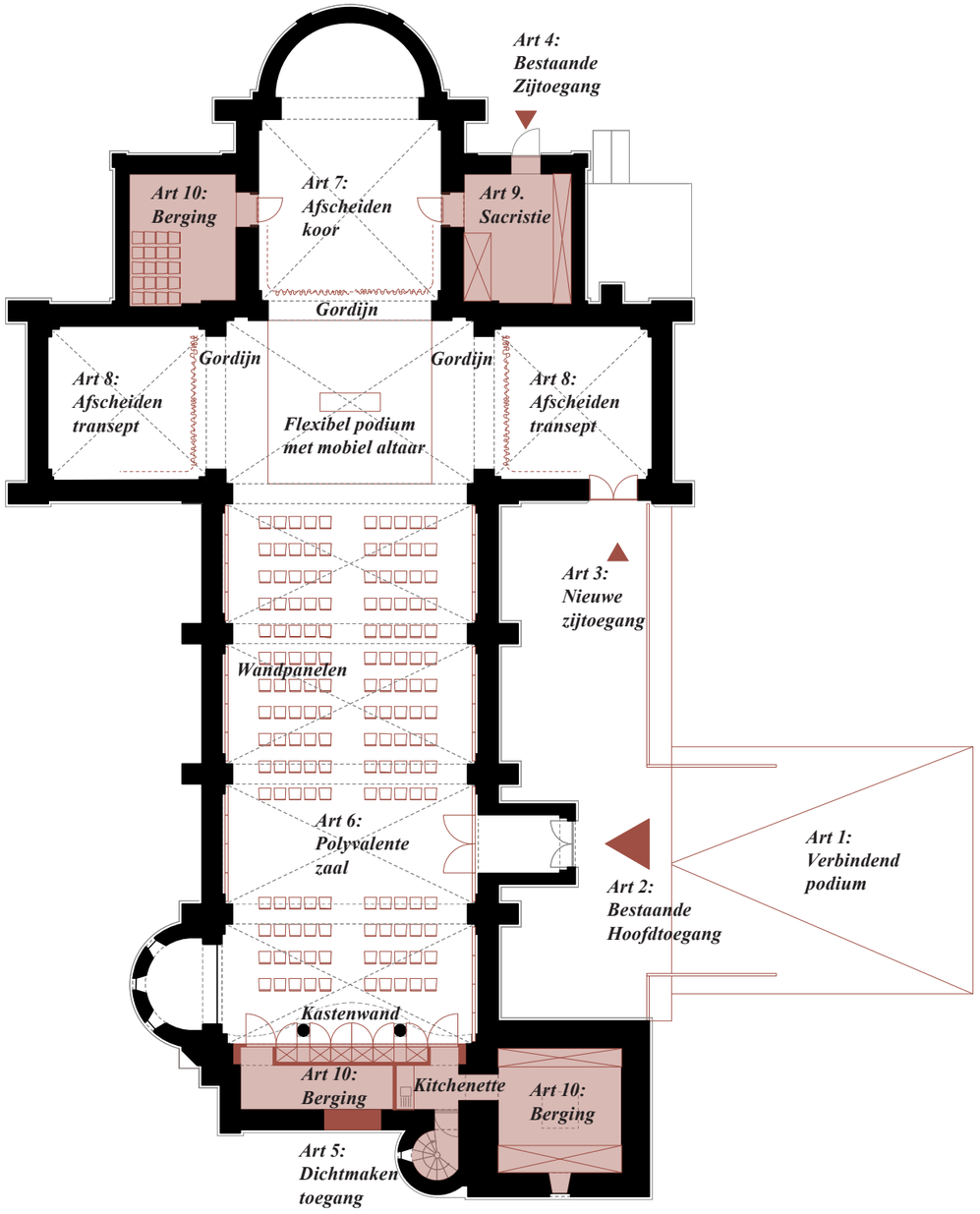

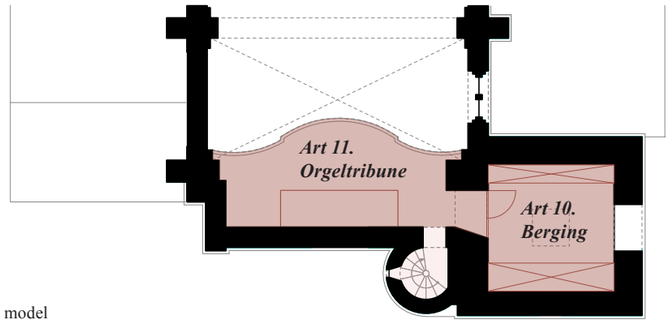

Plan concluderend model

Art 13. Flexibel gebruik

De verschillende interieurelementen zijn zo ontworpen dat de zaal maximaal polyvalent gebruikt kan worden. Zo omsluiten de wandpanelen met akoestische lambrisering de gehele ruimte. Onder de orgeltribune zijn in de wandpanelen kastruimten weggewerkt. Zodoende zit al het materiaal binnen handbereik, maar blijft het steeds uit het zicht. Daarnaast maken aparte bergruimtes het mogelijk om materiaal van verschillende organisaties gescheiden te houden door middel van een systeem met kastsleutels.

We voorzien een nieuw en flexibel podium in het midden van de kerk. Dit podium zal tal van activiteiten kunnen faciliteren (van lezingen tot kamermuziekconcerten) en kan indien nodig uiteen gehaald en gestockeerd worden in de berging. Zo kan de zaal volledig vrijgemaakt worden bij grotere events.

Op het podium bevindt zich een mobiel altaar dat richting het koor verschoven kan worden tijdens intiemere vieringen of profane activiteiten.

Speciale aandacht dient te gaan naar de integratie van het gordijn met het gewelf door te werken met een vast bovenstuk. De ruimte is zodoende volledig afgescheiden van het schip, wat maakt dat ze ook apart verwarmd kan worden. De verwarmingsinstallatie, met zijn luchtblazer momenteel rechtstreeks in het koor, moet hierop afgestemd en aangepast of vernieuwd worden. Achter het bovenstuk van het gordijn kan er een projectiescherm bevestigd worden dat uitrolt voor het onderstuk van het gordijn. Zodoende kan de zaal gemakkelijk ingezet worden bij lezingen en conferenties. Om de ophanging van het gordijn en het projectiescherm mogelijk te maken dient het bestaande kruis dieper in het koor gehangen te worden. Een regeling kan desgewenst de hoogte van het kruis aanpassen om de zichtbaarheid ervan te optimaliseren.

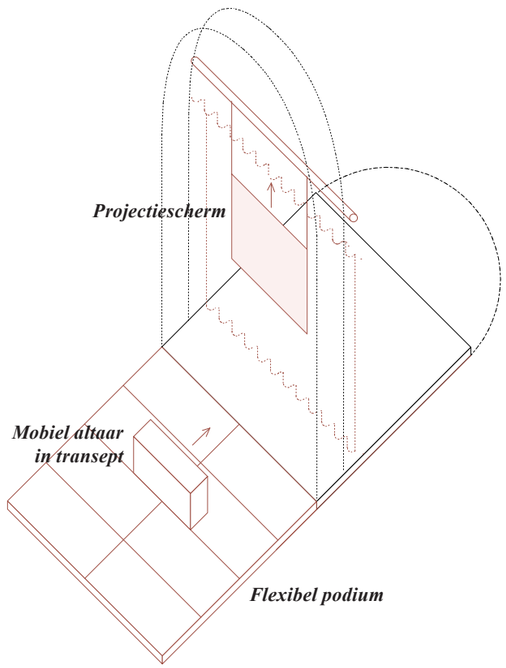

Tijdens een conferentie kan het mobiel altaar over het inklapbaar podium geschoven worden in het transept. Het projectiescherm wordt van achter het vaste gordijn naar beneden gerold.

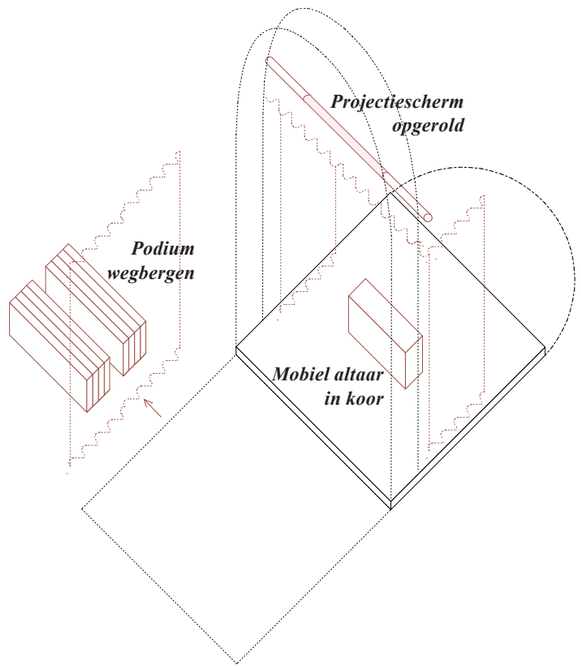

Tijdens een mis kan het altaar naar het koor worden geschoven, terwijl de tribune in het transept weggeborgen kan worden. Het projectiescherm wordt omhooggerold achter het vast gordijn.

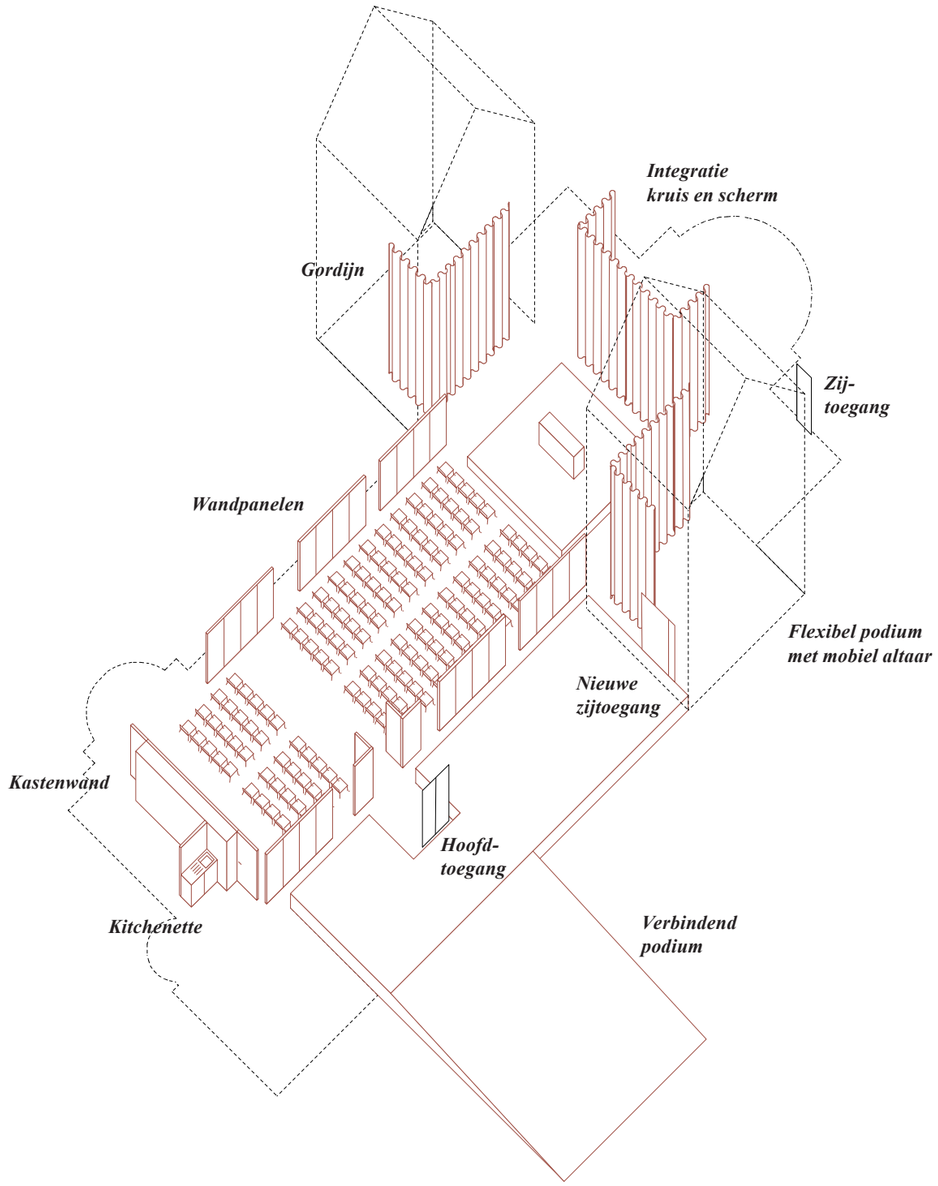

Isometrisch zicht op de ingrepen in de kerk

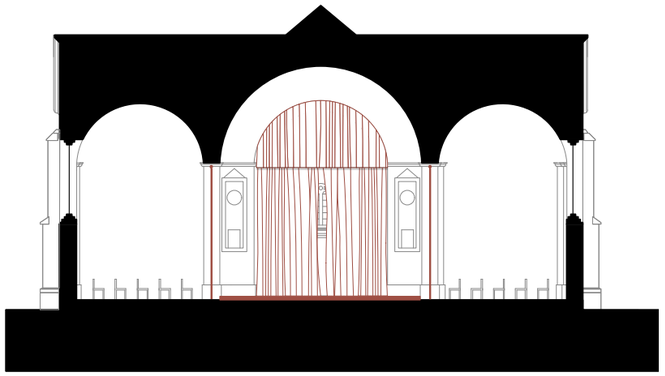

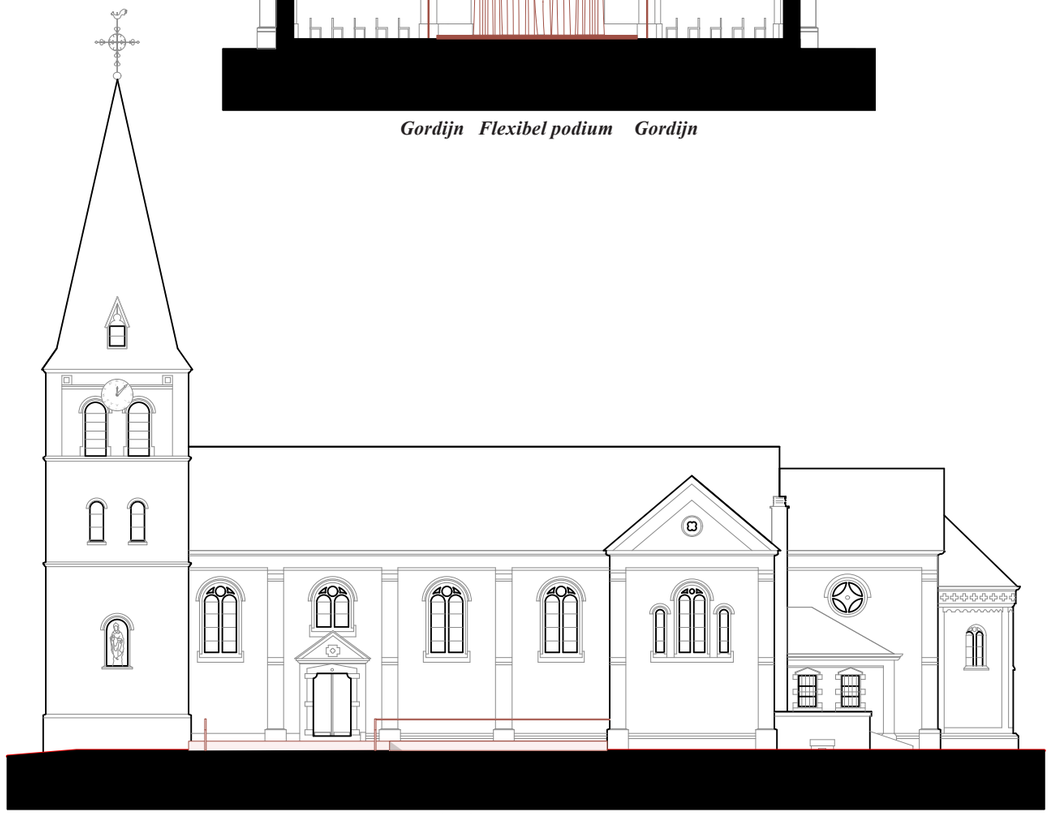

Boven: Dwarse snede door schip en transept met zicht op koor
Onder: Gevel pleinzijde met verbindend podium

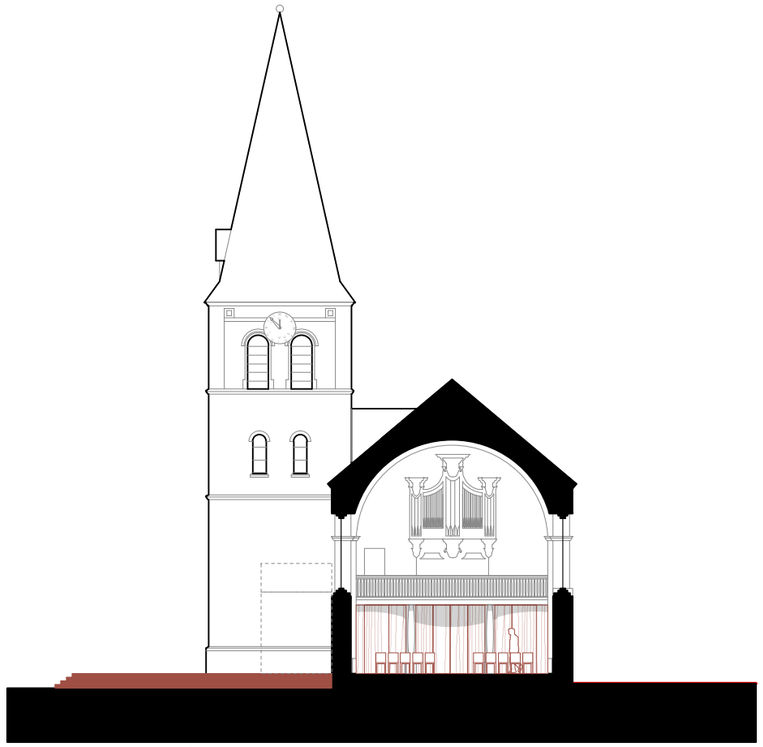

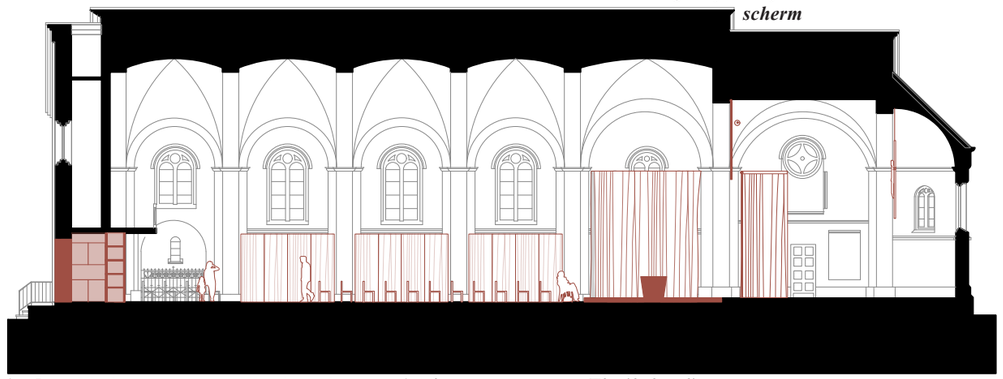

Boven: Dwarse snede door verbindend podium en schip met zicht op orgeltribune
Onder: Langse snede door schip

Taferelen

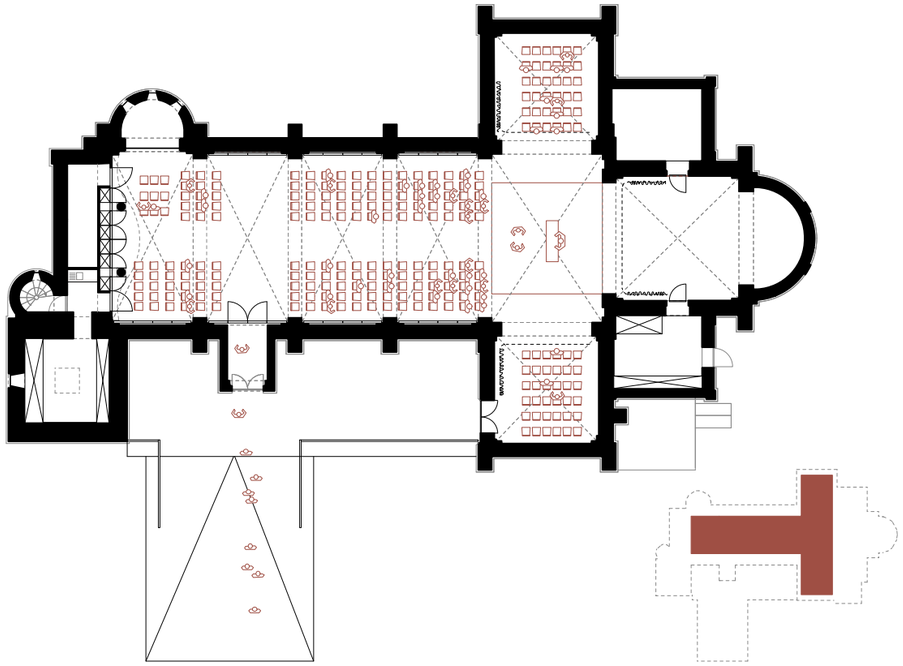

Misviering
~ 275 personen

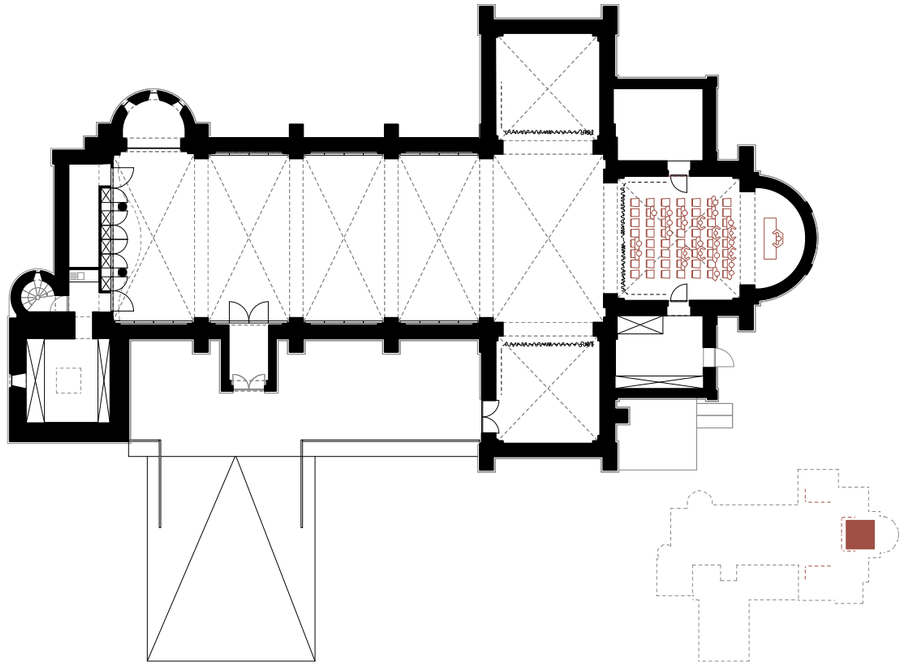

Verkleinde kerk
~ 56 personen

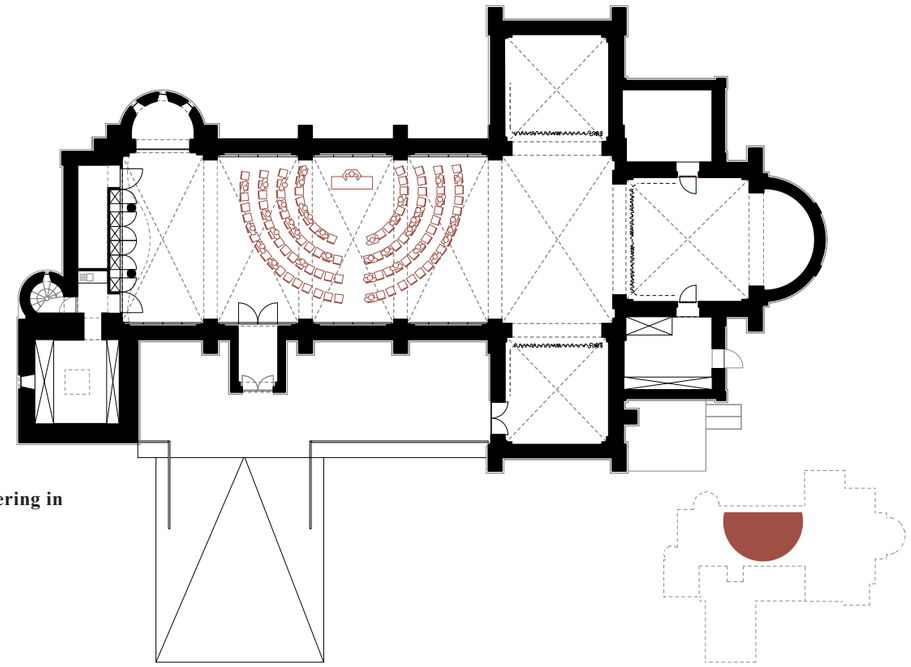

Intiemere misviering in schip
~ 100 personen

Taferelen

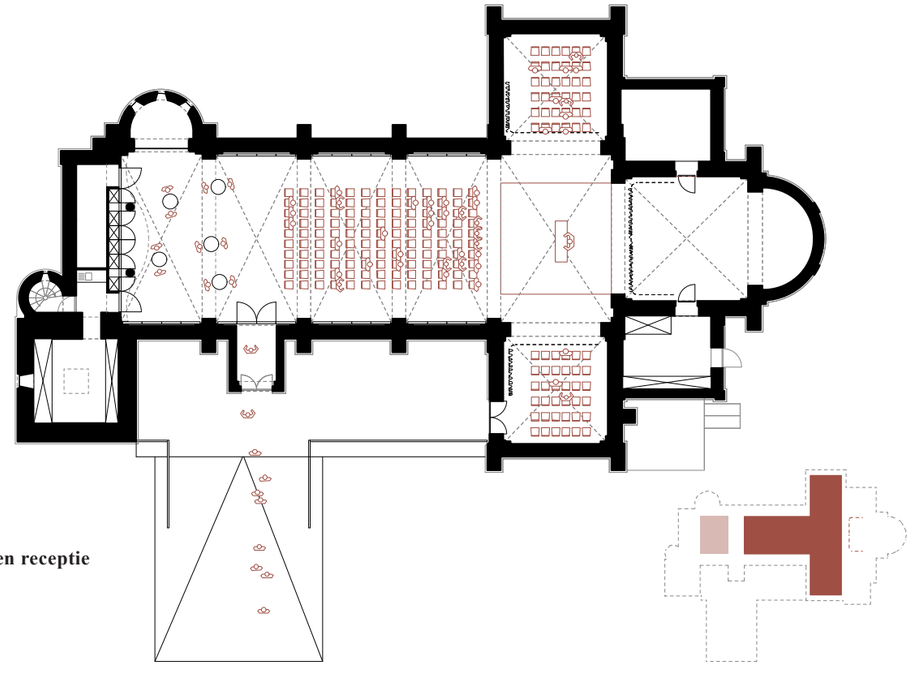

Conferentie met kruisopstelling en receptie achteraan
~ 180 personen

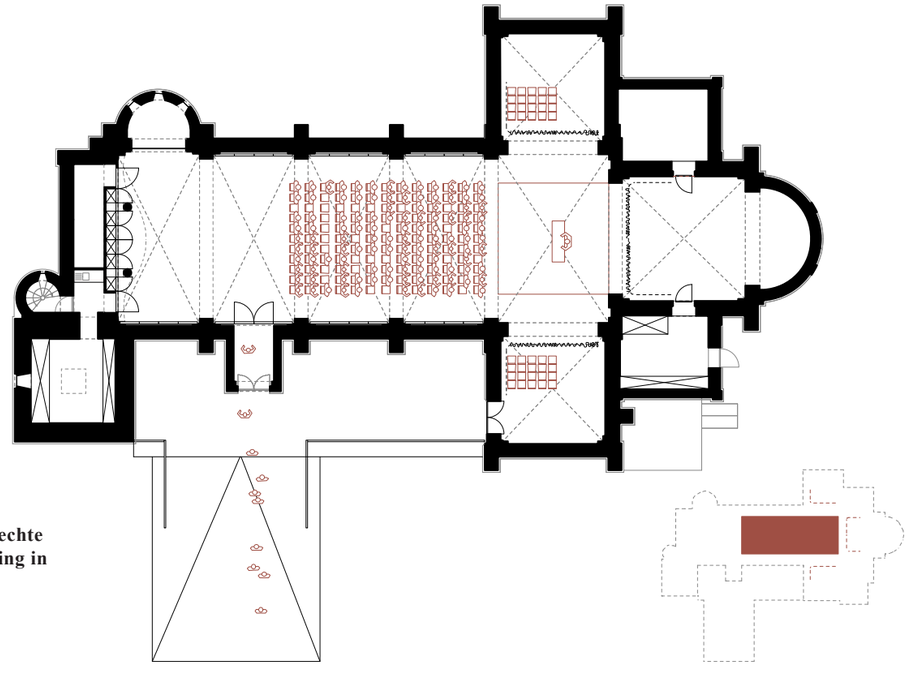

Conferentie met rechte opstelling en berging in transept
~ 110-150 personen

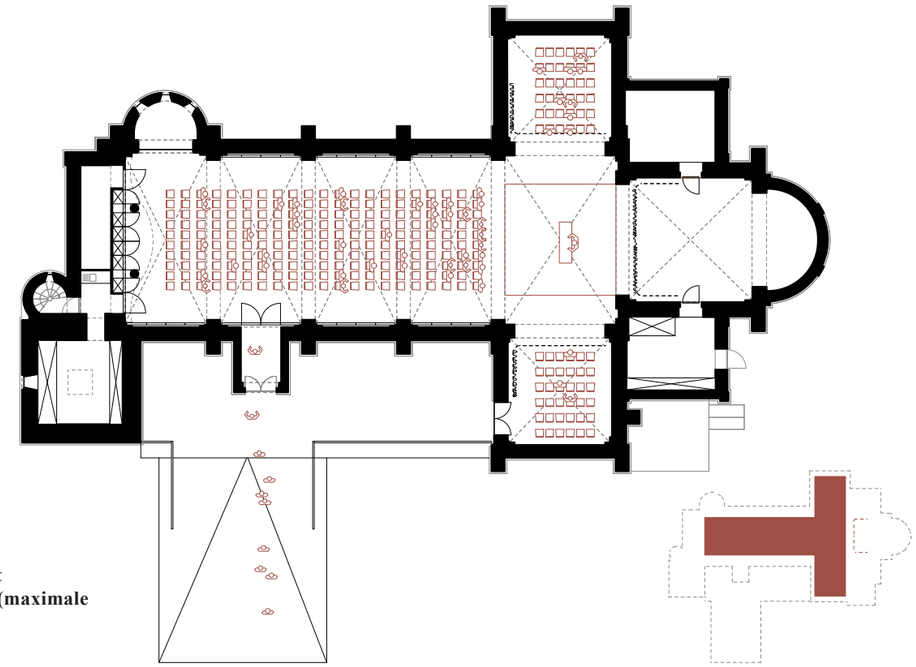

Conferentie met kruisopstelling (maximale capaciteit)
~ 280 personen

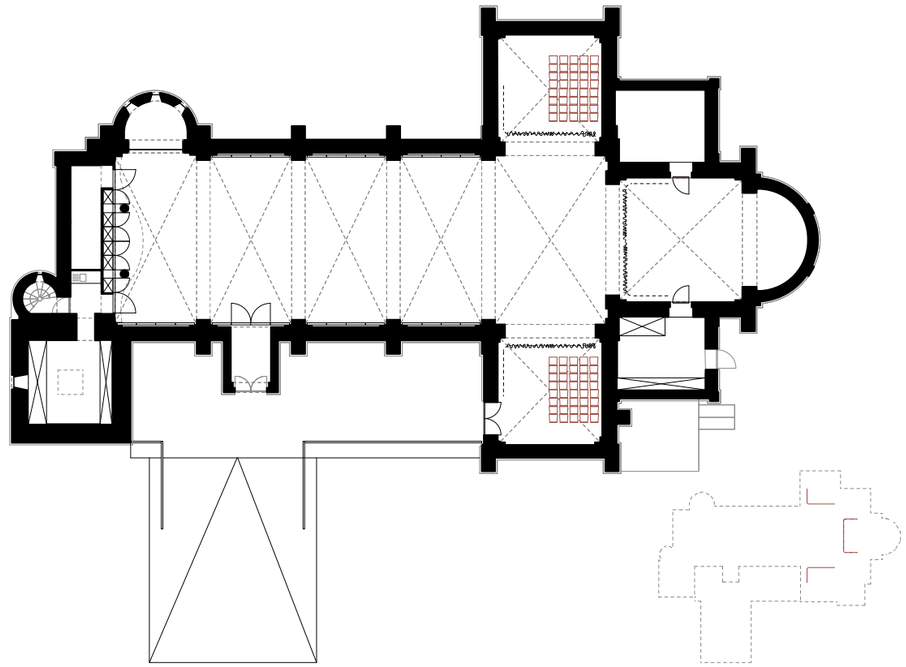

Lege zaal
~ 230 m2

Taferelen

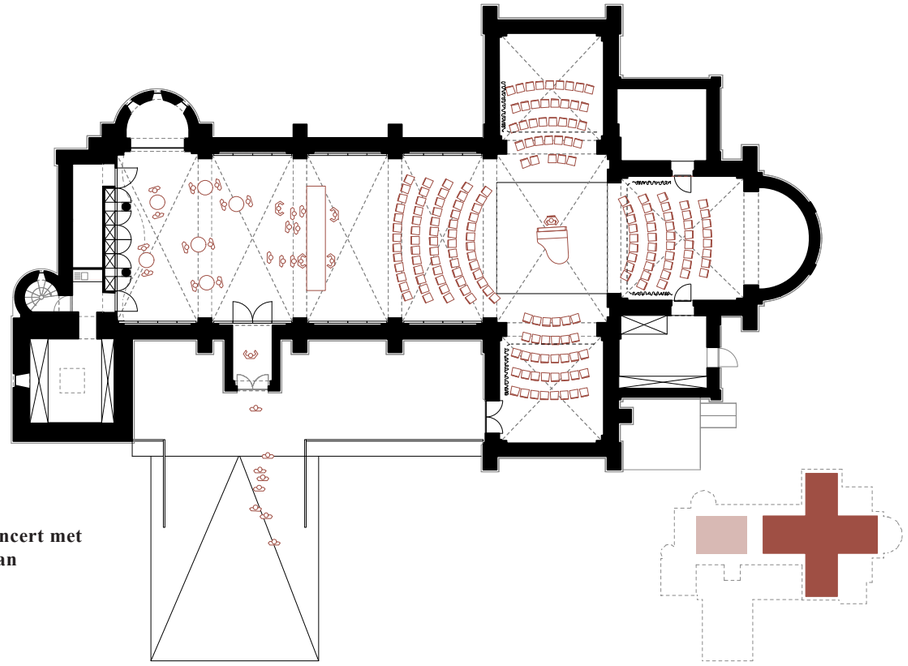

Kamermuziekconcert met receptie achteraan
~ 180 personen

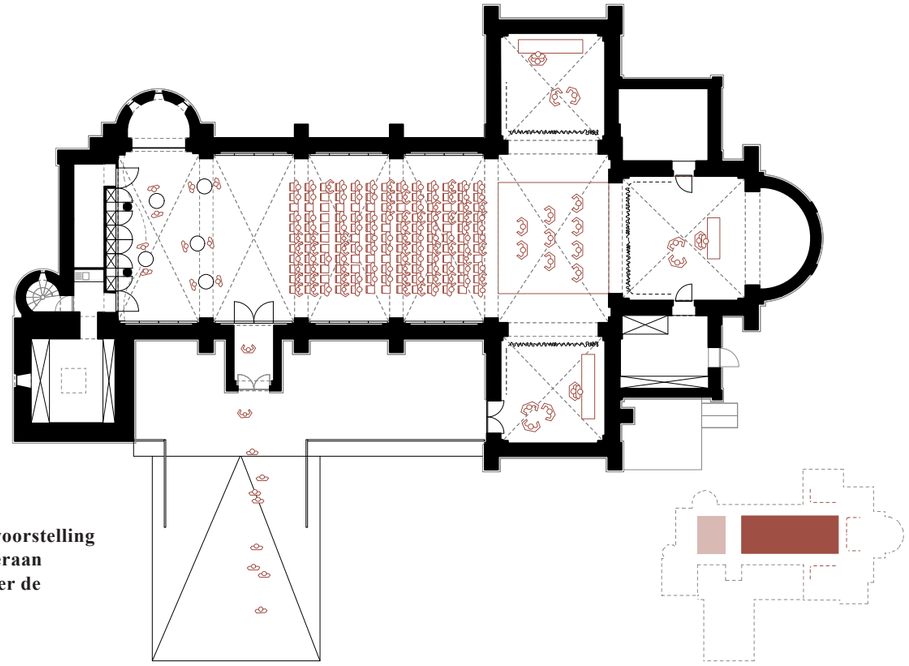

Lezing of theatervoorstelling met receptie achteraan en backstage achter de gordijnen
~ 110-150 personen

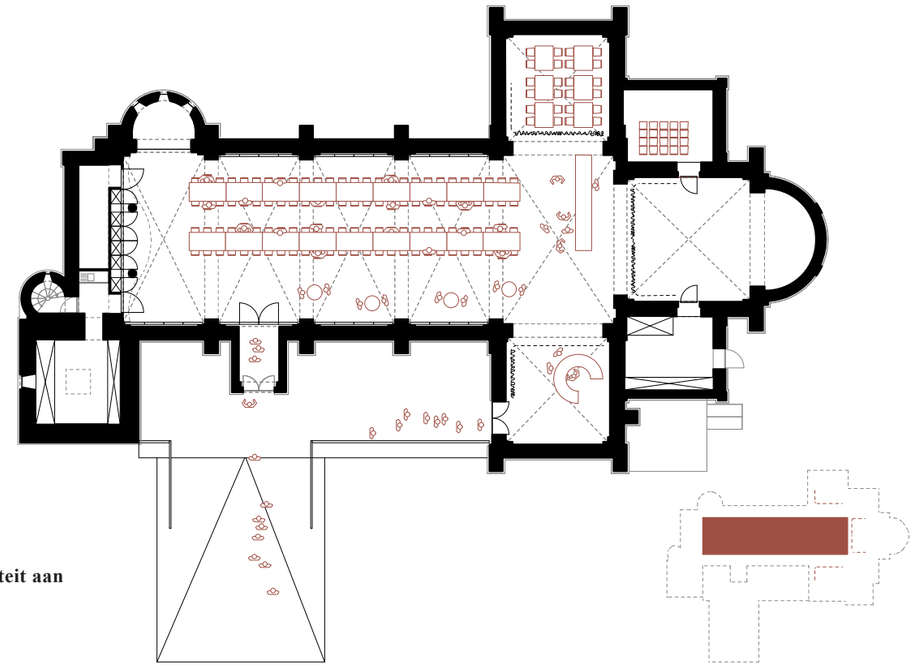

Workshopactiviteit aan tafels
~ 200 personen

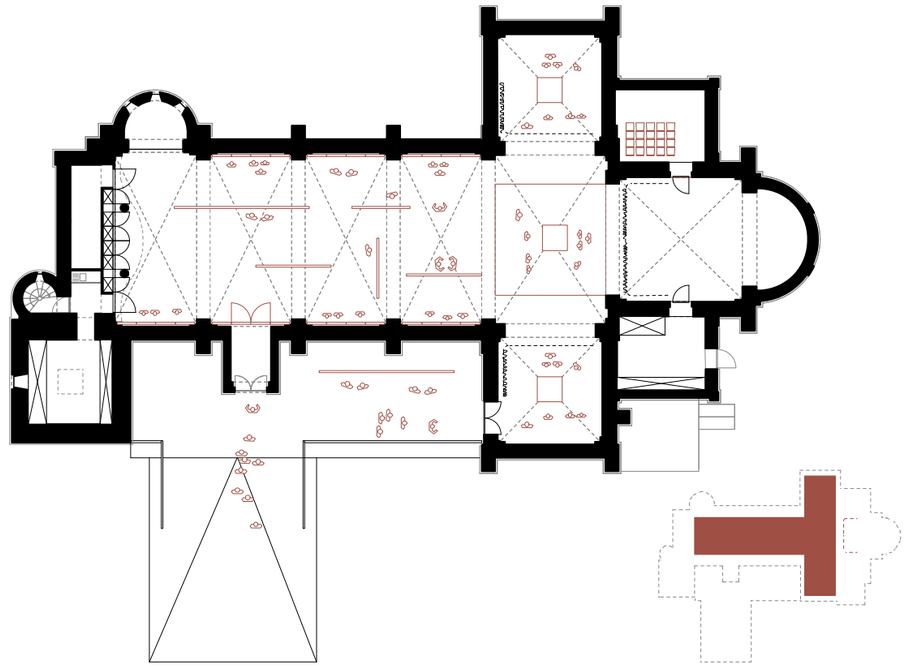

Tentoonstelling
~ 100 personen

Zicht op het koor tijdens een concert

Zicht op het oksaal tijdens een concert

Zicht op het koor tijdens een workshop

Zicht op het oksaal tijdens een workshop

Art. 14: Uitbreidingsmogelijkheden op lange termijn

Bij verder veelzijdig gebruik zal snel nood blijken aan een functionele uitbreiding. De bouw van een nieuw volume aan de kerkhofzijde kan de gebruiksmogelijkheden van de kerk verder uitbreiden. Hier creëren we plaats voor bijkomende dienende ruimtes: een behoorlijke serveerruimte, een aantal toiletten en eventuele bergruimte. De relatie tussen schip en uitbreiding kan discreet gelegd worden via de aanwezige paneelwanden. In open en gesloten toestand krijgt de polyvalente zaal een andere aanblik. Deze uitbreiding maakt daarenboven een nieuwe relatie met het achtergebied mogelijk. De tuin en het kerkhof kunnen betrokken worden bij activiteiten in de kerk. Om deze optie te faciliteren dient men de nodige stappen te zetten om de bestemmingsplannen te wijzigen. Dit plan laat momenteel geen uitbreiding toe buiten de contouren van de kerk.

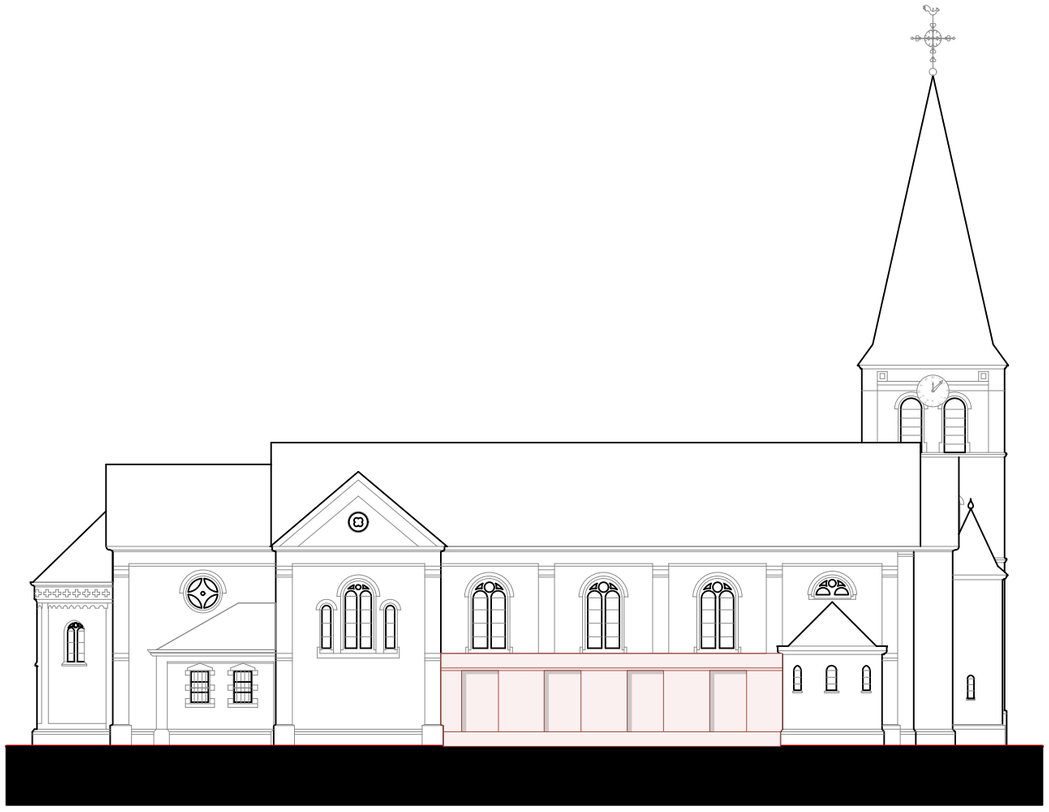

Art. 14:
Nieuw volume

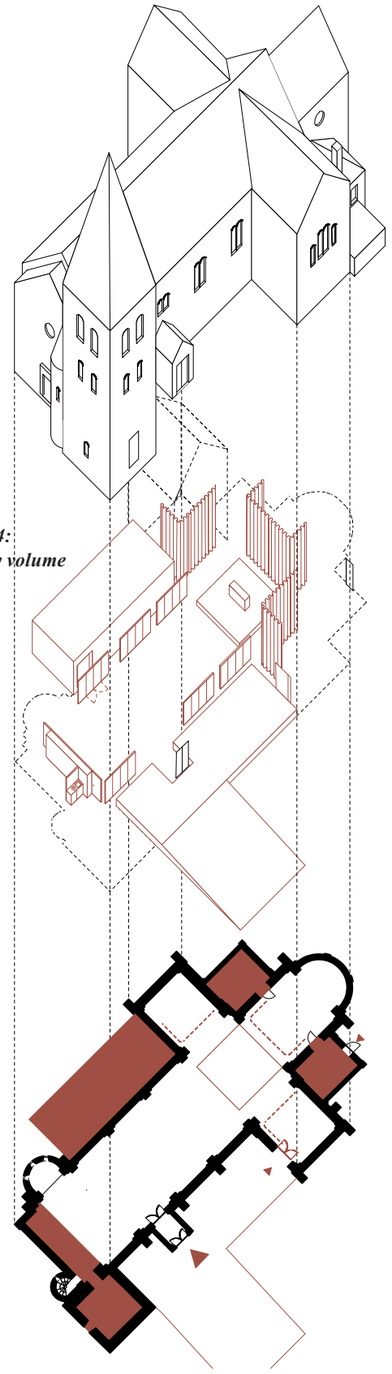

Art. 14:
Nieuw volume

Axonometrisch zicht op ingrepen

4. Referenties

1
Theater

2
Concert

Afbeeldingen:
1. Amuz Augustinus muziekcentrum Antwerpen;
Bron: http://crkc.be/amuz-augustinus-muziekcentrum
2. Concert in St-Pieterskerk Vissenaken,
Bron: https://www.flickr.com/photos/opgewektienen/4466005551/

1
Yoga

2
Dans

Afbeeldingen:
1. Bellemse kerk wordt yogatempel;
Bron: https://www.nieuwsblad.be/cnt/blemy_03189716
2. Verlaten kerk wordt hiphopscene,
Bron: https://www.hln.be/regio/maarkedal/verlaten-kerk-wordt-hiphopscene~ad3f32d6/

1
Debat/conferentie

2
Les in de kerk

1. Kerken organiseren debatten met lokale lijsttrekkers
Bron: https://dag6.nl/nieuws/416f161f-865d-4809-bc82-76bbc841598a/kerken-organiseren-debatten-met-lokale-lijsttrekkers
2. Weer naar school in de katholieke kerk
Bron: https://www.tubantia.nl/achterhoek/weer-naar-school-in-de-katholieke-kerk~ae32ff99/

1

Projectiescherm in koor

2

1. en 2. Projectiescherm in Kerk Geluwe
Bron: http://deltavox-projects.eu/kerk-geluwe/

1

2

Verplaatsbaar podium

1. en 2. Herbestemming Sint-Eligiuskerk naar Marca, Maarke, 2009
Bron: http://crkc.be/marca

1

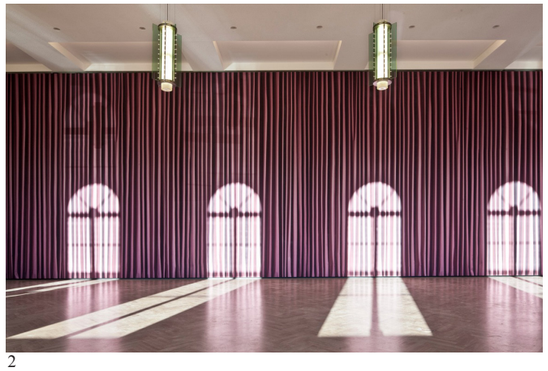
2

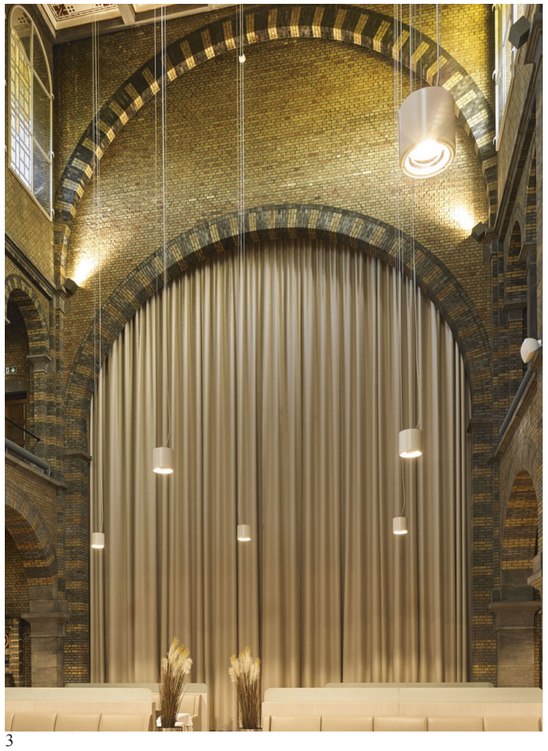
3

4

Flexibel gordijn

Van links naar rechts:
1. Gordijn Rothschildbank London, Inside Outside, 2015;
Bron: http://vakbladwi.nl/nederlands-ontwerpbureau-wint-prijs-met-gordijn/
2. Gordijn Staedel museum Frankfurt, Thomas Ruff, 2012;
Bron: http://www.67nj.org/kvadrat-and-gtf-cut-from-the-same-cloth/
3. WZC Sint-Vincentius Leuven, 360 architecten, 2010;
Bron: https://www.onroerenderfgoed.be/nl/actueel/blog/een-parel-van-herbestemming/
4. Columbarium St. Bartholomäus Köln, Kissler + Effgen Architecten BDA, 2011;
Bron: http://www.baukunst-nrw.de/objekte/Umgestaltung-St-Bartholomaeus-in-ein-Kolumbarium--2676.htm

1

2

Nieuwe elementen in het interieur

1. Herbestemming St. Gertrudis van Nijvelkerk Heerle, Oomen architecten, 2012; Bron: http://www.dearchitect.nl/projecten/herbestemming-st-gertrudis-van-nijvelkerk-heerle

2. Paredes Pedrosa architecten, Banco de Espana;
Bron: https://www.metalocus.es/en/news/restoration-banco-de-espana-paredes-pedrosa

1

2

Nieuwe elementen in het interieur

1. en 2. Parochialkirche Berlin, Kuehn Malvezzi architecten;
Bron: http://www.baunetz.de/meldungen/Meldungen-Kuehn_Malvezzi_gewinnen_Wettbewerb_zur_Berliner_Parochialkirche_4654433.html?bild=1

1

Verbindend podium aan inkom gebouw

2

1. en 2. Grisons parlement inkom in Chur, Valerio Olgiati, 2007;
Bron: https://www.hochparterre.ch/nachrichten/architektur/blog/post/detail/fin-de-chantier-gleicher-weg-fuer-alle/1294656124/

1

2

Samengaan oude en nieuwe architectuur

1. en 2. Extensie Zwitserse ambassade, Diener & Diener, 2000;
Bron: http://www.dienerdiener.ch/en/project/extension-swiss-embassy

Vlaanderen
verbeelding werkt

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Sint-Trudokerk te Wijchmaal

In opdracht van:
Stad Peer
’t Poorthuis, Zuidervest 2a
3990 Peer
(contactpersoon: Valerie.monten@peer.be)

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau ´Herbestemming Kerken´ is een initiatief van:
- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinter (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur - Team Gesubsidieerde infrastructuur van de Departement Kanselarij en Bestuur.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek werd mede financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van 30% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 20 december 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: augustus 2018
Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbeheoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.
Alle foto’s zijn gemaakt door TV Studio Thys-Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding

TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma
i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Sint-Trudokerk Wijchmaal

Deel 3
Raming
29.08.2018

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E tom.thys@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

Raming medegebruik van de Sint-Trudokerk te Wijchmaal
Concluderend model

Exclusief restauratiewerken en exclusief BTW

Artikel		Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid	Eenheidsprijs	Tussentotaal	Totaalprijs
0		**Voorbereidende werken**					**€ 35.000**
0.1		Werfinrichting, organisatie en coördinatie	GP		€ 30.000		€ 30.000
0.2		Beveiligings- en beschermingswerken	GP		€ 5.000		€ 5.000
1		**Faciliteren medegebruik: bouwkundige werken**					**€ 90.437**
1.1		Bouwkundige werken en uitrusting polyvalente ruimte					
	1.1.1	*Afscheiden koor*	m2	39	€ 130		€ 5.045
		Gordijn. Prijs sterk afhankelijk van type gordijn en stof					
	1.1.2	*Afscheiden transept*	m2	52	€ 130		€ 6.791
		Gordijn. Prijs sterk afhankelijk van type gordijn en stof					
	1.1.3	*Wandpanelen voor tentoonstelling*	m2	68	€ 120		€ 8.210
	1.1.4	*In optie: ook tentoonstellingskasten aan de zijwanden*	m2	12	€ 850		€ 10.200
	1.1.5	*Flkexibel podium met mobiel altaar*	budget		€ 10.000		€ 10.000
	1.1.6	*Verplaatsen bestaand kruis*	budget		€ 250		€ 250
	1.1.7	*Projectiescherm dat omhoog kan*	budget		€ 1.500		€ 1.500
	1.1.7	*Kleine herstelwerken en schilderen*					€ 27.601
		Kleine pleister- en schilderwerken muren	m2	689	€ 22	€ 15.167	
		Kleine pleister- en schilderwerken plafonds	m2	518	€ 24	€ 12.434	
1.2		Bouwkundige werken bergingen					
	1.2.1	*Afbraak huidige indeling onder oksaal*					€ 2.869
		Binnenmuren, binnenschrijnwerk, sanitair					
	1.2.2	*Nieuwe kastenwanden onder oksaal*	m2	12	€ 750		€ 9.000
	1.2.3	*Nieuwe binnenmuren*	m2	26	€ 120		€ 3.061
	1.2.4	*Nieuwe binnendeuren onder oksaal*	stuk	2	€ 900		€ 1.800
	1.2.5	*Kleine herstelwerken en schilderen*					€ 4.110
		Kleine pleister- en schilderwerken muren	m2	201	€ 16	€ 3.210	
		Kleine pleister- en schilderwerken plafonds	m2	50	€ 18	€ 900	
2		**Faciliteren medegebruik: vernieuwen en aanpassen technieken**					**€ 202.530**
2.1		Technieken polyvalente ruimte					
		Polyvalente zaal, koor en transept					
	2.1.1	*Aanpassen verwarming voor gedifferentieerd gebruik*	m2	326	€ 375		€ 122.400
		verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren zo dat het koor (achter het gordijn) apart verwarmd kan worden					
	2.1.2	*Vernieuwen elektriciteit, uitbreiden mogelijkheden*	m2	326	€ 150		€ 48.960
		vernieuwen elektriciteit					
2.2		Technieken bergingen					
		Bergingen naast koor en achteraan zaal					
	2.2.1	*Vernieuwen verwarming*	m2	79	€ 200		€ 15.780
	2.2.2	*Vernieuwen elektriciteit*	m2	79	€ 100		€ 7.890
	2.2.3	*Kitchenette*	budget		€ 7.500		€ 7.500
3		**Verbetering energieprestatie**					**€ 59.371**
3.1		Isolatie daken / facultatief	m2	568	€ 60		€ 34.086
		Isolatie op gewelven					
3.2		Voorzetramen /facultatief					
		Stalen opengaande ramen binnenzijde					
	3.2.1	*Polyvalente ruimte*	m2	34	€ 650		€ 21.775
	3.2.2	*Bergruimtes*	m2	5	€ 650		€ 3.510
4		**Werken aan het exterieur**					**€ 86.467**
4.1		Reornasiatie toegangen en vrebindne terras					
	4.1.1	*Verbindend terras*					€ 74.285
		Afbraakwerken, nieuw terras en leuning					
		afbraak bestaande trap en helling	m2	51	€ 150	€ 7.710	
		afbraak, demontage en verplaatsen graftekens	m2	62	€ 25	€ 1.558	
		nieuw terras met helling	m2	170	€ 350	€ 59.395	
		leuning	lm	19	€ 300	€ 5.622	
	4.1.2	*Bestaande hoofdtoegang: tussendeur ter creatie sas*					€ 2.040
		Afbraak bestaande deur, nieuwe dubbele binnendeur, ingewerkt in wandpanelen					
		afbraak bestaande deur en casement	stuk	1	€ 240	€ 240	
		nieuwe dubbele binnendeur, dorpel en uitpleisteren	stuk	1	€ 1.800	€ 1.800	
	4.1.3	*Nieuwe zijtoegang*					€ 3.676
		Afbreken metselwerk, aanwerken dagkanten en nieuwe buitendeur					
		creatie opening in metselwerk	m3	3	€ 800	€ 2.176	
		nieuwe enkele buitendeur, dorpel en aanwerken dagkanten	stuk	1	€ 1.500	€ 1.500	
	4.1.4	*Dichtmaken toegang aan westzijde*	m2				€ 6.466
		Afbreken buitendeur , dichtmetselen opening					
		afbraak bestaande trap	m2	3	€ 750	€ 2.550	
		afbraak bestaande deur	stuk	1	€ 160	€ 160	
		dichtmetselen deuropening	m3	3	€ 1.200	€ 3.756	
5		**Overige kosten**					**€ 47.381**
5.1		Veiligheidsmarge	%	10%	€ 473.805		€ 47.381
6		**Erelonen**					**€ 72.966**
6.1		Erelonen architect, technieken, stabiliteit, VC, EPB	%	14%	€ 521.186		€ 72.966
					TOTAAL		**€ 594.152**
					INCL BTW (21%)		**€ 718.924**

OVERZICHT

FASE 1:

Totaal bouwkundige werken en uitrusting faciliteren medegebruik					**€ 157.298**
1	Deel 0 en 1				€ 125.437
2	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 125.437	€ 12.544
3	Erelonen	%	14%	€ 137.981	€ 19.317
Totaal vernieuwen technische uitrusting					**€ 253.973**
1	Deel 2				€ 202.530
2	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 202.530	€ 20.253
3	Erelonen	%	14%	€ 222.783	€ 31.190
Totaal verbeteren energieprestatie (facultatief)					**€ 74.451**
1	Deel 3				€ 59.371
2	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 59.371	€ 5.937
3	Erelonen	%	14%	€ 65.308	€ 9.143
Totaal werken exterieur voor toegangen en terras					**€ 108.430**
1	Deel 4				€ 86.467
2	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 86.467	€ 8.647
3	Erelonen	%	14%	€ 95.114	€ 13.316

FASE 2:

Bouwen van een nieuw volume					**€ 155.250**
1	Nieuw volume voor barmeubel en sanitair	*m2*	50	€ 2.250	€ 112.500
	Nieuw volume inclusief technieken				
2	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 112.500	€ 11.250
3	Erelonen	%	14%	€ 225.000	€ 31.500

Vlaanderen
verbeelding werkt

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Sint-Trudokerk te Wijchmaal

In opdracht van:
Stad Peer
’t Poorthuis, Zuidervest 2a
3990 Peer
(contactpersoon: Valerie.monten@peer.be)

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau ´Herbestemming Kerken´ is een initiatief van:
- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinter (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur - Team Gesubsidieerde infrastructuur van de Departement Kanselarij en Bestuur.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek werd mede financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van 30% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 20 december 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: augustus 2018
Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbeheoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.
Alle foto’s zijn gemaakt door TV Studio Thys-Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding